

Schubert András

SCHUBERTIÁDÁK
(Szemelvények fiktív emlékirataimból)

KULTÚRCIRKUSZ

Schubert András
Schubertiádák – Kultúrcirkusz

Schubert András

SCHUBERTIÁDÁK

(Szemelvények fiktív emlékirataimból)

KULTÚRCIRKUSZ

ISBN 978-615-01-1270-1

© Schubert András, 2021

A szerző kiadása

schubaa@gmail.com

Nyomdai munkák: Rózsadomb Contact Kft., Budapest

Előszó

1952. január 25-én kaptam egy könyvet ajándékba a nagyapámtól. Ő hatvankét éves volt aznap, én még nem voltam hat. A könyv Vajda Endre „Tüskés, a kertész” című mesekönyve volt. Hosszú-hosszú ideig kedvenceim között őriztem, nemcsak a képei és a versei, hanem főként nagyapám dedikációja kedvéért:

„Andriskának születésnapomra.”

Nem áltatom magam azzal, hogy az ebben a kis kötetben összegyűjtött írásaim Vajda Endréhez mérhetőek (vagy ha mérhetőek is, bizonyára alulmaradnak), és abban sem vagyok biztos, hogy abból a csodálatos szeretetből, amit nagyapámtól kaptam, mennyit tudtam továbbadni környezetemnek. Igyekeztem az elmúlt hetvenöt évemben, és igyekezni fogok a hátralévő akármennyiben is. Ennek szellemében ajánlom ezt a könyvet

„Barátaimnak születésnapomra.”

Budapest, 2021. április 9.

Nagyandris

Anyukám bátyja volt. Kilencvenhat éves lenne. Tizenkilenc évet élt.

A terezini gettóba vitték. Hogy már odamenet, ott, vagy onnan elhurcolva halt meg, nem tudjuk.

Szülei (az én nagyszüleim), húga (az anyukám) és az emléke megmaradt.

Mi jutott nekem belőle? Nagyon kevés és nagyon sok.

A nevem. Másképpen hívtak volna, de megkaptam, amikor már nyilvánvalóvá lett, hogy neki már nem lesz szükségére rá.

Két fénykép nagymamám ágya felett. Az egyik egy derűs, huncut szemű fiatalember az érettségi tablóról. A másik jóval korábbi: egy kisfiú és egy kislány egy napsütötte erdei tisztáson. Anyukám biztosan pontosan emlékszik, mikor és hol készült a kép, belém csak a fény és az árnyék játéka és az aranyozott keret vésődött be örökre.

Egy TURUL feliratú beragasztós bélyegalbum sok – többnyire értéktelen – bélyeggel. Apai nagyapám hatalmas bélyeggyűjteményéhez (máig is őrzöm) képest szegényes, viszont a turul szóról nekem sohasem a sok vihart kavart madár, hanem mindig ez az album jut eszembe.

Egy cserkész zsebkönyv sok hasznos és még több haszontalan tudnivalóval, és az egyetlen imával, amit valaha meg-

tanultam: „Hiszek egy Istenben, hiszek egy Hazában, hiszek az isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában.” Megtanultam, de sajnos nem hiszek.

Egy gombfoci csapat. A játékosok egy része ragasztott ruhagomb volt, amilyeneket később én is készítettem, voltak azonban speciális, nyilvánvalóan eleve a játék céljára készített zöld-fehér, kék-fehér és lila-fehér gomblyuk nélküli csiszolt korongok. Nem láttam hasonlót később sem, és hosszú éveig csapatom (az ausztrál válogatott) erősségei voltak.

Nagyszüleim minden határon túli szeretete és figyelme. Nyilván megkaptam volna unokaként amúgy is, de biztosan nem lett volna ugyanilyen a nagypapámmal együtt töltött, és az életemet máig meghatározó tizenhárom és fél év.

Az a csendes és nagyon mély gyász, amellyel a családom viselte az elvesztését. Nem volt tabu, de nem is volt fétis. Azt hiszem, sohasem hallottam, hogy „bezzeg ő”. Másfajta gyászt azóta sem tudok igazán átérezni.

Egy Franciaországban jeles építészkarriert befutott hajdani barátja vallomása. Máig sem tudja magának megbocsátani, hogy amikor Andrist a munkaszolgálatból még hazaengedték szabadságra, nem tudta rávenni, hogy ne menjen vissza, hanem rejtőzzék el, mint annyian mások. Ő kísérte vissza a vonathoz, és még az úton is győzködte.

– Le kellett volna ütnöm, vagy bármi más módon megakadályoznom, hogy elérje a vonatot! – mondogatta még hetven év eltelte után is.

Ennyi jutott nekem belőle. Nagyon kevés és nagyon sok.

Kilencven évesen itt élhetne közöttünk, és beszélgethetnénk. Mi mindent tudhatnék meg tőle! De akkor az nem én lennék, mert én pontosan az ő hiányában lettem az, aki vagyok. Ki lennék én akkor?

Ziegler és Zurecki

Tízévesek voltunk. Ötödik bések. Az osztály többségét a budai középosztály gyerekei alkották. Nagyon vegyes társaság volt ez. Keresztény és zsidó polgárcsaládok, akik valahogyan átvészelték a negyvenes és az ötvenes évek őrjöngéseit, és még olyan szerencsájük is volt, hogy visszakaphatták vagy megtarthatták régi lakásukat. Mellettük az új rendszer kedvezményezettjei, akiknek kiutalták azoknak a lakásait, akik nem vészelték át. Gyerekfejjel nem igazán érzékeltük a családok közötti fényévnyi távolságokat, barátságaink ettől szinte teljesen függetlenül szövődtek.

Engem például az első osztály első szünetében elbűvölt egy szőke, angyalarcú fiú, hullámcsattal a hajában, pont azért, mert annyira különbözött a családi, baráti körünkből ismert sötétebb (esetleg vörös) hajú, szeplős gyerekektől. Eldöntöttem, hogy ő lesz a barátom. Az is lett, és maradt a mai napig.

Voltak egy páran, akik kívül estek ezen a sokféleségében is valahogy összetartozó társaságon. Őket egy kicsit irigyeltük, egy kicsit sajnáltuk, egy kicsit féltünk tőlük. Ferkó, a pedellus Feri bácsi fia, aki egy-egy különleges gombért vagy ceruzáért cserébe segített elsimítani apukájával való konfliktusainkat. Fritz Laci, a szomszéd cipész kilencedik gyereke. Őt képzeltem később sokszor Móra Ferenc gyerekhősei szerepébe. Na meg Ziegler és Zurecki.

Máig sem tudom, hogy ők pontosan honnan és hogyan kerültek közénk. Nemcsak a névsorban voltak egymás mellett és az utolsó helyen, hanem szinte mindenben. Talán még a tornasorban is, erre már nem emlékszem pontosan. A leghátsó padban ültek, legtöbbször kockás flanel ingben. A tiszta kék tekintetű Ziegler Gyuri és a szúrós fekete szemű Zurecki Pali érdeklődő, értelmes gyerekeknek látszottak. Elégségesnél jobb jegyet mégis csak ritkán kaptak, még az ügyességi tárgyakban sem jeleskedtek. Akár sajnálhattuk volna is őket, de valójában irigyeltük. Leginkább azért, mert helyzetüket a legkevésbé sem szégyellték, sőt, mintha ők nézték volna le a többieket. Igazából nem tudhattuk, mert arra sem méltattak minket, hogy ezt a tudomásunkra hozzák. Egmáson kívül senki mással nem barátkoztak.

Tanáraink, akik emberfeletti munkával és tiszteletreméltó sikerrel próbáltak a dzsentrik, rabbik, kis- és nagypolgárok, munkások és parasztok csemetéiből közösséget kovácsolni, ők sem boldogultak kettőjünkkel. Nem lehetett őket bevonni sem az iskolai színelőadásokba, sem a kórusba, de még a focicsapatba sem. Ezt a legutóbbit azért is furcsállottuk, mert azt a feltűnően külföldi jelvényt, amit Ziegler Gyuri a kabátja hajtókáján viselt, bátyja, Janó barátjától, az Aranycsapat egyik csillagától kapta. Mi, akik a foci bűvöletében nőttünk föl (és az a foci még tényleg bűvölni tudott), el sem tudtuk képzelni, hogy valaki, aki két kézfogásnyira van egy félistentől, távol tudja magát tartani egy focilabdától. De a valóság néha nem követi a képzeletet.

Ziegler Janó hat évvel volt idősebb Gyurinál, ami ebben az életkorban generációnyi különbség. Ha Gyuri és Zurecki Pali bármiről beszélt is velünk, az kizárólag Janó valamilyen története lehetett. Nőügyei voltak. (Nagyon halvány

elképzeléseink voltak, hogy mi fán terem a nőügy.) Megkóstolta a Pall Mallt, de felfordult tőle a gyomra, maradt inkább a Szimfóniánál. Cziffra Gyurit hallgatta a Kedvesben. Nem azt éreztük a történeteikből, hogy Janó dicsfényében akarnának sütkérezni, inkább azt, hogy megpróbálnak valamit nekünk is juttatni abból a világból, amiről nélkülkük sejtelmünk sem lenne.

Bő másfél hónap telt el az ötödikből, amikor kitört a forradalom. Háború után született nemzedékünk nem találkozott még a fegyverek hangjával sem. Néhány nap után már egészen jól meg tudtam különböztetni hangjuk alapján a fegyverek nemét, a lövés távolságát és néha az irányát is. Sokszor egészen közelinek találtam őket. Mindezt persze csak a lefüggönyözött lakásból, mert családunk húgommal együtt szobafogságra ítélt. Az iskolában tanítás természetesen nem volt. Amikor az orosz tankok sajnálatos tévedésből a szomszédos házakat kezdték lőni, levontunk az óvóhelyre. Érdekes ismeretségekre tehettem itt szert. Például az egyik szomszéd kislánnyal, aki pedig egy ideig az osztálytársam is volt, de – talán a túlságos közelség miatt – eddig valahogy nem figyeltünk fel egymásra. Most igen. Azután évekig játszottunk óvóhelyest.

Jöttek a hírek a családtagokról, barátokról. Megsebesült, elfogták, disszidált. Egyik osztálytársamnak a legjobb barátja a szüleivel kivándorolt Kanadába. Az osztálytársam súlyos depresszióba esett, felkelni, enni sem volt hajlandó. Elgondoltam, hogy ha az én legjobb barátom vándorolna ki, én hogyan viselném. Felkelni talán nem, de enni azért mégis csak...

Újrakezdődött a tanítás. Hamar felmérhettük a változásokat. Az osztályterembe új címer került. Az első rajzórán gyakorolhattuk a lemásolását. A hiányzók egy része csak az őszi-téli betegeskedés áldozata volt, de jó néhányan végleg

kikerültek az osztálykönyvből. Legjobb barátom történetesen szintén Kanadában folytatta. Próbáltam sajnálni magamat, de nem sikerült. Leginkább az foglalkoztatott, hogy mi lesz az egymásnak éppen kölcsönadott könyveinkkel. A Hódító Robur kissé elrongyolódott példányát azóta is őrzöm. Vajon a Kilencven perc megvan-e még? (Sok évvel később Feleki Laci bácsitól kaptam egy másik példányt – szörnyű patetikusan elveszett barátom emlékének dedikáltam.)

A tanáraink közül csak a tornatanár (mellesleg az iskola párttitkára) disszidált.

Ziegler és Zurecki ott voltak az osztályban, de a szokásosnál is visszavonultabbak voltak. Gondterheltnek látszottak.

– Baj van Janóval – mondta Zurecki.

Állítólag seggberúgott egy őrségben álló orosz katonát, elfogták és elvitték.

Ez az „elvitték” számomra nagyon félelmetesen hangzott. Családunk több tagjáról, nagybátyámról, nagyszüleim több testvéréről tudtam, hogy „elvitték”. Őket én már nem ismerhettem. Bár nagymamám néha ábrándozott arról, hogy fia egyszer csak mégis előkerül, és álmodozásában én is a partnere voltam, de tudtam, hogy nagybátyám nevét csak úgy kaphattam meg, ha a szűk családban biztosan nem viselte élő személy ezt a nevet.

Ziegler Janót nem így vitték el. Kihallgatásokról, előzetesről, beszélőről szoltak a hírek. Gyuri is napokra eltűnt néha, a tanárok nem firtatták a távollétét. Aztán barátságatlan öltönyös emberek jöttek kérdezősködni az iskolába. Hallottunk-e arról, hogy az iskola melletti grundon lévő elhagyott német katonai bunkerben éles fegyverek lehetnek? Mondott-e nekünk ilyet Ziegler György 5.b osztályos tanuló? Rossz álmaimban térnek vissza máig ezek a kérdezősködések.

Persze amikor újra találkoztunk Gyurival, próbáltuk kifürkészni, hogy mi igaz mindebből. Mélységesen keserű volt.

– Szálljatok le rólam, mert véletlenül túl közről találtok megismerkedni azokkal a fegyverekkel.

Volt, aki ezt a beismerés jelének tekintette, és sajnos lehet, hogy ezt nem is tartotta magában. Én az akasztófa-humort hallottam ki belőle.

Az iskolaév végén Ziegler és Zurecki kiiratkoztak az iskolából. Nem is találkoztunk velük többet.

A hivatalos hírekből megtudhattuk, hogy a bunkerben a hatóságok nagy mennyiségű éles lőszert foglaltak le, amelyet az ellenforradalmárok a szocialista rendszer megdöntése céljából halmoztak fel. A kevésbé hivatalos hírek szerint ezek teljesen tönkrement német lőszerkezesek voltak, amelyeket az elmúlt években már többször megvizsgáltak, és ártalmatlanságuk miatt el sem szállították őket. A legkevésbé sem hivatalos hírek szerint Ziegler Janót egy általa alig ismert fiatalokból álló csoport tagjaként vádolták meg a legsúlyosabb államellenes bűncselekményekkel. Barátja, az Aranycsapat csillaga segítségével mérgehez jutott, és a börtönben öngyilkos lett.

A forradalom újraértékelése során a megtorlások sok áldozatának, vagy inkább hozzátartozóinak igyekeztek elégtételt szolgáltatni. Janó egy valódi barátja (nem harcostársa, hiszen ő dehogyan is volt harcos) szobrot, emlékparkot kapott. Az ő emlékére szervezett egyik rendezvény résztvevői között, az utolsó sorban fedeztem fel két idősedő, kopottas férfit. Ötven éve nem láttam őket, de biztos voltam benne, hogy ők azok: Ziegler és Zurecki. Ugyanolyan gúnyos megvetéssel néztek a résztvevőkre, mint annak idején az osztálytársaikra. És én ugyanúgy irigyeltem őket.

A párt dzsoli dzsókere

– Ne tolkodjanak, kérem, mindenkire sor kerül! – próbálta nyugtatni a türelmetlen várakozókat a vállalati üdülő portáján szolgálatot teljesítő adminisztrátornő.

Turnusváltás volt. A délelőtti vonat negyedórája érkezett. Vagy 15-20 család egyszerre szeretne volna megkapni a szobakulcsot, a strandbelépőt és minden mást, ami a nyaraláshoz dukált.

– Készítsék ki a beutalót és a személyi igazolványokat, legalább azzal ne tartsák fel a többieket! – igyekezett legalább a felelősség egy részét áthárítani az adminisztrátornő.

– A nevét legyen szíves! – fordult a soron következő férfihoz.

Termetes, kopaszodó, szőkés hajú férfi adta át éppen az iratait. Felesége és lánya mögötte várakoztak.

– Kosics Tibor – mutatkozott be a férfi, majd magyarázóan hozzátette: – Nem Kocsis, Kosics. Cs-vel, nem té-essel vagy cé-hával.

Az adminisztrátornő hosszasan keresgélt egy nagyalakú, vonalas, berubrikázott füzetben.

– Igen, megvan. Kocsis Tibor, Tiborné és Ilona. A 27-es szoba lesz a maguké. Az egyik legszebb szobánk – nézett

fel egy kicsit meglepve az adminisztrátornő a férfit. – Már állítom is ki a strandbelépőket.

A férfi kicsit erélyesebben ismételte meg a korábbi magyarázatát.

– Mondom, hogy nem Kocsis, hanem Kosics. Legyen szíves azt írni a belépőkre is!

Az adminisztrátornő nem hagyta kihozni magát a sodrából.

– Tibor, Tiborné és Ilona? – kérdezte.

– Igen – szögezte le a férfi. – És mind a három Kosics.

– Az üdülési naplófüzetben Kocsis Tibor, Tiborné és Ilona szerepel – bökött az adminisztrátornő diadalmasan a füzetre.

– De hát ott a beutalónk, a személyi igazolványunk, láthatja, hogy mindenütt Kosics van.

A férfi egyre inkább kezdett kijönni a béketúrésből. Az adminisztrátornő viszont egyre magabiztosabb lett.

– Én csak a füzetbe írt név alapján adhatom ki a kulcsot és a belépőket.

– Akkor előbb javítsa ki a füzetben a hibás nevet, és utána tegye a dolgát!

A férfi most már ugyancsak ingerült volt, a felesége próbálta csitítani, a lányuk unottan nézelődött, mint aki már jó néhányszor átélt hasonló jeleneteket.

– Az üdülési naplóban csakis az igazgató elvtárs módosíthatja az adatokat. Ha maga ragaszkodik hozzá, hogy maguk nem Kocsis Tibor, Tiborné és Ilona, akkor sajnos nem adhatok oda maguknak semmit.

A várakozók egy része a férfi, a másik része az adminisztrátornő pártján állt, de abban mind egyetértettek, hogy most már nagyon gyorsan abba kellene hagyniuk ezt a cirkuszt.

A férfi hirtelen lehiggadt, és halk, kemény hangon utasította az adminisztrátornőt.

– Azonnal hívja ide az igazgató elvtársat!
– Az igazgató elvtárs most el van foglalva, nem tud az üdülővendégekkel foglalkozni.
– Mondja meg neki, hogy Kosics elvtárs, a vállalat párttitkára hívatja. És nehogy véletlenül Kocsist mondjon! – tette hozzá nem kevés gúnnyal.

Az adminisztrátornő ebben a pillanatban egy életre megtanulta, hogy nem tanácsos vitába keveredni olyannal, akinek a 27-es szobát adják ki. Azonnal védekezésbe ment át.

– A párttitkár elvtárs ne haragudjon, én csak a szabályokat tartom be. Az igazgató elvtárs pedig jelenleg házon kívül van, hosszabb időbe telne, amíg ideér. Természetesen, ha a párttitkár elvtárs úgy akarja, értesíthetjük, és megvárhatjuk.

Kosics hirtelen megérezte a tarkóján a mögötte álló tömeg szemeiből lövellő gyilkos nyilakat. Átgondolta, hogy ő most ezekkel az emberekkel fogja a következő két hetet eltölteni, és ők itt most kikapcsolódni, lazítani szeretnének. Békülékenyebb hangra váltott.

– Jól teszi az elvtársnő, hogy ragaszkodik a szabályokhoz. A fegyelem mindennek az alapja. Töltse ki az elvtársnő a papírokat az előírás szerint, aztán, majd ha az igazgató elvtárs előkerül, megbeszéljük, hogy hogyan lehetne tovább javítani az ügymenetet.

A Kosics család a mögöttük várakozó sor megkönnyebült sóhajától kísérvé vonult el a 27-es szoba irányába.

– Ez most nekünk játssza az eszét, vagy szervileg ilyen hülye? – érdeklődtem diszkréten anyukámtól.

Ő a Gépgyár tervstatisztikusa volt (akármit jelentsen is ez), és akármennyire távol tartotta is magát a pártélettől, úgy gondoltam, ismernie kell egy ilyen potentátot. Nem is tévedtem.

– Nem olyan vészes a pasas – mosolygott anyukám. – Csak az adminisztrátorokat tartja élőszködő léhűtőnek. Ez a nő nyilván a legrosszabbat hozta ki belőle.

– Miért ő mit csinál? – szólt bele apukám. – Van a vállalatnál nála nagyobb léhűtő?

– Ő melós volt, és a lelkében az is maradt – kelt Kosics védelmére az anyukám. – A gépgyári szakik szerint csak magával tolt ki, amikor ott hagyta az esztergapadot, mert ott csodákra volt képes. Most meg felőrli magát, amikor a karrierista senkiházik között komolyan azt gondolja, hogy ő tényleg a munkások érdekeit tudja képviselni. Becsületére legyen mondva, legalább megpróbálja.

– Akkor is csak léhűtő – ragaszkodott téziséhez apukám. – Lehet, hogy neked ízlik a lé, de ő csak hűti. Párttitkárok, vezérigazgatók, egykutya.

Apukámnak elég sarkos véleménye volt a hasznos és haszontalan tevékenységekről. Eredménytelenül próbáltam meggyőzni arról is, hogy a karmester nem teljesen feleslegesen handabandázik a zenekar előtt.

– Ott van mindegyikük előtt a kotta – érvelt, – tudják azok a zenészek a dolgukat anélkül a pojáca nélkül is. Nálunk, Újvidéken, volt egy katonazenekar, azoknak kottájuk sem volt, mégis olyan tökéletesen szóltak együtt, mint senki más. Volt a zenekarnak egy vezetője, a Dragan Zilics, de ő szóló-trombitás is volt. Úgy rendben volt, ő értett is valamihez.

Anyukámtól azt is megtudtuk, hogy Kosics néha eljön hozzá szemináriumra. Már mint, hogy az anyukám tart neki szemináriumot arról, hogy mégis mire valók azok a végeláthatatlan számoszlopok a statisztikai jelentésekben.

– A vezető elvtársak ezekre mutogatnak, amikor valami nyilvánvalóan ésszerűtlen intézkedést akarnak megindokolni – panaszkodott anyukámnak. – Aztán másnap ugyan-

erre mutogatnak, amikor az ellenkezőjére változtatják az elképzelésüket. Ha értenék valamit hozzá, talán jobban meg tudnám győzni őket a magam igazáról. Schubikám, maga nagy szolgálatot tesz a dolgozó embereknek, ha rám szenteli ezt a pár órát!

Családunk minden tagja Schubi volt az iskolában, a munkahelyen és a baráti körben. Ha együtt voltunk, néha nem is tudtuk, melyikünkhöz szólnak.

Szóval, anyukámat, holott ő is amolyan adminisztrátorféle volt, Kosics szinte emberszámba vette. Azt is elmondta neki, hogy bár ő sose fogja szégyellni, hogy gyári melós volt, ha lánya körül ilyen proliferék fognak kujtorogni, azokat kegyetlenül el fogja zavarni.

– Azt szeretném, ha a lányomból igazi művelt nő lenne. Ehhez pedig olyan párja legyen, aki ezt a szellemet a családjából hozza magával.

Ahogy elnéztem Ilikét, az apjának egyelőre nem kellett attól tartania, hogy bárki is kujtorogjon körülötte. Gimnazista kamaszként nehéz volt olyan hozzám hasonló korú nőnemű lényt találnom, aki ne keltette volna fel érdeklődésemet, de Ilike ilyen volt. Pálcikavékony, sápatag lányka, aki láthatólag végtelenül unta saját magát és az egész világot. Amikor a sorban állva bizonytalanul felém mosolygott, igyekeztem feltűnően nem tudomásul venni.

A szüleimmel és húgommal töltött kéthetes nyaralás nálunk olyan hagyomány volt, amit még nagyon sokáig nem tudtam, és nem is akartam megtörni. Számomra a legfontosabb az volt, hogy találjak egy olyan magányos és hangulatos zugot – kerti pavilont, elhagyott fészert –, ahová könyveimmel be tudom fészkelni magam, és zavartalanul át tudom magam adni a költött valóságoknak.

A tényleges valósággal ráértem foglalkozni egy másik két hétben, a gimnáziumi táborban. Ez így volt kerek.

Valamennyire összebarátkoztam Gyuszival, a gondnok velem egyidős fiával, aki sok fontos gyakorlati tudnivalóval látott el. Például bejárást kaptam egy használaton kívüli melléképületbe, amelynek saját terasza és mosdója is volt – maga a földi paradicsom! Azt is megtudhattam, hogy honnan lehet a lebukás veszélye nélkül belesni a strand női öltözőjébe. Időnként pedig pingpongoztunk. Én az akkori divatba jött tollszárfogással kísérleteztem, amivel egy kicsit jobban – de még mindig elég gyengén – tudtam leütni, mint a hagyományossal. Gyuszi erőssége a visszapörgető védőjáték volt, így aztán egy-egy labdamenet szinte a sötétedésig tartott.

Hogyan, hogy nem, pingpongcsatáink alatt Ilike mindig ott lézengett a közelben, és tisztos távolból, unott arccal bámulta a játékunkat. Érzelmem – pontosabban, annak hiánya – mit sem változott az eltelt napok alatt, de érdekes módon Ilike jelenléte néha váratlan produkciókra sarkallt. Például rájöttem, hogy Gyuszi lassú visszapörgetői alatt egész jól át tudom venni az ütőt az egyik kezemből a másikba, és így mind a két oldalról tenyeressel tudok leütni. Odasandítva az volt az érzésem, mintha Ilike unott arckifejezése kicsit enyhült volna. Nocsak!

Anyukám mesélte, hogy Kosics sajnálkozott, hogy én mindig úgy elvonulok a többiektől, pedig nem bánta volna, ha néha beszélgetek Ilikevel. Hát én már egy ilyen elvonulós fajta vagyok, bólogatott anyukám. Azt azonban nem tudta elkerülni, hogy Kosicsék meghívjanak minket a nyaralás utánra új családi házukba, egy munka utáni kávéra.

A gimnáziumi évek nyarainak számomra a nyaralásoknál is élvezetesebb része volt az a hónap, amit a gyár anyag-

vizsgáló laboratóriumában töltöttem laboráns gyakornokként. Vegyész szerettem volna lenni gyerekkorom óta, és nagy csalódás volt számomra, hogy nem vettek fel sem a Petrik Lajos, sem a Than Károly technikumba. Ennek fő oka alighanem az volt, hogy nem voltam úttörő. 1956 után az újjáalakult Úttörőszövetségbe önkéntes alapon lehetett visszalépni, és úgy látszik, én akkor is jobban szerettem előre lépni, mint vissza. Életem egyik legnagyobb szerencséje volt, hogy így kerültem abba a gimnáziumba, amelyik biztosan a legjobb választás volt számomra. A vegyészeti gyakorlatot pedig nyaranta az anyagvizsgáló laboratóriumban szereztem meg. Amint aztán az egyetemen kiderült, ez messze felülmúlta a technikumban megtanulható ismereteket.

A Gépgyár és a laboratórium néhány percnyi sétára volt egymástól, így a megbeszélte délután munka után együtt mentünk át Kosicsékhoz. A házuk a gyárteleptől néhány utcányira volt. Egyszerű, tiszta, a legkevésbé sem hivalkodó ház volt, rendezett, de nem agyondíszített kertecskével. A lakást is ugyanígy a rend, a tisztaság és a praktikum uralta. Meglepetést szereztek a képek a falon. Egyáltalán nem az abban a korban megszokott közhelyes nyomatok voltak, hanem érdekes, olykor kifejezetten merész eredeti festmények. Érdeklődésemet látva Kosics szabadkozni kezdett.

– Bevallom, egyáltalán nem értek a képekhez. Nem is mindegyik tetszik nekem. De mindegyiket becsületes munkásemberekből lett művészek festették. Én meg úgy gondolom, hogy ha nekem egy kicsit több pénz jut, mint amire feltétlenül szükségünk van, akkor segítenünk kell azokat, akik nehezebben keresik meg a kenyerüket. Pedig biztosan megiszolgálják. Legalábbis, akik értenek hozzá, azt mondják.

Még meglepőbb tartozéka volt a lakásnak egy pianínó. Érdeklődésemre, hogy melyikük játszik rajta, Kosicsné válaszolt.

– Egyelőre még egyikünk sem. Új még a házunk, sorjában kell haladni. Idén rendbe hozzuk a kertet, kifestjük a kerítést, jövőre majd zongorázni tanulunk.

Anyukámmal egymásra néztünk, és alig bírtuk ki, hogy ne törjön ki belőlünk a hangos röhögés. De a szállóige azóta is fennmaradt a családukban.

A kávé és a beszélgetés többi része olyannyira feledhető volt, hogy el is feledtem. Ilike egész idő alatt, azt hiszem, meg se szólalt. Valószínűleg Kosicsék is belátták, hogy ebből nem lesz parti, és nem erőltették a további találkozásokat. Amikor egy idő múlva kérdeztem anyukámat, hogy tud-e valamit Kosicsékról, elmondta, hogy Kosics már nincs a vállalatnál. Kiemelték, és a minisztériumba került. Egy karriérista senkiházi került a helyére, aki biztosan nem hozta zavarba a vezetőséget a statisztikákra vonatkozó kérdéseivel.

Egyetemista koromban igazolt sakkversenyző lettem. A Ganz Villany klubhelyisége lakásunktól két sarokra volt, nem volt megerőltető az odajutás. A csapatba sem volt különösebben nehéz bekerülni. A klub intézője a közeli parkba járt le snellezni. Kétforintos alapon kontrával. Aki kétszer-háromszor megverte, azt meghívta a csapatba. Elég közepes játékos volt, sokan voltunk a klubban. A legtöbben azért a gyár munkásai közül kerültek ki. Volt közöttük alkoholistá, hamiskártyás, házasságszedelgő, de a klubban csak a tábla melletti teljesítmény számított. Volt, aki káprázatosan játszott, csak a játszmalap vezetése jelentett számára gondot, mert gyakorlatilag írástudatlan volt. Az első csapatunk az NB₁/B-ben szerepelt. Egy profi mes-

ter játszott benne, és a legerősebb amatőrök kerülhettek oda. A többi csapat a különféle területi és kerületi bajnokságokban vett részt. Én általában a harmadik csapatban kaptam helyet. Helyi kiscsapatokkal vagy a nagy országos klubok sokadik csapatával kerültünk össze.

Egy alkalommal helyi rangadót játszottunk: a klubhelyiség épületének szomszédjában álló Kohó- és Gépipari Minisztérium csapatával kerültünk össze. A negyedik táblához lépve megpillantottam ellenfelemet. Kosics Tibor volt. Ő is azonnal megismert és mosolyogva állt fel a kézfogáshoz. Bemutatkoznunk nem is kellett. Beszélgetésre nem volt idő, mert a versenybíró már indította is a sakkórákat.

Világossal játszottam, és szokásom szerint igen agresszív megnyitást választottam. Ő ezzel szemben beton erősségű védekező állást épített ki, és hamar nyilvánvaló lett, hogy igen nagy kockázatokat kellene vállalnom bármilyen kezdeményezésért. A harmincadik lépés körül döntetlent ajánlott. Szokás szerint meg kellett kérdezni az intézőnket, hogy elfogadhatom-e, és ő a táblára nézve a szokásos választ adta:

– Fél pont is pont.

Újból kezdet fogtunk Kosiccsal, de most volt időnk egy kis beszélgetésre is.

Örömmel hallotta, hogy hamarosan mérnök leszek.

– Mérnökökre van a legnagyobb szüksége most a társadalmunknak. A műszaki fejlődés színvonala a kulcs ahhoz, hogy bebizonyítsuk, hogy versenyképesek vagyunk a kapitalista rendszer országaival.

Tetszett, hogy versenyről, és nem a szocializmus eleve elrendelt magasabbrendűségéről beszélt. Bizonyára bizott a győzelemben, de ahogy a táblánál megismertem, egy kiengesúlyozott döntetlentől sem riadt volna vissza.

Megtudtam, hogy Ilike másodéves orvostanhallgató. Az első évet évfolyamelsőként végezte, és Népköztársasági Ösztöndíjjal folytathatja tanulmányait. Sokat segít neki egy évfolyamtársa és barátja – Kosics furcsa szóhasználatában kampija –, aki egy sokadik generációs orvos család gyermeke.

– Igazi, patinás polgári család – kacsintott rám Kosics.

Olyan elragadtatás volt a szemében, hogy szinte féltékeny lettem arra a felfuvalkodott pesti úrifúúra. Az eltelt évek alatt Ilike is sokat változhatott az előnyére. Na, de most már mindegy.

Megkérdeztem, hogy a sakk iránti érdeklődése régi keletű-e. Tudtam, hogy a munkásmozgalomban nagy hagyománya van a sakknak. Köztudott volt, hogy Kádár János is megkülönböztetett figyelemmel kísérte a magyar sakk-sportot.

– Nem, régebben nem volt időm ilyesmivel foglalkozni – válaszolta. – A mostani főnököm, egy nagyon ambiciózus fiatal káder, egyébként mérnök, erős játékos. Példáit, hasonlatait gyakran választja a sakkjátékból. Úgy éreztem, hogy közelebb kerülhetek a gondolkodásához, ha egy kicsit jobban megismerkedem a sakkal.

– Ez elég alaposan sikerült – bókoltam neki.

– Fogjuk rá! – mosolyodott el. – Egy felszínes társasági szinten könnyű blöffölni bármiről. Ha azonban közelebb akarsz kerülni egy célszemélyhez, akkor egy kicsit magasabb szinten kell megismerkedned a világával.

Napokig tűnődtem, hogy ez egy elszólás volt-e, ha igen, akkor vajon szándékos volt-e, és ha igen, akkor mi volt a szándék. Nyilvánvalónak látszott, hogy Kosics nem egyszerű beosztottként került minisztériumi főnöke mellé, hanem védelmi, megfigyelői, vagy ki tudja, milyen megbízást

teljesít. És vajon kiét, kikét? Fogalmam nem volt a magyar állambiztonság akkori szervezeti felépítéséről (a III/III-as ügynökök és társaik szerepéről csak évtizedekkel később szereztem tudomást), de feltételezhettem, hogy valami ilyesféle szolgálat az övé. Vagy netán a KGB-nek dolgozik? Azért tapogatózik, hogy engem is be tudna-e szervezni? Aztán jobbnak láttam ezeket a kérdéseket is elhessegetni. Legyen ez a pesti orvoscsemete problémája!

Hamarosan elvégeztem az egyetemet. Nem sokkal később megnősültem, és elköltöztünk Nagytéténybe. A Ganz Villanynal és a versenysakkal végérvényesen megszakadt a kapcsolatom. A Kosics család is újra visszakerült a „múltam kósza emlékei” dossziéba. Nem gondoltam, hogy valaha is előkerülnek még egyszer.

Senki sem mentes a megalkuvásoktól. Vagy majdnem senki. Én biztosan nem. Még utólag is nehéz meghúzni a háttérvonalat az ésszerű kompromisszum és a hitvány oppor-tunizmus között. Hát még azon melegében, amikor éppen döntést kell hozni.

Amikor reménytelen tanársegédként dolgoztam a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Fizika Tanszékén, úgy képzeltem, hogy a jövőm az egyetemi ranglétra grádicsai szerint alakul majd: előbb-utóbb adjunktus, majd docens, végül talán professzor lesz belőlem. Naivan azt gondoltam, hogy ehhez nem kell mást tennem, mint lelkiismeretesen tanítani és világraszóló tudományos eredményeket publikálni. Ezen voltam minden igyekezetemmel.

Egy nap azután magához hívatott az egyetem személyzetise.

– Látom, Schubert elvtárs, maga nagyon fejlődőképes.

Ez még akár bók is lehetett volna, de a személyzetis fejlődésével folytatva.

– A fejlődése azonban nagyon egyoldalú. Csak a szakmai sikereket hajszolja, miközben az ideológiai képzettsége visszamaradt. Ezen változtatni kell, ha előbbre szeretne jutni ezen a pályán. Gondolkozzon el ezen!

Micsoda? Hogy én bármit is hajszolok? Meg hogy visszamaradt? Nehezen tudtam összerendezni a gondolataimat.

– Köszönöm. Majd gondolkozni fogok – nyögtem ki végül, és sietve távoztam.

Az első adandó alkalommal bementem professzoromhoz, és beszámoltam neki a személyzetisnél tett látogatásomról. Megértően mosolygott.

– Hát persze. Miért, mi más gondoltál?

– Bármi más! Miért, most mit kellene csinálnom?

– Amit mondott.

– ?? – igen bambán nézhettem, mert elnevette magát.

– Képezd magad ideológiailag.

– ??? – most már olyan bamba lehettem, hogy majdnem én is elröhögtem magam. – Olvassak Marxot?

– Akár. De leginkább iratkozz be a Foxi-Maxira.

A Foxi-Maxi a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem közkeletű neve volt. Ezt kellett elvégezni az ideológiailag fejlődni kívánó kádereknek. Sokan igen magasra vitték úgy, hogy semmi más végzettségük nem volt. Mások pedig kiégésztő tanulmányokat végeztek ott. Megértettem, hogy ezt kívánják most tőlem is. Nekem viszont a hátamon a szőr felállt még a gondolatától is. Gyerekkoromban sokáig rettettem, hogy hittanra vagy tánciskolába kell járnom, azt megúsztam. És akkor most ez.

– Nem lehetne valami áthidaló megoldást találni? – kérdeztem professzoromat reménykedve, de magam sem hittem, hogy ilyesmi létezhet.

A professzorom – tőle szokatlan módon – egy viccel válaszolt: Az egyszeri ember kölcsönkéri a szomszédjától a kaszáját. A szomszéd így válaszol: Nézze kend! Ha odaadom kendnek a kaszát, elb.szza az élit. Ha nem adom oda, kend megsértődik. Hát volna nekem egy áthidaló javaslatom: Menjen kend a p.csába!

Tudtam, hogy a vicc poénja nem nekem szól, de azért elmentem.

Néhány hét múlva hívott be magához a professzor.

– Láttam, mennyire feldúlt a múltkor a Foksi-Maxi gondolata. Reménykedve néztem rá. Talán ez is a hittan és a tánciskola sorsára jut.

– Ritkán teszek ilyet, de a te kedvedért beszéltem Perényi Ferivel.

Perényi Ferencről tudni lehetett, hogy hajdan a professzorom kollégiumi szobatársa volt, és amellet, hogy nemzetközileg elismert fizikus lett, a Párt legfelső vezetésébe is bekerült.

– Megígérte, hogy gondoskodik róla, hogy egy olyan kurzusba kerülj, amelyik nem lesz annyira ellenedre. Majd írásban kapsz értesítést a teendőidről.

Ez már kevésbé volt biztató. Nemigen tudtam elképzelni olyan Foksi-Maxi kurzust, amelyik ne lenne az ellenemre. De innen már nem volt visszaút. Akiről Perényi elvtárs gondoskodik, arról gondoskodva van. Úgy vártam az értesítést, mint annak idején, érettségi után, a katonai behívót.

És amint azt, ezt is megkaptam. „A természettudományok filozófiai problémái” volt a kurzus címe, és két félévben, heti egy alkalommal voltak a foglalkozások. A címet valóban akár vonzónak is mondhattam. Akkoriban tényleg érdekelték ezek a kérdések, és baráti körömben magunk is szerveztünk ilyen témájú „önképzőkori összejöveteleket”.

Az előadók neve sem volt ismeretlen számomra. Mindkettőjüknek több írását, sőt, egy-egy könyvét is olvastam. Az egyiket rokonszenvesen ravasznak is tartottam, mert a „polgári elméletek bírálata” ürügyén részletesen ismertette az akkoriban a három T első (tiltott) kategóriájába sorolható nyugati filozófiai gondolatokat, majd egy langyos marxista kritikával az olvasóra bízta a konklúziót.

Végül is kifejezetten pozitív várakozással mentem el az első foglalkozásra. Ott újabb meglepetések vártak. Az egyik az volt, hogy két résztvevő kivételével a csoport tagjai ismert, kiemelkedő kutatók voltak, többjüket jól ismertem és tiszteltem a szűkebb szakterületemről. Mint hamar kiderült, nekik a magasabb akadémiai fokozatuk elnyeréséhez volt szükségük az ideológiai fejlődésre. A két kivétel egyike természetesen én voltam. A másik: Kosics Tibor. A teremben az asztalok U alakban, konferencia-színhelyszerűen voltak elrendezve, ott helyezkedtünk el a bemutatkozó beszélgetéshez. Nagyjából átellenesen ültünk le Kosiccsal, onnan üdvözöltük egymást meglepett mosollyal. Persze lehet, hogy csak én voltam meglepve. A bemutatkozásnál miniszterhelyettesi tanácsadóként nevezte meg magát. A néhány évvel ezelőtti ambiciózus fiatal főnöke karrierje ívelt ilyen magasra.

– Vajon mennyi szerepe lehet ebben Kosicsnak? – tűnődtem el magamban visszaemlékezve a sakkasztal melletti furcsa megjegyzésére.

A bemutatkozás során a nyelvtudásunk iránt is érdeklődtek. Volt, aki hat-nyolc nyelvet sorolt fel, és ismerve őket tudtam, hogy nem túloznak. Kosicsra is sor került.

– Beszélek oroszul és szerb-horvátul – válaszolta. Ez egyáltalában nem volt meglepő. – És egy keveset héberül és jiddisül.

Erre mindenki felkapta a fejét, de sem kérdés, sem magyarázat nem következett. Akkoriban semmiképpen nem volt divat ezzel hencegni. Nekem is csak a fejemben cikáz-
tak a kérdések. Lehet, hogy a Moszadnak dolgozik? Vagy ellenük? De pont itt és most miért kellett ezt egyáltalán szóba hozni? Ez egy üzenet? Mit üzen? Kinek? Egyáltalán, mi ez a dolog, hogy újra meg újra, ennyire különböző körülmények között összefutok ezzel a pasassal?

Ha most krimit írnék, biztosan úgy forgatnám a történetet, hogy én titokban kém vagyok, és ő rám van állítva, vagy én rá. De ez nem krimi, és én a legnagyobb titokban sem voltam se kém. Ez tehát nem volt más, csak egy furcsa véletlen.

A bemutatkozás hamarosan véget ért, és rátértünk az első foglalkozás témájára. A foglalkozás, ahogyan aztán a kétféléves tanfolyam egésze, inkább az eredeti aggodalmamat igazolta, mint a későbbi felfokozott várakozásaimat. Meglehetősen érdektelen előadások, és a hallgatóság részéről hasonló érdektelenség. Valójában mindenki a lehető legfájdalommentesebben letudandó kötelességnek tekintette a tanfolyamot.

Az egyetlen üdítő kivétel Kosics Tibor volt, aki időnként alaposan megizzasztotta az előadókat egyszerű, de a marxizmus keretei között nehezen megválaszolható kérdéseivel. És mivel nyilvánvaló volt (vagy legalábbis annak látszott), hogy nem provokál, hanem őszintén kíváncsi a válaszra, néha a többieket is sikerült együtt gondolkodásra bírnia.

A tanfolyam végén mindnyájan sikeresen levizsgáztunk. Remélem a többiek eredményesebben használták a megszerzett bizonyítványt, mint én. Bár soha többé nem tették szavá ideológiai képzettségem hiányát, az egyetemtől való tíz év utáni megválásomig nem jutottam a tanársegéd-ség-nél magasabbra a ranglétrán.

Haladt a világ, új, fényesebb és kevésbé fényes szelek fújdogáltak. Kosics Tibor elvtársai több-kevesebb sikerrel pozícionáltak magukat újra a változó világrendben. Kosics hajdani főnöke (vagy „célszemélye”?) egy új párt alapításán fáradozott, hogy megzökkent karrierjét ott teljesítse ki, de nehezen tudtam volna elképzelni, hogy Kosics oda is követi. Túlságosan ellenkezett volna az őszinte meggyőződésével.

Egészen váratlanul tudtam meg, hogy neki ebben már nem kellett állást foglalnia. Kedvenc szimfonikus zenekarom bérletének nyitókoncertje előtt egy kis jubileumi ünnepséget tartottak, amelyen szót kaptak a zenekar támogatói körének képviselői is. Az arany fokozatú támogatók nevében dr. Balassa-Gaál Rajmund és neje, dr. Kosics Ilona szólott néhány szót.

Balassa-Gaál doktor beszéde szikár és egyenes volt, mint ő maga. Ilike lenyűgöző volt. Nem szépült meg, de csodálatos testi és lelki elegancia áradt belőle. Olyan lett, amilyennek apja megálmodta. Elmondta, hogy a zene szeretetét és a tehetséges művészek támogatásának ügyét néhány éve elhunyt édesapja plántálta belé, akinek emlékét egy újonnan alapított ösztöndíjjal is szeretnék őrizni. Nagy tapsot kapott, amihez én is csak csatlakozni tudtam.

Ilikét sem láttam többet. Néhány évvel később véletlenül bukkantam rá Balassa-Gaál Rajmund cikkeire egy Melbourne-i egyetem publikációs listáján. Reméltem, hogy Ilike is vele van, de természetesen biztosat nem tudtam. Nem is egészen értettem, hogy miért foglalkoztat ennyire a kérdés, de már-már azon voltam, hogy e-mailben érdeklődöm Balassa-Gaálnál.

Azután egy viszonylag friss cikkében társszerzőként feltűnt I. Kosics neve. Bizonyára szentimentális vén marha lettem, de meghatott öröm fogott el. És nem azért, mert egy fél évszázaddal ezelőtt olyan sikeresen megszabadultam tőle.

Szex és Szekszárd

Ha Szekszárdon születtem volna, színésznőt szerettem volna. Színésznőt szerettem volna – legalábbis látni – az alatt a tizenegy hónap alatt is, amíg sorkatonai szolgálatomat töltöttem a kies város vegyvédelmi alakulatánál.

Kultúrára szomjazó előfelvételis egyetemista (honvédségi zsargonban „tanfolyamista”) kiskatonaként minden alkalmat megragadtunk, hogy felajánljuk szolgálatainkat a kultúrház, a zeneiskola és a többi hasonló intézmény számára egy kis műélvezet reményében. Díszleteket pakoltunk, székeket cipeltünk, zongorát tologattunk, és ha szerencsénk volt, akkor végig tudtuk várni az előadást, hogy a kimenő lejárta előtt visszaérjünk a laktanyába.

Hihetetlenül színvonalas programok voltak akkoriban. A zeneiskolában néhány hónapon belül hallgathattuk a Zágrábi Kamarazenekart Janigróval és a Moszkvaiakat Barsajjal. A még ifjú lendületük teljében lévő Bartók Vonósnyegyes vezetője kikötötte, biztosítsuk számukra, hogy a koncert előtt tévéen végignézhessek a Győr–Benfica foci Bajnokcsapatok Európa Kupája elődöntőt. Valamilyen okból (talán a világítás romlott el) a meccs késve kezdődött, és a koncert közönsége már türelmetlenül feszengett, amíg mi a körmünket lerágva izgultunk, hogy sikerül-e egyenlíteni a Győrnek. Nem sikerült. A koncert annál jobban.

A novella címében persze én nem műélvezeteket ígértem, hanem valódiakat. Woody Allen szerint ő 18 éves korában volt szexuális csúcsmódban. Azt hiszem ezt a legtöbb 18 éves fiú legalábbis így érzi. Azután, hogy ki mit mer, tud, akar kezdeni ezzel az érzéssel, az nagyon különbözhet.

Minden nőt megszerezni olyan, mint a világbéke – vallottuk fölényesen. Lehetetlen, de törekedni kell rá.

A lehetőségeink persze igen korlátozottak voltak. A honvédség helyi KISZ szervezete testvéralapszervezének (van-e, aki nem találja ki, hogy magunk között milyen szervnek neveztük?) a védőnőképző intézetét jelölték ki. Na, az sem volt egy apácanevelde. A közös zenés-kulturális rendezvények a testvéri kapcsolaton jóval túlmutató testkultúra gyakorlatokba torkollottak, melyekhez a jobb napokat látott zenekar muzsikájának az alagsor zegzugaiba lehallatkozó foszlányai legfeljebb a ritmusalapot szolgáltatták.

A nővérjelöltekben egészségügyi szempontból tökéletesen megbízhattunk, a veszélyek másfelől leselkedtek. Az öreg katonák történeteiben szó esett felbőszült atyákról és fivérekről, akik élesre fent szerszámaik meggyőző erejével vették rá szemük fénye „megrontóját”, hogy amilyen nagy legények voltak az éjszaka, ugyanolyanok legyenek hamarosan az oltár előtt. Lehet, hogy az öreg katonák csak a vadászterületükön megjelent betolakodókat próbálták elriasztani, de a fenyegetés hatásosnak bizonyult. El tudtuk képzelni, hogy a pesti egyetemisták „jó partinak” számíthatnak arrafelé (ebben utólag már nem vagyok olyan biztos), és könnyen kelepcebe eshetünk. Hamarosan az összejövetelek egy vasárnap délutáni zsúr hangulatát idézték, azután lassan el is maradtak. A legmerészebbek magánlátogatásokat szerveztek a nővérszállás ablakán bemászva, de nekem a mászás sosem volt erősségem.

A szőke Erzsikével, akivel kellemesen összemelegedtünk a még kevésbé jól nevelt időszakban, hetekkel később találkoztam – hol másutt? – az Erzsike cukrászdában. Megörültünk egymásnak, és kedvesen megkérdezte, hogy nincs-e kedvem egyszer náluk vacsorázni. A laktanya előtti buszpályaudvartól 20 percnyi buszútra laktak egy kis településen. A szervezés persze nem volt olyan egyszerű, mert ha megkapta is az ember a várva-várt kimenőt, az indulás előtti percekben is kitalálhatott az őrmester vagy a kapuügyeletes valamilyen marhaságot: egy rosszul begombolt gombot a zubbonyon, egy ferdén feltűzött jelvényt a sapkán, és lőttek a kimenőnek. És persze akkor még nem volt mobiltelefon, hogy ilyenkor át lehessen szervezni a programot.

Szerencsém volt. Percek alatt a buszon voltam, és időre megérkeztem Erzsikéékhez. Furcsa egy familia volt – legalábbis nekem biztosan. Svábok voltak, és egymás között – főleg az idősebbek – svábul is beszéltek. Kertelés nélkül megkérdezték, hogy milyen vallású vagyok.

– Meg vagyok keresztelve – hebegtem –, de semmilyen vallást nem gyakorlok.

– Nem hegedű az, hogy gyakorolni kelljen – mordult rám egy rezes orrú öreg az asztal végéből –, hanem hinni kell benne.

Hamarosan poharak kerültek elő, meg egy demizson, és Erzsike apja vette át a szót.

– Akárhonnét jöttél is édes öcsém, és akármiben hiszel – mondta megbocsátóan –, most minket is szolgálj ott a kaszárnyában. Csak azt a vörös csillagot ne látnám rajta.

Szókimondó ember volt, azt meg kellett hagyni. Elismerésnek tekinthettem, hogy nem kergetett el rögtön a vasvillával.

A demizsonból kitöltött bor furcsa színű volt, és az íze sem hasonlított semmire, amit ismertem. Pedig ott, Szekszárdon már sokat szélesedett az addig főként a budai kis-kocsmákon edződött látóköröm. Ez a bor nem volt kellemetlen, csak furcsa.

A vacsorához láttunk. A terülj-terülj asztalkám teljes kínálata ott volt, sok-sok borssal fűszerezve. Inni kellett rá, nem vitás. A süteményeknél már éreztem, hogy számomra eljött a nap – vagy talán a világ – vége. A hurkák, a stifoldekrek és a rétesek kánkánt táncoltak az asztalon, és együtt énekelték svábul a finálét. Függyöny.

Máig sem tudom pontosan, hogyan jutottam vissza a lak-tanyába. Azt tudom, hogy olyan brutális fejfájós másna-posságot sem előtte, sem utána nem éltem meg soha. És azt is, hogy sokáig szorongtam, hogy egyszer csak megjelennek Erzsike férfitrokonai olyan kompromittáló fényképekkel, hogy mehetek az oltár elé anélkül, hogy legalább valami jó búcsúemléket vihetnék magammal.

Következő alkalommal a mozi pénztára előtt találkoztam Erzsikével. Mosolyogva mesélte, hogy biztosan fárasztó napom lehetett aznap, mert az asztalnál elaludtam, és az egyik bátyja szállított vissza autóval. Megkérdezte, hogy nincs-e kedvem legközelebb a süteményeket is megkóstolni. Nem tudtam megállapítani, hogy mosolya szánakozó, gúnyos vagy esetleg mind a kettő. Elhárítottam a meghívást. Amikor egyszer újra megláttam őt a parkban, hirtelen rájöttem, hogy az ellenkező irányban van dolgom.

Jóval később, az egyetemen, élelmiszerkémiából tanul-tunk a nohás borokról és azok élettani hatásáról.

– Hát ez az! – csaptam a fejemre, és egyszerre csak helyé-re került Erzsikéék vacsorája.

Sok gimnáziumi barátommal és barátnőmmel leveleztem a katonaságtól. Olyan igazi, egyetlen nagy szerelmet szerencsére nem hagytam otthon. Szerencsére, mert akiknek volt ilyen, azok a hónapok elmúltával sorra kapták meg a „barátságos levelet”, vagyis, hogy „ugye azért maradhatunk jó barátok?”

Én a leveleimben főként a testi-lelki gyötrelmeim öniro-nikusnak szánt, de valójában mérhetetlen önsajnálatot tükröző leírásával traktáltam szeretteimet. Otthonról főleg a kulturális és a társasági élet híreit szomjaztam, természetesen ott is mély önsajnálattal konstatálva, hogy mindez nélkülem is zavartalanul folyik.

Egy baráti levélből tudtam meg, hogy Joó Ica, aki egy évvel fölöttem érettségizett, Szekszárdon él: a kórház sebész főorvosának a felesége. A telefonszámát is megírták.

Ica különleges jelenség volt a gimnáziumban. Szépsége, gyönyörű orgánuma, kifejező előadásmódja az iskolai színpad sztárjává tette. Az iskolai ünnepségeken azonban általában nem szavalással szerepelt, hanem élvezetes, mondhatni, virtuóz zongorajátékával.

Barátnők raja vette körül, akik leginkább különleges ruháit csodálták. Ezeket csak ünnepi alkalmakkor és az iskolán kívül viselhetette, mert az iskolában az egyen-iskolaköpeny volt kötelező. Ruhakölteményeit az akkor ritkaságszámba menő Burda magazin szabásmintái alapján ő maga készítette.

Fiú rajongókból sem lett volna hiány, de Ica hamar nyilvánvalóvá tette, hogy a mi korosztályunk őt férfiként teljesen hidegen hagyja. A középkorú férfiakat szerette.

Bölcs nagybátyámtól tanultam meg, hogy a középkorú mindig azt a kort jelenti, ami a mi korunk – a fiatalok – és a szüleink kora – az öregek – között van. Így érzi az ember akár húsz éves, akár hetven.

Szóval, Ica középkorú lovagjai már közel harminc évesek is lehetnek. Orvosok, mérnökök, filmesek voltak köztük. Szinte mindegyikükről olvasni lehetett a következő évtizedekben az újságok kitüntetései, idegenbe szakadt hazánkfiái vagy éppenséggel öngyilkossági rovatában.

Engem, mint az önképzőkör elnökét, majdnem ember-számba vett, és megpróbált az életre nevelni.

– Biztosan vannak még rajtad kívül ketten vagy akár hárman is a suliban, akik a világ legérdekesebb dolgának tartják a kvantumfizikát, meg a gráfelméletet, meg a periódusos rendszert – magyarázta komoly arccal. – De az általa meghívott nagy tudású és tekintélyes professzorok az üres osztályteremnek beszélnének, ha Janka néni nem vezényelné át a varrósakkört vattának.

Kénytelen voltam egyetértően bólogatni. Érdeklődve vártam a folytatást,

– Talán néha olyanokat is meghívhatnál, akik érdeklík is az embereket.

– Mégis mifélékre gondolsz? – kérdeztem tanácstalanul. – Rockzenészek nem jönnének el ingyen beszélgetni, meg a diri biztosan be sem engedné őket.

– Ez igaz. De hívhatnál, mondjuk, egy fiatal filmrendezőt, egy divattervezőt, egy karmestert, ezekre biztosan lenne érdeklődés. Én ismerek is néhányat, segíthetek összehozni téged velük.

Nagyon szépen megköszöntem a segítséget, de nekem elveim voltak. Maradt Janka néni és a varrósakkör.

Az érettségi után mindenki nagy meglepetésére Ica be sem adta a jelentkezését továbbtanulásra, hanem hozzáment egy Béla nevű orvos barátjához, és leköltöztek Szekszárdra.

Amikor telefonon felhívtam, olyan közvetlen és barátságos hangon üdvözölt, mintha tegnap találkoztunk volna. El volt képedve, hogy egyáltalán katona vagyok, és hogy éppen Szekszárdon.

– Ha jól ismerlek, nem igazán élvezed ezt a szerepet. De ki fogod bekkelni. Nem vagy te olyan mulya, mint amilyennek látszol.

Tűnődtem, hogy ezt sértésnek vagy bóknak vegyem-e, de úgy döntöttem, hogy jobban járok, ha bóknak veszem, és megköszöntem.

– Egy kis házikoszt azért biztosan segítené a túlélésedet. Béla egész héten ügyel, de azért nyugodtan átjöhetsz egyik este vacsorára. Azt tudnod kell, hogy a szakácművészetben éppenséggel nem jeleskedem – mentegetőzött. – Az nálunk Béla reszortja. De ha nem vetsz meg egy jó kolbászos rántottát, azzal szolgálhatok.

Ez több, mint biztatóan hangzott. Meg is egyeztünk az időpontban.

A szóban forgó este azonban beütött a krach. Az őrmesterünket nyilván valami sérelem érte, amit meg kellett tolnia, és ki máson, mint rajtunk. Hiába voltak kiírva az aznapi kimenők, körlettakarítás, körletszemle, újabb takarítás, újabb szemle, és ez vég nélkül ismételve, ez volt a program aznapra. Néhány társam azonban szedelőzködött. Ők városi járőrszolgálatra voltak vezényelve aznapra, azt nem írta felül az őrmesteri őrjögés.

Még a fülemben csengett Ica biztatása, hogy talán tényleg nem vagyok olyan mulya, és merész ötletem támadt. Beálltam a járőrözők közé – jó haverok voltak, biztos lehettem benne, hogy ők nem dobnak fel –, a fegyvertárban felvettem a géppisztolyomat (természetesen lőszer nélkül – az egy hétköznapi járőrözéshez nem járt), és a többiekkel

együtt kísértáltam a kapun. Ott szóltam a haveroknak, hogy nekem lenne egy kis elintézni való dolgom, majd visszafelé csatlakozom hozzájuk. Ezzel elváltunk.

Valami azt súgta nekem, hogy Ica kifinomult ízlése nem venné jó néven, ha egy géppisztollyal a nyakamban állítanék be hozzá. Erre is volt tervem. A laktanyához közel egy parkban állt egy kibevezett 56-os orosz tank. Eredeti célja nyilván az volt, hogy mindig emlékeztesse az olyan elvetemülteket, mint például Erzsike édesapja, hogy azt a vörös csillagot egy darabig még látniuk kell, ha tetszik, ha nem. A nép egyszerű gyermekei azonban hamarosan más, praktikusabb funkciókat találtak számára. Rejtekhelynek, titkos találkahelynek, urambocsá', illemhelynek használták, és ez nem találkozott a katonai vezetők tetszésével. Ezért kitalálták, hogy a tankot 24 órás díszőrség illeti meg. Ezért egy katona mindig ott lézengett a parkban (kimenőruhában – ettől volt dísz az őrség). Úgy gondoltam, hogy erre a harcostársamra bízom majd a fegyvert, amíg én a vacsorámat költöm.

A meglepetés akkor ért, amikor a parkban nyomát sem találtam az őrnek. Nyilván úgy gondolta, hogy tud az a tank vigyázni magára, amíg ő a kolbászos rántottáját eszi. A kimenőruhában még feltűnést sem kelt, ha betér egy közeli kocsmába. Egy darabig tébláboltam, de miután fogalmam sem volt, mikor mehetett el az őr, és mikor jöhet vissza, kellett egy B-terv. Ez pedig az lett, hogy a géppisztolyt szépen beraktam a tank belsejébe, mondtam neki, hogy vigyázzon magára, és ott hagytam.

Pár perc alatt odaértem Icahoz. Valóban nem volt a konyha ördöge, ez minden mozdulatán látszott. A konyha polcán viszont megláttam egy üveg sárgabarack lekvárt, és megjegyeztem, hogy az a kedvencem.

– Nyugodtan szolgálj ki magad belőle! – bízott, és egy szelet kenyeret is lekanyarított hozzá.

– Kenyér nem kell – idéztem Micimackót, miközben nagykanállal lapátoltam magamba a lekvárt.

Néhány perc alatt végeztem a testes üveggel, és ettől sokkal bizakodóbban néztem a rántotta elébe.

A vacsorára több szót nem is érdemes vesztegetni. Előtte, közben és utána viszont többet beszélgettünk, mint a gimnáziumi évek alatt összesen. Sok mindenre fény derült, amit az iskolában kevesen tudtak róla. Imádott bátyja, Laci, 56-ban orvostanhallgató volt. Tagja volt az egyetem forradalmi bizottságának, ezért aztán alig 20 évesen letartóztatták, és a börtönben tisztázatlan körülmények között meghalt. Nővére disszidált, Heidelbergben él. Tőle kapta a Burdákat, és ő közvetíti Ica számára az európai kultúra aktuális tudnivalóit. Ica társasága a gimnáziumi évei alatt bátyja és nővére itthon maradt és szabadlábban lévő barátaiból állt. Bélának Laci a kedvenc tanítványa volt az egyetemen. Együtt tartóztatták le őket, és Bélának máig is súlyos lelkiismeretfurdalása van Laci halála miatt, amiről persze ő sem tud semmit. Miután Bélát kiengedték, az egyetemre már nem mehetett vissza, így kerültek Szekszárdra.

– És te szereted is őt? – kérdeztem bizonytalanul. – Vagy ez valamiféle adósság a bátyád emléke iránt? Vagy kötelességtudat?

– Sokat gondolkodom ezen. Talán túlságosan is sokat. Túl sok időm van.

Gyönyörű arca, mélyen elgondolkodó tekintete, a szájáról alig érzékelhetően elrebbenő sóhaj olyan volt, amelyet én eddig csak filmen láttam. Nem véletlenül volt mindenki meggyőződve, hogy világsztár lehetne.

– Egészen biztos vagyok benne, hogy szeretem Bélát – jutott a végkövetkeztetésre. – Ez persze nem szerelem, nem vágy, hanem az összetartozásnak egy megmagyarázhatatlan érzése.

– És nem hiányzik a szerelem, a vágy? – próbáltam én is valamelyik kedvenc filmszínészem, akkoriban alighanem Vittorio Gassmann stílusát magamra venni, de mint annyiszor, most is inkább megnevettetni, mint lenyűgözni sikerült a közönségemet.

– Sok minden hiányzik. Sok minden – bólogatott komolyan, miközben a szeme sarka mosolygott. – Valahol az a boldogság titka, hogy ebből a sok hiányból létre tudjunk hozni egy teljes egészet. Az életünket.

Miközben megbűvölten néztem és hallgattam, és még mindig égett a pofám az előző csúfos „csábítási kísérletemen”, Ica váratlanul átült az ölembe. Puhán, de határozottan átölelt és csókolózni kezdett velem. A gondolkodó énemet az eddiginél is nagyobb szégyen öntötte el. „Hiszen ezt kellett volna nekem csinálnom az idétlen filmhősködés helyett!” A kevésbé gondolkodó énem viszont egyre jobban érezte magát, és kezdett felnőni a feladathoz. Felkaptam Icát, és egy kanapén folytattuk a csókolózást.

– Csatt! Csatt-csatt!

Mint akit tőrrel megdöftek, úgy ugrottam fel.

– Hallottad? – kérdeztem döbbenten Icától.

– Persze, hogy hallottam – felelte meglepve. – Miért, mi volt ez?

– Géppisztolylövések – válaszoltam teljes meggyőződéssel.

Nem sok időt tudtam szólni a magyarázkodásra, reméltem, hogy Ica félszavakból is megért. Lélekszakadva rohantam vissza a parkba. Tudtam, hogy nekem nem volt lősze-

rem a fegyverben, de bármi történhetett. Valaki kileste, hogy ott hagyom a géppisztolyt, lőszert szerzett, és az én fegyveremmel végzett a szeretőjével, a szeretője szeretőjével, az őrrrel vagy éppen saját magával. Nem, az nem stimmel, mert akkor a második csatt-csatt-ra már nem lett volna lehetősége. Akkor előbb a szeretővel, aztán magával. Tök mindegy, ha az én fegyveremmel tette, az nekem olyan hadbírótság, mint a pinty.

Rekordidőt futottam a parkig. Seholy lélek. Az őrsincs ott. Lassan készül a rántotta. Vagy ő már a kanapéről átjutott a francia ágyig. Nyúlok be a tankba a géppisztolyomért. Békésen pihen. Megszagolom, lőporszagnak nyoma sincs.

Máig sem tudom mi volt. Valószínűleg egy autó kipufogója. Vagy valaki másnak a géppisztolya.

Még volt másfél órám a járőr visszaérkezéséig. Icához már nem lett volna képem visszamenni, hogy „Bocs, csak hallucináltam!” Kerestem egy telefont, és felhívtam, hogy minden rendben van. Leültem egy padra és néztem a csillogos eget. Fél óra múlva visszajött az őrs. Tök részeg volt. Valamit motyogott, aztán lefeküdt egy másik padra, és horkolva elaludt.

Amikor visszaértünk a laktanyába, a többiek még mindig a körlettakarítás-körletszemle ciklusban keringtek. Döbbenetes volt belegondolni, hogy ha egy kicsit mulyább vagyok, akkor szinte észrevétlenül múlt volna el ez a néhány óra.

A következő alkalommal, amikor felhívtam Icát, váratlan javaslattal állt elő.

– Nem szeretném még egyszer égetni magam a konyhai idéetlenkedéssel. Béla azt javasolta, hogy vacsorázzunk hármasban a Kulacsban. Annyi szépet hallott rólad, szeretne megismerkedni veled.

Alaposan meglepett az ötlet, de nem láttam okát, hogy elutasítsam. Bélának még arra is volt gondja, hogy odaszóljon a laktanya egyik főtisztjének, aki a páciense volt, nehogy valami akadálya legyen, hogy a megbeszélte időpontban vele vacsorázhassak. Nem is volt.

A Kulacsba magam is jártam, főleg a söntés részébe, de akkoriban egy vacsora sem volt megfizethetetlen még egy magamfajta csóró kiskatonának sem. Icaékkal viszont egy hátsó különterembe mentünk. A kopasz főpincér, akitől odakint legfeljebb azt hallottam, hogy „Ne türelmetlenkedjék, kérem, majd fogok küldeni valakit”, most feltűnő tisztelettel üdvözölte a főorvos urat. Részletesen felsorolta, hogy a séf milyen különlegességekkel tud szolgálni ma este. Olyan ételnevek hangzottak el, amelyeknek hírért sem hallottam korábban. Az biztos, hogy a brassói aprópecsenye, amit én leggyakrabban rendeltem, nem volt közöttük. Béla kérdően nézett rám, de tanácstalan arckifejezésemet látva sietve kisegített.

– Én hívtalak meg, akkor ne a te gondod legyen a döntés. Ha megbízik bennem, ígérem, jól foglak tartani.

Biztosítottam feltétlen bizalmamról. Ha az Icától kapott vacsorát tapintatból nem részleteztem, ezt a vacsorát azért nem, mert szavakkal nem lehet (legalábbis én nem tudom) leírni azokat a zamatokat és állagokat, amelyeket a séf számunkra elővarázsolt. A fogásokhoz hozzájuk illő és méltó borok is dukáltak. Bélától és a főpincértől egyetlen este olyan kiképzést kaptam a szekszárdi borokból, amitől még évtizedekkel később, a magas borkultúra divattá válása után is szakértőként tudtam tetszelegni a baráti társaságomban.

Nemcsak a borokról kaptam évtizedekre szóló leckét. Mi otthon a családban nagyon keveset, mondhatni egyáltalán

nem politizáltunk. Nagyszüleim, szüleim belém nevelték azt a polgári értékrendet, melynek ismeretében magam alakíthattam ki véleményemet a művészetekről, az emberi viselkedésről vagy akár a politikáról. E legutóbbiról azt a véleményt alakítottam ki, hogy távol tartom magam tőle. Béla a véleményem jogosságát a legkevésbé sem próbálta kétségbe vonni. Sőt, megerősített benne, hogy a politikának az a vetülete, amit az újságok, a rádiók, a tévé, a kocsmái-kávéházi szintű beszélgetések képviselnek, tartalmilag érdektelen. Ami azonban egy gondolkodó embert érdekelhet, az az, hogy mik azok a valódi mozgatóerők, amelyek a hatalom képviselőit döntéseikben befolyásolják. Ez azért érdekes, mert ezek a döntések a mi életünkre is hatással vannak, és a valódi mozgatóerők jobb ismeretében a saját helyzetünket és lehetőségeinket is pontosabban meg tudjuk ítélni. Pontosan úgy, ahogy a testünk, lelkünk működésének ismerete segít az egészségünk megőrzésében vagy helyreállításában.

Béla egyáltalában nem tett említést Laciról, Ica bátyjáról, de végig volt egy olyan érzésem, hogy a vele félbemaradt beszélgetéseket próbálja velem újraéleszteni, mintha Laci – és ezzel együtt Ica – kisöccse lennék. Ezt egyáltalán nem bántam, sőt, megtisztelőnek éreztem.

Hazafelé Béla beugrott egy trafikba cigiért, és kettesben maradtunk Icával.

– Látod, mindig ezt csinálja – mondta lemondóan sóhajtva.

– Mit? – kérdeztem őszinte értetlenséggel.

– Ha úgy gondolja, hogy valaki fontos nekem, azonnal elhódítja tőlem. Legyen az férfi vagy nő. És nem lehet neki ellenállni.

Már vettem a levegőt, hogy ellentmondjak neki, aztán csak kifújtam. Igaza volt.

Még többször találkoztunk az év folyamán kettesben is Icával és hármásban Bélával. Jókat ettünk, ittunk, dumáltunk. A katonaév kevés igazi haszna közül az ő társaságuk volt az egyik. A kanapéjelenetnek azonban nem volt folytatása.

Ágoston alhadnagy összetéveszthetetlen és megkerülhetetlen jelenség volt alakulatunknál. Mi, budapestiek, nagyon hamar megismerkedhettünk vele, mert ő jött fel értünk abba a külvárosi laktanyába, ahol gyülekeznünk kellett. Már a vonatúton számos arcát ismerhettük meg. Először is a szó szerintit. Nem véletlenül volt Fernandel a gúnyneve, ugyanis erősen emlékeztetett a komikus arcú francia színészre. Könnyen azt hihettük, hogy valóban egy kedves, szórakoztató emberrel van dolgunk, mert hamar megismerkedhettünk szarkasztikus humorával és bámulatos kézügyességgel bemutatott bűvésztrükkjeivel. Az égő cigaretta egy pillanat alatt tűnt el a tenyerében és jelent meg váratlanul a szája sarkában. Mielőtt azonban azt képzelhettük volna, hogy egy kellemes vakáció elé nézünk, Fernandel szerepet váltott, és Péhovárd légiós regényeinek őrmestereit idéző modorban szégyenítette meg gyanútlan áldozatait.

Amint aztán hamar meggyőződhattünk róla, Ágostont ki-és beszámíthatatlannak tartották felettesei és beosztottai egyaránt. Szó szerint nem ismert se istent, se embert: a híresztelések szerint egyszer nem tetszett neki egy pap prédikációja, és ott, a templomban pisztollyal fenyegette meg, hogy vonja vissza a szavait. Azt ő sem tagadta, hogy többször folyt ellene eljárás jogtalan fegyverhasználatért.

– Azt mondják, hogy ha a színpadon van egy puska, akkor annak előbb-utóbb el kell sülnie – fejtette ki álláspontját.

– Azt is mondják, hogy az élet egy színjáték. Hát akkor?

Eléggé váratlanul ért ezek után, amikor egyszer a századnapos azzal jött hozzám, hogy Fernandel hívat az ügyeletes tiszti szobába. Elképzelni sem tudtam, hogy milyen szabálytalanságot vagy kihágást akar számonkérni rajtam, és hogy vajon most nem az egyszemélyes rögtönítélő bíróság és kivégző osztag szerepét akarja-e eljátszani velem. Akkor sem nyugodtam meg egészen, amikor teljesen szabálytalan módon helyel és saját maga által sodort cigaretával kínált (akkor még nem dohányoztam). Sok krimitt látam én már, amiben a nagy leszámolás így indult.

– Érdeklődtem a társainál, hogy ki a legjobb matekos. Magát ajánlották.

Ez némiképpen megnyugtató volt. Nem voltam egy Lovász László (aki már akkor, 16 évesen, élő legenda volt), de szűkebb környezetemben mindig a jobbak közé tartoztam.

– Segítsen nekem a felvételire felkészülni.

Az alhadnagyi rendfokozat volt a legmagasabb, amit tisztiiskolai diploma nélkül el lehetett érni. Ágostonnak azonban már az érettségi bizonyítvány megszerzése is nehézségekbe került. Nem a szellemi képességei miatt – azok bámulatosak voltak – hanem azért, mert tanáraival is folyamatosan konfliktusokba keveredett. A tisztiiskolai felvételi előkészítő tanfolyamon az egyik tanárát, egy századost, formálisan párbajra hívta ki, mert becsmérlő szavakat mondott Ágoston szülőfalujára. Végül ebből is hadbírószági ügy lett.

Felajánlotta, hogy pénzt is fizethet a tanításért, ha szükségem van rá, de őszintén megmondja, hogy az neki sincs sok. Ezért jobb lenne, ha kölcsönös szívességi alapon vállalnám el a tanítását. „Én tanítom, ő meg nem lő le” – gondoltam magamban, és elvállaltam.

A tiszti lakótelep a laktanya mögötti telken épült, oda kellett járnom tanítani. Ágoston gyorsan elintézte, hogy én legyek a riadókiértésítője. A riadókiértésítőknak az volt a feladatuk, hogy riadó esetén ész nélkül fussanak a tisztjükhöz, és közölgék vele a riadó tényét. Erre ugyan talán megfelelt volna a telefon, vagy a közelség miatt a kürtszó is, de a szabályzat a riadókiértésítőket írta elő.

– Az ellenség ugye elvághatja a telefonzsinórt – szólt a magyarázat –, vagy megrongálhatja a kürtöt, a katonának akkor is értesíteni kell a tisztjét.

A gyakorlat az volt, hogy a parancsnokság a legvártnál hosszabb időben, éjszaka vagy pihenőidőben kihirdethette a riadót: „Riadókiértésítőknak harci riadó!” – hangzott az üvöltés az udvarról, és akkor a kiértésítőknak lélekszakadva kellett rohanni a tisztjükhöz. A tiszteket persze előre tájékoztatták, így ők már stopperórával a kezükben várhatták áldozatukat. Aki nem ért oda az előírt szintidő alatt, az számíthatott a példás büntetésre.

A tiszteknek arra is lehetőségük volt (hivatalosan-e vagy sem, azt nem tudom), hogy bármikor magukhoz rendeljék a számukra kijelölt katonát, és feladatokat adjanak neki. Ez egy olyan tisztiszolga-féle feladatkört rótt az illetőre, amit vérmérséklettől (a tisztjéétől és a sajátjától) függően volt, aki kedvelt, volt, aki nem. Ki házépítésben segédkezett, ki disznóvágásban, volt, aki lakodalomban zenélt. Minket, tanfolyamistákat, az ilyen személyes feladatoktól megkíméltek, amiből azt sejtem, hogy mégsem lehetett ez a rendszer teljesen legális.

Ágoston ebben sem vette figyelembe az általánosan elfogadott szokásokat, és akkor hívott magához, amikor neki tetszett. Később, amikor már bizonyítottam jó híremet, én is javasolhattam időpontot (nyilván olyat, amikor valami-

lyen nekem kevésbé tetsző gyakorlat alól szerettem volna mentesülni). Még később már szabadon átmehettem hozzá, amikor a kedvem tartotta.

Tanítványként Ágoston elképesztő volt. Hihetetlen bonyolult feladatokat egy pillanat alatt átlátott, és szinte fejből mondta a megoldást. Geometriai és számelméleti feladatokban rendszeressé vált, hogy ő kapásból mondta a megoldást, és én megmagyaráztam, hogy az miért úgy van. Egyes területeken viszont szinte az elemi iskolai szintet sem érte el. A gyökjelek, a trigonometrikus függvények vagy a logaritmus szent borzadállyal töltötték el, és hosszú órákba tellett, amíg egyáltalán papírra mert írni egy ilyet. Úgy éreztem, hogy megdolgozom a kiváltságaimért, ahogy ma mondanák, ez egy win-win szituáció volt.

A tisztfeleségek általában nem dolgoztak. Ahogy akkor nevezték, hátébék (háztartásbeliek) voltak. Sokan gyereket, gyerekeket neveltek. Nem tudom, másutt hogy volt, de a szekszárdi tisztfeleségek csinosak, szépek voltak. Vagy csak a mi 18 éves szemünk látta őket annak.

Ágoston felesége kivétel volt. Nemcsak kivételesen szép (mert az volt), hanem komoly állása is volt. Szekszárd legtekintélyesebb gimnáziumának volt az iskolatitkára. Ritkán találkoztunk, mert gyakran elég későn ért haza a munkából. Ahogy hazaért, eltűnt a konyhában, hogy elkezdje a „második műszakot”.

Egyik alkalommal, amikor a megbeszélte időpontban átmentem Ágostonhoz, meglepetésemre a felesége nyitott ajtót.

– Giginék el kellett mennie. Családi ügy.

Innen tudtam meg, hogy Fernandelnek családi használatú beceneve is van. Bocsánatot kértem, és távozni készültem.

– Ha már eljött, ne legyen hiába – tartott vissza Ágostonné. – Nekem is segíthetne, ha van rá egy kis ideje.

Megijedtem, hogy a ház körüli teendőkben kellene segítenem, de gyorsan megnyugtatót.

– Van itt egy pár példa, amelyik kifogott rajtam – hozta elő a számomra jól ismert felvételi példatárat. – Szükségem lenne egy kis útmutatásra.

Nekiültünk, és mutogattam az utat szorgosan. Valóban csak apró tanácsokra volt szüksége, gyorsan rátalált a megoldásokra magától. Nem álltam meg, hogy meg ne kérdezzem:

– Hová szeretne felvételizni, és miért csak most?

Hirtelen nem is gondoltam rá, hogy a kérdés második fele kissé tapintatlanul utal a számomra „élemedettnek” számító, huszonegynéhány éves korára. Egyáltalán nem bántódott meg.

Világéletében tanár szeretett volna lenni. Mivel azonban az egyik nagypapája csendőrtiszt volt, a másik meg egy birtokát elkártyázó dzsenti, reménye sem volt arra, hogy felvegyék az egyetemre.

– Nagy ajándék számomra, hogy a gimnázium igazgatója maga mellé vett az iskolába. Így néha majdnem tanárnak érezhetem magam. Azt mondják, hogy egy nagyon jó felvételi eredménnyel most már talán lenne esélyem arra, hogy felvegyenek. Erre készülök most éjjel-nappal.

Meglepő és érdekes történet volt, elcsodálkoztam rajta. A megkezdéseknek azonban nem volt vége.

– Máshoz is olyan jól értesz, mint a matekhoz?

Nem volt világos, hogy véletlenül tegez-e, és egyáltalán.

– Mégis mire gondol ... gondolsz??

– Nyugodtan tegezzél, és arra gondolok.

Szinte pánikba estem, és a legidétlenebb mondatok jöttek a számra.

– De hát a nevedet sem tudom!

– Szólíts Giginek.

- De hát az a férjed, nem?
- Mind a ketten Giginek szólítjuk egymást. Neked csak én leszek Gigi, jó?
- Jó, ez a része rendben van. De a másik Gigi ..., szóval az alhadnagy elvtárs ... izé, a férjed - dadogtam teljesen összezavarodva.
- Hogy ő mit fog szólni?
- Szólni. És tenni.
- Semmit. Nem fogja megtudni. És ha igen, meg fogja érteni.
- Megérteni?? Ő, aki egy félreérthető kötőszóért pisztolyt ránt?

Gigi felkacagott.

- Na igen! Pisztollyal tud lőni. De mással nem. Nyomatékosan megismételte:
- Meg fogja érteni. Kezdtém kapiskálni. Nem ellenkeztem tovább.
- Látod, ma mind a ketten tanultunk valamit egymástól - simogatta meg utána a fejemet. - Jó mester és jó tanítvány vagy. Jöhetsz máskor is.
- Rajtam nem fog múlni - néztem rá szerelmesnek szánt szemekkel (amiről később megtudtam, hogy leginkább egy bús birkáéra hajznak). - De mit szólnának hozzám zord nagyatyáid?
- Mind a két nagymamám zsidó volt - fricskázta meg az orromat. - De most menj, mert lekésed a takarodót!

Mozgalmas hetek következtek. A megszokott rendszerességgel folytattuk Fernandellel a tanulást, Gigi pedig időnként küldött egy-egy levélkét egy számomra addig ismeretlen tiszthelyettessel, amiben megadta a következő lehetséges találkánk időpontját. Hagyományból, kabalából mindig néhány matekpéldával kezdtük, utána jött Gigi tantárgya. Mindig tudott valami újat tanítani...

Az idillnek váratlanul lett vége. Egyik reggel bombaként robbant a hír: Ágoston hajnalban ügyeletes tisztként többször rálőtt a zászlóaljparancsnokra. Nem volt világos, hogy mit keresett a zászlóaljparancsnok hajnalban a laktanyában, és mik volt a lövöldözés pontos körülményei. A hadbíróság bizonyára többet tudott, de nem kötötte senkinek az orrára. Az oknyomozó újságírás akkoriban nem volt divatban. Ágostont ez alkalommal nem marasztalták el jogtalan fegyverhasználatért, de azonnali hatállyal másik alakulathoz helyezték. Se tőle, se Gigitől elköszönni sem tudtam.

Évtizedekkel később az interneten rákerestem Ágoston nevére. Megtaláltam. Nyugalmazott őrnagynak titulálták, tehát alighanem sikerült elvégeznie a tisztiiskolát. Egy kétes hírű szervezet vezetőségében bukkantam rá, amelyik az amerikai mintájú szabad fegyvertartásért és a könnyű drogok legalizálásáért küzd. Mégis csak meg kellett volna kószolnom annak idején azt a saját sodrású cigarettát...

Giginek még a tisztességes nevét sem tudtam, ezért nem találtam róla hírt. Egy teljesen véletlenül szerzett információ és egy rossz minőségű érettségi tablókép alapján azt gondolom, hogy néhány évvel ezelőtt egy vidéki (nem szekszárdi) gimnázium igazgatóhelyettese volt. Asszonynevén szerepelt a tablón, ami egyáltalán nem Ágoston volt. Remélem, ez a férje el tudta látni mindennel, amire szüksége volt.

A laktanyánk helyén most a Szekszárdi Szakképzési Centrum Vendéglátó Szakképző Iskolája található. A vörös csillag helyén az EU zászló lobog. Vajon hol lehet a testvér-alapszervük?

Arckép egy arc nélküli képről

A Moszkva téri jegypénztárnál álltunk sorba. Az újonnan bevezetett havibérletekhez kellett fényképes bérletigazolványokat kiváltanunk. Én annak rendje s módja szerint elmentem egy fényképészhez, és csináltattam néhány igazolványképet – jól jöhetnek azok még más alkalmakra is.

Éva nem pazarolta az idejét ilyesmire. Amíg a sorban álltunk, elővette tárcáját, és abból egy kártyapakli mennyiségű fényképet. Azokat kezdte lapozgatni. Odasandítottam. Egyiken jobban nézett ki, mint a másikon. Kiválasztott egyet, megmutatta nekem.

– Szerinted ez jó lesz?

– Túlságosan is! – lelkesedtem. – Kár beléjük. Inkább add nekem!

Felnevetett. A képen egy Duna-parti padon ült fotómódelnek beillő pózban. Hullámos, szőke haja csillogott a napfényben, mosolya elbűvölő volt.

A retiküljéből egy manikűröllöt vett elő, és nagy műgonddal nyírt ki egy igazolványképnyi téglalapot a fotóból. Próbáltam menteni, ami menthető.

– Legalább a maradékot add nekem!

– Ne hülyéskedj! A lábaimat?

– Aha!

– Lábfetisiszta vagy?

- Azért az nem! De emléknek jól jöhet még.
- Úgy érted, hogy különben nem emlékeznél rám, mondjuk, húsz év múlva?
- Pont erről van szó. Az arcodra mindig emlékezni fogok. A lábadat illetően lehet, hogy jól jön majd az emlékeztető.
- Nem bírom, hogy te mindig ki tudod dumálni magad!
- A kép maradékát mindenestre nekem adta.

Első éves egyetemistaként afféle „húséges fegyverhordozó” szerepben tébláboltam Éva körül. Magamtól alighanem idáig se jutottam volna. Önvédelemből általában távol tartottam magam az ilyen „bombázóktól”. És Éva nem csak szép volt. Műveltsége, ízlése, ismeretségi köre magasan kiemelte az átlagból. Mindnyájan tudtuk, hogy a kor egyik ünnepest zenészének a fia – maga is ígéretes tehetség – ostromolja hevesen. Ezüstszínű, meggypiros tetejű Ford Taunusában (ami akkor igencsak feltűnő jelenség volt Budapesten) gyakran várta Évát a Gellért tér környékén. Legtöbbször hiába, mert Éva inkább velünk sétált hazafelé a Duna-parton.

Éva szólított meg szinte a legelső percben, amikor az egyetemen találkoztunk.

- Szia, Schubi! Frankl Éva vagyok. Nem tudom, hogy emlékszel-e rám, egyel alattad jártam a gimiben.

Én egy évig a Magyar Néphadsereg szíves vendéglátását élveztem Szekszárdon, így tudott utolérni.

Csak halványan rémlett az arca. A sok harmadik osztály közül az övét ismertem legkevésbé. Táborba, önképző-körbe nem járt, a gimnáziumi közélet fórumaitól távol tartotta magát.

Nem sokat kertelt, hogy minek köszönhetem megtisztelő érdeklődését.

– Micsoda mázlim van, hogy egy tankörbe kerültem a gimnázium főtudósával! Ugye számíthatok rád, ha elakadok valamiben?

Nem tagadom, hogy hízelgő volt számomra a közeledése, még ha kendőzetlen érdek vezérelte is. Hamarosan érzékelttem azt is, hogy sokan irigyelnek feltűnően bizalmas kapcsolatunkért. Nem tiltakoztam.

Az egyetlen kívüli kapcsolatunk mindazonáltal egyetlen – bár kétségkívül nem elhanyagolható – színtérré szorított. Szinte korlátlan szabad bejárásom volt hozzájuk. Közel laktunk, ha rácsörögtem telefonon, pár perc múlva ott lehettem nála. Ha éppen nem zenész barátaival volt, a nap bármely órájában szívesen látott.

Egy pasaréti Bauhaus villában laktak. A ház valamikor nyilvánvalóan egy család számára épült, de a háború után alaposan szétszabdalt változatban került újra használatba. „Amputált lakások”, ahogy évtizedekkel később tanultam egy ingatlanbizniszben is járatos ismerősömtől. Éva szobája a konyhából nyíló cselédszoba lehetett hajdan. Egy kis kertecskére nézett. Az ablakkal szemben a szomszéd utcára nyíló ház omladozó vakolatú hátsó fala szomorkodott. Én romantikusnak, esetleg melankolikusnak találtam, és emlékeimben máig is az. Éva számára a depresszió jelképe volt. Nem a reménytelenségé, mert meg volt győződve, hogy ki fog szabadulni onnan. És nem is akárhová.

– Az én lakásom ablaka a tengerre fog nézni. Vagy legalábbis egy olyan tóra, amelyiknek nem látni a túlsó partját. Lesz egy terasz közvetlenül a víz fölött, ott lesz egy zongora. Meg fogom hívni a legjobb zongoristákat, és a terasz előtt, egy jacht fedélzetéről fogom hallgatni a koncertet.

Nincs könnyű dolga a Ford Taunusos fazonnak – gondoltam együttérzően.

König Eszter volt Éva legjobb barátnője. Az egyetemen ismerkedtek össze, eléggé eltérő környezetben nőttek fel. Eszter a Baross téren lakott, és a vegyipari technikumból került az egyetemre. Míg Éva édesapja jogász volt (valaha jól menő ügyvéd, azután üzemi jogász), Eszteré fémárkereskedő. A háború előtt a Népszínház utcában volt egy üzlete, Zuglóban egy raktára. Miután szerencsésen túlélte munkaszolgálatot és az azt követő bujkálást, nem elégedett meg a status quo ante helyreállításával. Nagykereskedő szeretett volna lenni. Egy héttel azelőtt kapta meg a nagykereskedői engedélyt, mint hogy a nagykereskedéseket államosították volna. Különleges kegyként alkalmazottként ott maradhatott az üzletben. Nem keseredett el. Hamarosan üzletvezető lett, és úgy vezette az üzletet, mint amikor az övé volt.

– Minden ugyanaz, mint régen, csak a rizikó kisebb – állapította meg derűsen.

Mindennek megtalálta az előnyös oldalát, valószínűleg ez segítette a túlélésben. Esztertől tudtam, hogy apukájának volt egy vágya, ami már úgyis aligha teljesülhetett. Azt szeretne volna, ha cégtábláján az állt volna: König Frigyes és fiai. Fiúgyermeke nem lévén, ez már úgysem valósulhatott meg, ki bánja akkor, hogy van-e egyáltalán cégtábla!

Eszter inkább anyukája külső és belső tulajdonságait örökölte. Kicsit teltebb alkat, fekete, göndör haj, alapvetően vidám, de örökké aggodalmaskodó természet. Minden találkozásunkkor hetekre el lettem látva intelmekkel és jó tanácsokkal.

Szerettem Königékhez járni. Sok minden olyan volt, mint otthon. A hatalmas könyvtár, a bútorok, a színek, a szagok. A kis különbségek csak izgalmasabbá tették.

A könyvtáron eleinte csodálkoztam. Frici bácsi érdeklődő, művelt ember volt, de egy vaskereskedőhöz nem egészen passzolt a rengeteg művészeti, természettudományi és orvosi könyv. Azután Esztertől megtudtam, hogy a Baross téri lakásban eredetileg Frici bácsi bátyja lakott. König Jenő fogorvos volt. Bár lakása és rendelője csodával határos módon megmaradt, 1947-ben úgy döntött, hogy a kommunista hatalomátvétel előtt kivándorol Dél-Amerikába. Frici bácsiék akkor költöztek oda. Mivel Jenő bácsi azt remélte, hogy a magyarországi helyzet esetleg kedvezően alakulhat, és akkor visszatérhetne, a rendelőhöz évekig hozzá sem nyúltak. Amikor én megismerkedtem Königékkal, a fogorvosi felszerelések már eltűntek a lakásból, de a hajdani rendelő nem alakult át rendes lakószobává, hanem afféle emlékhely volt, ahol Jenő bácsi mindenféle személyes tárgyait, iratait, kacatjait őrizték. Jenő bácsitól ezért már nem várhattak köszönetet, mert fiatalon meghalt Buenos Airesben.

Persze nem csak a könyvtár miatt szerettem Königékhez járni. Eszter elképesztően vonzó és bájos tudott lenni – épp annyira, amilyen szigorú és harapós máskor. Hamar egyértelmű lett, hogy nem egymásnak lettünk teremtve. Én nehezen viseltem Eszter szélsőséges érzelmi hullámszárait, ő pedig egészen más értékeket tartott nagyra a férfiakban, mint amit bennem megtalálhatott. Csodálta a fizikai erőt, a sportteljesítményeket és az üzleti ügyességet, akár az ügyeskedéseket is. A szülei persze nem bánták volna, ha komolyabbra fordult volna a kapcsolatunk – mégis, egy behóved budai úrigyerek – de ez legfeljebb arra volt elég, hogy Eszter egy rosszabb pillanatában sem adta ki durvábban az utamat.

Hogy én miért kínoztam magam Eszterrel, az csak évekkel később vált számomra is világossá.

Eszterrel való kapcsolatom alakulásáról lelkiismeretesen beszámoltam Évának. Valószínűleg ő pontosan ismerte barátnője verzióját, de érdeklődéssel hallgatta az enyémet is. És nemcsak hallgatta, hanem rendszeresen ellátott hasznos tanácsokkal. Egy ideig azt gondoltam, hogy ezekkel Eszter „kívánságait” tolmácsolja nekem, de aztán be kellett látnom, hogy a tanácsok megfogadásával sem tudok sokat változtatni Eszterrel való kapcsolatomon. Az élet más területein azonban kifejezetten hasznomra váltak a javaslatok. Ezek főként olyan öltözködési, viselkedési, ha úgy tetszik, életviteli szokásokra vonatkoztak, amelyekre addig tudatosan nem sok gondot fordítottam.

– Milyen pacsulit öntöttél magadra? – kérdezte megérezve rajtam az Old Spice arcvíz illatát, amit akkor a legvonzóbb férfiillatnak hirdettek, és tartottam magam is.

Akkor tanultam meg tőle, hogy az alapvető kozmetikai szerekből – szappan, sampon, arcvíz – a legjobb a minden illattól mentes, tiszta gyógyszertári készítményt használni. Azután, ha akarunk, az alkalomtól és anyagi helyzetünkől függően válasszunk egy igazán exkluzív, márkás illatot, amiről már messziről ránk ismernek.

– Sose panaszkodj, és sose mentegetőzz! – ezt is tőle tanultam.

Számtalanszor megtapasztaltam, hogy ez mennyire igaz, de félek, hogy teljesen leszoknom máig sem sikerült róla.

Így hát igyekeztem nem panaszokképpen, hanem – mondjuk – férfias kesergéssel előadni neki azt a megszállhatatlan sérelmet, amit Esztertől kellett folyamatosan elszenvednem. Éva pedig ilyenkor kedvesen megvigasztalt, és meggyőződött arról, hogy semmi jóvátehetetlen nem történt, sőt, a tapasztalataimnak jó hasznát vehetem később.

– Olyan ez, mint a védőoltás. Eszter biztosan nem akar bántani, hiszen alapvetően kedvel téged. Ha most megtanulod kezelni a raplijait, akkor sok súlyosabb konfliktustól fogod tudni magad megvédeni később.

A lelki simogatáshoz olykor járt egy pár puszi is, meg egy kis vigasztaló sütemény. Anyukája tojáshabos-mazsolás-vanília túrós pitéje utolérhetetlen volt.

Nem csoda, hogy nem is próbáltam véget vetni az Eszterrel való ambivalens kapcsolatnak, hiszen akkor miről is beszélgethetnék Évával! Ez így tartott egy évig is, vagy talán még tovább.

A második évfolyam végén volt egy rettegett szerves kémia vizsga. Az írásbeli részéről az a hír járta, hogy elsőre csak körülbelül az évfolyam tíz százalékát engedik át. Van még két ismétlési lehetőség. Akinek nem sikerül, az szóbelire már nem is mehet. Az évfolyam egyötöde ezen a vizsgán kényszerült évismétlésre. Mint utóbb egyetemi kollégáimtól megtudtam, ez egy pontosan megtervezett arány volt, ezekkel a „rostavizsgákkal” tudták a felsőbb évfolyamokon a létszámot szabályozni.

Hetekig éjjel-nappal készültünk a vizsgára. Nekem is jót tett, hogy Eszterrel és Évával külön-külön és együtt is többször átgyötörtünk magunkat a nem is olyan vastag, de képletekkel, szabályokkal és főként kivételekkel teli jegyzeten. Én végül másodikra sikerrel vettem az akadályt. Eszter és Éva is elvérezték. Próbálkoztunk még néhány reménytelen kísérlettel, orvosi igazolásokkal, baráti kapcsolatokkal még egy lehetőséget kikunyerálni, de hiába. Évismétlés.

Tudtam, hogy számomra ez egy korszak végét jelenti. Éva hamar megtalálta magának az új évfolyamának a „főtudósát”, de ő már kevesebbet kísérhette haza a Duna-parton,

mert Éva már többször engedett a Ford Taunus csábításának. Természetesen én sem lettem kitiltva a pasaréti lakásból, de Évának egyre gyakrabban voltak esti programjai, amelyekre, ha hívott volna – és olykor meg is tette – se tudtam volna elmenni, mert sem a ruhatáram, sem a pénztárcám nem volt hozzájuk megfelelő.

Esztert viselte meg jobban az egyetemi kudarc, és láthatóan a korábbinál sokkal jobban összpontosított a tanulásra. Szórakozásra nem nagyon engedett magának időt, így még féltékenykedésre sem adott nekem alkalmat, hogy vajon éppen hol és kivel flörtöl. Mivel Évától egyre kevésbé várhattam vigaszt, Eszterrel való kapcsolatom is szolid barátsággá csendesedett. Még ma, fél évszázad után is örülök, ha találkozunk.

Éva egy éven belül hozzáment a Ford Taunusoshoz. Exkluzív esküvő és estély volt egy olyan kastélyban, amit autó nélkül megközelíteni sem lehetett. Ezzel természetes háttért szabtak a résztvevők körének. Eszter szállításáról Éva gondoskodott, de Eszter szokatlanul szűkszavú volt, amikor a részletekről érdeklődtem.

– Az az érzésem, hogy kinőtt minket – foglalta össze a véleményét.

A házasság pont Éva egyetemi éveivel együtt ért véget. Az egyetem utolsó félévében Éva megismerkedett egy milliomos angol üzletemberrel, és a diplomával együtt a válási végzés, majd hamarosan az új házasságlevél is a zsebében volt. Természetesen azonnal Angliába költöztek.

Angliai éveiről keveset tudok. Eszter, aki külkereskedőként helyezkedett el, Éva szüleitől elkérte lányuk telefonszámát, és első angliai útján felhívta. Hűvösen barátságos volt vele, zsúfolt elfoglaltságára hivatkozott, és egy kis tü-

relmet kért, hogy áttekinthesse a heti programját. Majd a szállodába küldött Eszternek egy meghívót egy olyan fogadásra, amelynek a dress code-ja egyértelművé tette Eszter számára, hogy ott sok keresnivalója nincs. Későbbi útjain már nem is próbálkozott.

Egy idő után azonban Éva rájött, hogy van, ami többet ér a fontmillióknál. Például a dollármilliárdok.

Harmadik férje az Egyesült Államok üzleti és politikai életének befolyásos alakja volt. Hatszobás apartment a Park Avenue-n, kaliforniai nyaraló a tengerparton (ahonnan minden bizonnyal nem hiányzott a zongorás terasz), vacsorák Kissingerékkel.

Történetesen, egy New Yorkban élő barátom szülei Budapesten jó barátságban voltak Éva szüleivel, így jutottak el hozzám a hírek.

Azután a barátom szüleinek a halála után töredékesebbé váltak az információk.

Ami biztos, az az, hogy egy reggel a milliárdos üzletember arra ébredt, hogy egy fityingje sincs. Néhány elhibázott befektetés, a tőzsde szeszélye, a likviditási problémák kaszkádszerű továbbgyűrűzése – ilyen magyarázatokat adtak az addig busásan megfizetett pénzügyi tanácsadók. Vagy még ennyit se, csak tehetetlenül tárták szét a karjukat.

A tapasztalt üzletember tudta, hogy mi a dolga. Az irodájába zárkózott, és föbe lőtte magát.

Éva ott maradt a Park Avenue-i lakásban a felfoghatatlan mennyiségű adóssággal.

A szülei még éltek Budapesten, próbálták rábeszélni, hogy jöjjön haza. Éva csak egyet kért: küldjenek el neki egy fényképet a mostani kilátással a régi szobájának az ablakából. A szomszéd ház vakolata éppen úgy omladozott, mint hajdan.

– Látjátok, ezért nem megyek haza! – válaszolta a szüleinek Éva.

A szülők felvették a kapcsolatot a New York-i barátommal, hogy próbáljon beszélni Évával, akivel szó szerint egyetlen amerikai ismerőse sem állt szóba a „baleset” óta. Ő el is ment a Park Avenue-ra, ahol a hatszobás lakás a csupasz falakig kipakolva állt. Éva láthatóan agyonnyugtatózva mutatta neki, hogy hol volt a falakon egy Cézanne, egy Picasso, egy Matisse és a többiek. Egy ágy, egy éjjeliszekrény, és egy ládaszerű szekrényke volt minden bútora. Az éjjeliszekrényen két fénykép: az első férje a Ford Taunusszal és a szomszéd ház omladozó fala.

Néhány nappal később ugrott ki a tizenkilencedik emeleti lakásból a forgalmas utcára. Nem volt olyan tapintatos, mint a férje.

Éva arc nélküli fényképét máig is őrzöm. A lábát bármikor magam elé tudom idézni. Az arcát már csak nagyon homályosan.

6

Egy félreértett ember

„Én csak bánatomban iszom, de akkor két hétig...” – búgta a mikrofonba a már akkor is élő legendaként csodált Faragó Vera, és én megbűvölten hallgattam. Egyáltalán, el voltam varázsolva. Jártam én zenés helyekre, kocsmákba, presszókba, bárókba, haverokkal, csajokkal, de a Casanova, az valami más volt. Valahányszor a Batthyány téren jártam, és ez gyakran megesett – akkor még a Batthyány téri csarnok is igazi piac volt – lopva odalestem a rejtelmes pincelejáratra, amely nappal szinte halottnak látszott. Éjszaka aztán feléledt és – a jól értesültek szerint – ki tudja miféle dolgok folytak ott bévül. Nem is gondoltam rá, hogy valaha is személyesen győződjem meg róla. Nem csak az árak miatt – na, persze azért is –, hanem mert egyszerűen nem tartottam magamat oda valónak.

Most pedig ott ülök és hallgatom a dívát. Pezsgőt iszunk, és valami kellemes abrakot rágcsálunk hozzá.

Persze nem az én ötletem volt. Palié. Pali a professzorom volt az egyetemen, és az első vizsga után, amelyen számomra is meglepő módon brillíroztam, felajánlotta, hogy legyek nála gyakornok. Fizetés nélkül, persze.

– A Nobel-díj majd kárpótolni fog! – mosolygott biztatóan, és akkor még nem hittem, hogy komolyan is gondolta.

A gyakornokság a tevékenységek igen széles skáláját foglalta magába. Egy ideig segédkeztem az előadási kísérletek előkészítésében – mérsékelt sikerrel. Menthetetlenül kétbalkezes vagyok, amihez nyúltam, kifolyt, összetört, szerencsésebb esetben egyszerűen csak nem működött. Pali vérmes természetű ember volt, ilyenkor kíméletlenül szentsegelt, szidta a rendszert, az egyetemi pénzhíányt, az időjárást, akármit. Engem azonban sohasem okolt. Egy idő múlva azután egy másik gyakornokot bízott meg a kísérletek előkészítésével. Nagy kő esett le a szívemről. Azt azért megjegyzem, hogy a kísérletek ezután sem voltak sikereesebbek.

Utána jött a képletírás. Akkoriban a tudományos cikkeket írógéppel írva (kettes sortávolság, oldalanként 25 sor, soronként 50 leütés), indigós másolatokkal kellett beküldeni. Pali cikkeiben hemzsegtek a matematikai és kémiai formulák, ezeket kézzel kellett minden egyes másolatba beírni. Természetesen fénymásoló sem volt még elérhető abban az időben. Szépírásban sem voltam éppen bajnok, de a bonyodalmas képletek között elég jól eligazodtam, egyszer-egyszer még Palit is sikerült tévesztésen rajtakapnom a kéziratban. Ez már szinte tudományos hozzájárulásnak számított.

A tényleges tudományos munka még fényévnyi távolságban lévőnek látszott.

Egyelőre viszont a Casanovában ültünk Cilivel és Ancsával, Faragó Verát hallgatva. Cili és Ancsa évfolyamtársaim voltak. Az eltelt években sok kapcsolatom nem volt velük, az én baráti társaságomtól nagyon távol álló körökben forgolódtak. Egymás nélkül elképzelhetetlenek voltak. Sokszor még vizsgáznai is csak együtt voltak hajlandók, és a

zord professzorok – ki tudja miért – ezt olykor meg is engedték nekik.

Így történt Palinál is. Pali azonban megtoldotta az ajánlatot.

– Rendben van, jöjjenek együtt. Ígérem, így sem lesz könnyebb. Viszont, ha mind a ketten átmennek, meghívom magukat a Casanovába. Ha nem, akkor maguk hívnak meg engem.

Cili és Anca alaposan meglepődtek, de belementek az ajánlatba. Mind a ketten négyesre vizsgáztak. Persze Pali nekem sokszor elmondta:

– Legszívesebben mindenkinek négyest adnék. Az csak két betű: „jó”. Tudod milyen strapás leírni, hogy „elégtelen”?

Pali mindenesetre állta a szavát. És mivel egyedül nem akart a két lánnyal hivalkodni, így kerültem a képbe én is. A két lány – számomra hatalmas meglepetésre – kellemes társalgó volt. Figyelemre méltó gondolataik voltak a tudományról, a művészetekről, még sportkérdésekhez is hozzá tudtak szólni.

Pali érzékelhetően Cilit tüntette ki figyelmével. Ezt egyáltalán nem bántam, mert a barnahajú, feketeszemű Anca sokkal közelebb állt az ízlésemhez, mint a szőke, kékszemű Cili. Táncoltunk, iddógáltunk, beszélgettünk, kellemesen telt az idő.

Egyszer csak azt vettem észre, hogy kettesben ülünk Ancsával. Paliék sem a táncparketten, sem a bárpultnál nem voltak. Átfutott a fejemben, hogy van, aki egy ilyen pillanattól egy életre szóló kapcsolatot, de legalábbis egy egyéjszakás kalandot tud kihozni, de az nem én voltam. Valami közepesen érdektelen témát dobtam be, és azon rágódtunk még akkor is, amikor Paliék visszaértek.

Rendesen fel voltak dobva, Cili fehér bőre feltűnően kipirult. Arra számítottam, hogy röviden búcsúzkodni fognak,

és Palinak összejön legalábbis az általam elképzelt második opció. Nem ez történt. Pali kiitta maradék italát, kifizette mindnyájunk cechét, és halaszthatatlan teendőire hivatkozva elköszönt.

A lányokon sem meglepetés, sem csalódás nem látszott. Engem minden esetre megnyugtattak.

– Nyugi, nem várjuk el tőled, hogy mostantól te vendégelj meg minket.

Igyekeztem nem mutatni, de valóban megkönnyebbültem.

– Amúgy sem maradunk sokáig, reggel nyolckor labor, nem mondunk vele neked újat – emlékeztetett Ancsa.

Még hallgattunk egy kis zenét. Cili kiment a mosdóba. Engem furdalt a kíváncsiság, megkérdeztem Ancsát:

– Szerinted mi volt ez? Te értetted?

Megütközve nézett rám.

– Mi lett volna? Szívtak egy kicsit. Attól félek, hogy Cili kapott egy kis útravalót is. Nem tudom lebeszélni róla.

– Úgy érted, füvet?

– Mi más? Nem is a fogukat!

– És szerinted Pali tart magánál füvet?

Ancsa még jobban meglepődött.

– Te dolgozol vele, és még nem hallottál róla? Pedig rajtad kívül szinte mindenki így tudja. Nekem személyes tapasztalatom nincs róla, úgy, hogy továbbra is csak higgyél, amit akarsz.

Cili közben visszajött, és felszedelőzködtünk. Ancsa újból megnyugtattott.

– Nyugodtan sétálj haza, hiszen itt laksz a közelben. Minket a nyolcvanhatos hazavisz.

Tettem egy bátortalan kísérletet.

– De igazán szívesen hazakísérlek!

– Ne félj, nem fogunk senkit megerősokolni hazafelé – humorizált Ancsa.

– Bár biztosan lenne rá igény – tette hozzá Cili.

Mire kiröhögtük magunkat, jött is a nyolcvanhatos. Fel szálltak, elmentek. Az egyetem hátralévő éveiben körülbelül ugyanannyit beszéltünk egymással, mint annak előtte. Gyakorlatilag semmit. Pali sem hozta őket szóba soha.

Hazafelé sétálva kattogtak a fejekben a kerekek. Szóval Pali füvezne? Láncdohányos volt. Tízfilléres filteres papírszikipkából szívta a cigijét. Legtöbbször az előregyártott csikknek gúnyolt Mátrát, vagy félbevágott Tervet. Tény, hogy egy ilyen szikipkába sok mindent bele lehet gyömöszölni, és az említett cigik brutális bűze mellett egy gyakorlatlan orr nemigen érez ki mást. Egyáltalán nem ítélem volna el, ha kiderül, hogy például marihuánát szív. Az sem rosszabb, mint a dohány vagy az alkohol. De másnak, különösen tanítványnak adni belőle, az azért már túllép az elfogadhatóság határán. Persze mindez csak szóbeszéd és találgatás. Meg fogom-e és egyáltalán meg akarom-e tudni az igazságot?

Évekkel később, amikor már tanársegédként dolgoztam Pali mellett, szóba került egy kolléga, akiről tudni lehetett, hogy komoly droproblémái vannak. Pali elég elítélő véleménnyel volt róla. Vettem a bátorságot és megkérdeztem:

– Ez tőled ennyire távol áll? Az egyetemen nem ez a hír járta.

A fejét csóválta.

– Tudom. Hozzám is visszajutottak a pletykák. De ez egy nagy félreértés volt.

– Félreértés? Mit lehet ezen félreérteni?

– Valóban rendszeresen jártam egy olyan helyre, ahol fűvet lehetett beszerezni. Pontosan tudom azt is, hogy az

évfolyamotokról kik jártak oda. Nyilván tőlük származott a pletyka. De nem magamnak vettem.

– Hát?

– Akkor még élt az első feleségem. Nem nagyon beszéltem róla. Nagyon beteg volt. Progresszív, degeneratív kór-kép, előrehaladott stádiumban. Az ő napjait tette elviselhetőbbé a fű. Mindig volt nálam, ha hozzá mentem. Nem hagytam nála, nehogy ártson magának.

Felbátorodtam.

– És Cili?

Elnevette magát.

– Kiénekelte belőlem a kis rifke. Bosszantott is a dolog, azért húztam el olyan sietve.

Mindenesetre amikor sokkal később Pali meghalt, valaki egy kenderpalántát ültetett a sírjára. Ott virult egy ideig, amíg csak valaki rá nem jött, hogy mi az, és ki nem gyomlálta.

Pali tanszékén készítettem a diplomamunkámat. Egyik adjunktusa volt a témavezetőm. Egy napon Pali behívott a szobájába. Szerettem azt a szobát, pedig a cigiszag minden zugát átjárta. Az állott dohányfüst és a kávézacc szaga nekem akkor a tudomány illatát jelentette. Vegyészek voltunk, nem riadtunk vissza a „civiliek” által elviselhetetlennek talált odoroktól sem.

– Nem tudom hallottál-e róla, hogy kaptam egy tanszékvezetői ajánlatot.

Professzor volt, de csak egy tanszéki csoportot vezetett. A tanszékvezetőségre ott semmi reménye nem volt.

– Rebesgetik, de semmi közelebbit nem tudok.

– Egyelőre nem is kell. Már csak kabalából sem. Azt azért megkérdezem, hogy ha elfogadom az állást, velem jönnél-e gyakornoknak. Most már nem ingyen, persze.

Látva felcsillanó szememet, gyorsan lehiggasztott.

– Az egyetem nem Budapesten van.

Elkomorultam.

– Hát, elköltözni nem szeretnék. Nemrég lettem vőlegény, mind a kettőnk családja budapesti. Itt szeretünk és itt szeretnénk élni.

– Elköltözni nem kell. Egyelőre nem is nagyon lenne hová. Szűk egy óra vonatút és egy rövid séta. Ennyit kellene vállalni.

Visszatért a lelkesedésem.

– Csodálatos lenne! Mást is vinnél magaddal innen?

– Nem. Egy teljesen új csapatot szeretnék. Öreg kutya már nem tanul meg új trükköket.

Mire a diplomámat kézhez kaptam, Pali is megkapta a tanszékvezetői kinevezését, és együtt kezdhettük az új tanévet.

Első igazi munkahelyem volt, és egy újszülöttnek minden vicc új. Annyira azonban megismertem a Műegyetemen a tanszéki élet rendjét, hogy világosan lássam, Pali valóban egy nálunk teljesen szokatlan stílusban szeretné a tanszéket irányítani. Hetente többször komoly szakmai szemináriumok, gyakran vendégelőadókkal, a naprakész szakirodalmi tájékozottság és a nemzetközi színvonalú publikációs tevékenység megkövetelése – kevés helyen volt ez divatban abban az időben. Pláne nem egy vidéki egyetemen. Mi, frissen toborzott fiatalok, teljes lelkesedéssel vetettük bele magunkat a tudomány pezsgőfürdőjébe.

Volt azonban a tanszéken egy régi generáció is. Tiszteletreméltó idősebb hölgyek és urak, régi vágású tanáremberek. Érthető és leplezetlen gyanakvással fogadták Palit és társulatát. Pali egyszerűen nem vett tudomást a nemzedéki, felfogásbeli különbségekről. Tőlük is pontosan ugyanazt a munkatempót és eredményességet követelte meg,

mint tőlünk, fiataloktól. Egy ideig talán még imponált is nekik, hogy Pali fantáziát lát bennük, és nem afféle kiérdemesült öreg bútordaraboknak tekinti őket, de azután egyre inkább belátták, hogy nem képesek megfelelni a Pali által állított kihívásoknak, követelményeknek. Egymást követték a betegállományok, a különféle igazolt és nehezen igazolható távolmaradások, kibúvók. Mindez érzékelhető feszültségeket okozott a tanszék életében.

Fiatal kollégáim nagy része Pali szemléletével azonosult, és távolságtartó, kissé lekezelő attitűddel viseltettek az „öregekkel” szemben. Én nem így éreztem. Nekem nagyon rokonszenves volt az idősebb kollégák, kolléganők többsége, és csodáltam tapasztalatukat és tudásukat, amely ugyan a korszerű tudományos kutatástól távol állt, de az oktatás és egyáltalában az értelmes emberi lét kérdéseiben nagyon is jól használható, mondhatni iránymutató volt. Kedveltem őket, igyekeztem minél több időt tölteni a társaságukban. Különösen a rangidős docenssel kerültem majdhogynem baráti kapcsolatba. Művészeti, főként zenei ízlésünk nagyon hasonló volt, hosszan el tudtunk beszélgetni egy-egy koncertről, lemezfelvételtől. Lenyűgöztek családi vonatkozású történetei is. Felmenői között híres történelmi, művészettörténeti személyiségek voltak; olyan otthonosan mozgott közöttük, hogy én csak bámulva hallgattam.

Pali nem nézte jó szemmel „eltévelyedésemet”.

– Ne pazarold az idődet értelmetlen dolgokra. Fecserészség helyett nekiláthatnál például a doktori disszertációdnak.

Ez eléggé sportszerűtlen megjegyzés volt, mert pontosan tudta, hogy a doktori témavezetőm személye, és ezzel a disszertáció témája még bizonytalan. És természetesen szó sem volt arról, hogy a docenssel való beszélgetéseim a munkám rovására mentek volna, sőt, én pont az ellenkező-

jét éreztem. Mindenesetre most döntenem kellett, Palival vagy a docenssel való kapcsolatomat rontom-e el.

Nem volt szükség döntésre. A docens nem hívott be többé a szobájába egy kávéra vagy házi főzésű „gyümölcskoktétra”, és amikor én próbáltam közeledni, zavartan mentette ki magát valamilyen halaszthatatlan elfoglaltságra hivatkozva. A többi „öreg” is hasonlóan viselkedett. Sejtettem, hogy Pali keze van a dologban, de fogalmam nem volt, hogyan érhetette el. A docenst nem olyannak ismertem meg, mint akit olyan egyszerű lenne megfélemlíteni vagy befolyásolni.

Hozzám hasonlóan fiatal kollégám, szobatársam, frissen szerzett barátom, Ádám adott egy kulcsot a megfejtéshez. Egyik ebéd után a szobánkba visszatérve megkérdezte.

– Tudod, hogy mit híresztelnek rólad?

Felkaptam a fejem.

– Mit és kik?

– Hogy kik? Hát a falu hírmondói. És azt, hogy jelentéseket írsz.

Teljesen megdöbbsentem.

– Milyen jelentéseket? És kinek?

– Hát olyan jelentéseket. És akiknek szokták. Én nem tudom, mert sohasem csináltam ilyet, és őszintén szólva sohasem érdekelt. Gondolom a pártközpontnak. Vagy a béemnek.

Nem tudom a döbbenetet lehet-e fokozni, de nekem biztosan sikerült.

– Teljes abszurdum! Ki találhat ki ekkora marhaságot? És miért?

– Ne haragudj, én csak azt tudom, amit nekem mondtak, és senki másnak a világeért sem mondanám tovább. Neked is csak azért, hogy fel legyél készülve, ha valaki ártani akarna neked.

– De mégis ki? Ki lehet ilyen aljas? Csak azért, hogy fellegyek készülve, ha legközelebb anyagyilkossággal vádolnak.

Ádám fanyarul elmosolyodott.

– Jó. Ez tényleg már pletyka a négyzetben, de állítólag Pali-tól származik.

Szóhoz sem jutottam. Ez nem lehet igaz. És miért lenne? Hiszen én sem írok jelentéseket. A pletyka az pletyka. Az első, a második és az n-edik hatványon is. De persze a pletyka azért pletyka, hogy ott motoszkáljon az emberben akkor is, ha pontosan tudja, hogy nem igaz. Képes lenne erre Pali csak azért, hogy az öregek ne bízzanak bennem? És egyáltalán miért fáj neki annyira, hogy én néha a docenssel Furtwänglerről beszélgetek?

Nem álltam meg, hogy meg ne kérdezzem Ádámot:

– Mondd, és te el tudnád képzelni, hogy én jelentéseket írogatok?

– Nézd, nekem elég jó a fantáziám. Sok mindent el tudok képzelni. Például, hogy direkt félrevezeted a megbízóidat. Vagy az időjárás- és vízállásjelentést küldöd be hetente. Abban biztos vagyok, hogy ártani nem tudnál senkinek. Talán még érdekesebbnek is talállak, hogy ezt a lehetőséget is beléd gondolhatom.

Nem nyugtatott meg egészen. Mit gondolhat vajon a docens? Valószínűleg érdekesebbnek nem talál, ha ennyire kerüli a találkozást. Szerettem volna tisztázni a dolgot, és az ízlésemhez képest kicsit erőszakosan kiprovokáltam tőle egy beszélgetést. Nem kerteltem.

– Te el tudod hinni rólam, hogy jelentéseket írok? Állítólag Pali ezt terjeszti rólam.

Sajnálkozó mosollyal nézett rám.

– Lehet, hogy lenne, akinek elhinném, de neki biztosan nem. Te itt legfeljebb róla írhatasz jelentéseket.

Értetlenül néztem rá.

– Ezt hogy érted?

– Úgy, hogy mindenki másról ő ír.

– De bocsáss meg, hogy állíthatsz ilyet? Van bármilyen bizonyítékokod?

– Nézd, én abban az évben lettem tanársegéd, amikor Hitler Németországban hatalomra került. Végigcsináltam a Horthy-érát, azután a Rákosiét, és most ezt. Gondolod, hogy még itt lennék, ha nem lenne elég kifinomult szaglássom? Több száz méterről, ellenszélben megérezem az ilyet. Ha akarod, ezt elfogadhatod bizonyítékként, ha nem akarsz, nem, más nincs.

Nem akartam érvelni, vitatkozni, úgy éreztem, merülök bele az ingoványba. Azt azért megkérdeztem:

– Ha így áll a dolog, akkor miért kerülitek újabban a velem való találkozást?

– Mert tudomásul vettük, hogy a főnököd ezt rossz néven veszi. És meg akartunk kímélni a további kellemetlenségektől.

Ez a „főnököd” elég durván hangozott, hiszen Pali nekik is ugyanúgy tanszékvezetőjük volt, mint nekem. Megköszöntem az őszinteségét, és kimentem. Ettől kezdve én sem erőltettem tovább a beszélgetéseket. Pali sem az öregek bevonását a kutatómunkába. Egy – legalábbis látszólagos – békés egymás mellett élés alakult ki a két generáció között.

Egy alkalommal egy munka utáni sörözés közben megpróbáltam feltűnés nélkül kicsalni belőle a titkot.

– Mondd, nincs neked valami ismeretséged a pártközpontban vagy a béemben? Lehet, hogy a családomban valakinek szüksége lenne rá.

Azonnal átlátott rajtam, és kinevetett.

– Csak nem dőltél be te is ennek a marhaságnak?

– Ugye nincs semmi alapja? – kérdeztem reménykedve.

– Nincs. Ha csak az nem, hogy egy volt kollégiumi szobatársam, most már ő is elismert tudós és egyetemi tanár, a pártközpontban is magas pozíciót tölt be. Vele szoktam levelezni a pártközpontbeli címére. Főként ifjúkori sikereinkkel dicsekszünk és mostani kudarcainkra panaszkodunk. Nyilván a postán is ír valaki jelentéseket, és tőle szivárgott ki ez a rendkívül pikáns információ.

Szóval egy újabb félreértés. Hittem neki, mert hinni akartam.

Mára már nyilvánvaló, hogy valaki biztosan írt jelentéseket a tanszékről, de hogy ki, arról sejtelmem sincs.

Eseménydús időszak következett az életemben. Menyasszonyommal szervezni kezdtük közös életünket: házasság, lakás, és persze sok-sok munka. Részben pénzkereset, részben a tudományos ambícióim kielégítése céljából.

Pali változatlanul „csúcsra járatott” minket. Elintézte nekünk, hogy színvonalas nemzetközi konferenciákon vehessünk részt, megkövetelte, hogy kéziratainkat a legelismertebb nemzetközi folyóiratokhoz küldjük be. Természetesen a megfelelő színvonalú tudományos eredményeket nekünk kellett produkálni. Továbbra is az lebegett a szeme előtt, hogy a kis magyar vidéki egyetemen a nagy külföldi kutatóközpontokkal versenyképes egységet hozzon létre. A Nobel-díj nem mesebeli álom, hanem tervelő-irányzat volt. A kérdés csak az volt, hogy ki és mikor.

Ez a túlpörgetett tempó nem volt jó hatással ránk, fiatalokra sem, ami az egymással való kapcsolatunkat illette. Kemény rivalizálás folyt, ami néha személyeskedésig fajuló

vitákba torkollott. Pali nemigen tudott úrrá lenni a helyzetben. Még rontott is rajta azzal, hogy időszakonként egyikünket vagy másikunkat az egekbe dicsőítette, a többieket megszégyenítve ajnározta, majd látszólag minden ok nélkül félreállította, és mást állított a helyébe. Én egy kicsit mindig kivételezett helyzetben voltam, mert engem ismert a legrégebben, és talán engem tartott a legkevésbé veszélyesnek arra, hogy esetleg elorozzak előle bármiféle dicsőséget. Ebben lehetett is valami igaza, mert a többiek elméjében mindben lehetett érzékelni a láng lobogását – mellettük én legfeljebb becsületes mesterember lehettem.

A kollektív munkát Pali semmilyen formában nem támogatta. Sem velem, sem egymással nem dolgoztunk közösen. Az volt a véleménye, hogy az elméleti kutatás szólóprodukció. Newton vagy Einstein sem írt társszerzős műveket. Természetesen ez sem segítette egymás közötti konfliktusaink elsimítását.

Egy alkalommal megkért, hogy utazzak el vele egy nemzetközi konferenciára. Az angol olvasás és írás nem jelentett számára problémát, de a szóbeli kommunikációval hadilábon állt. Amilyen szuggesztív, lenyűgöző előadó volt magyar nyelven, ugyanannyira képtelen volt erre angolul. Ezt megtapasztalhattuk a külföldi vendégek kedvéért angol nyelven tartott tanszéki szemináriumok alkalmával is. Nem is nagyon járt angol nyelvű rendezvényekre, de ezen a konferencián feltétlenül jelen szeretett volna lenni.

– Sose bocsátanám meg magamnak, ha ezen múltna a Nobel-díjunk – mondta magyarul.

Arra kért, hogy én tartsam meg az előadást. Ezért még társszerzőnek is hajlandó lett volna bevenni, amit természetesen nem fogadtam el. Egészségi okokra hivatkozva helyettesítettem őt a pódiumon.

Egy pár nappal visszatérésünk után az egyik kollégám diszkréten félrehívott.

– Schubi, ugye te mostanában nősülsz?

– Igen. És ne is próbálj lebeszélni, úgyse hagynám.

Zavartan nevetett.

– Nem, nem, dehogyis. Csak nem egészen értem, hogy akkor hogy van ez Palival. Te biszex vagy?

Se köpni, se nyelni nem tudtam, pedig éppenséggel köpni lett volna kedvem.

– Mit hablatyolsz itt össze?

– Hát együtt voltatok Prágában, nem?

– De igen. A Heyrovský-konferencián. Megkért, hogy én adjam elő az anyagát. Nem titok.

– Jó, jó, de a konferencián kívül...

– Mi lett volna a konferencián kívül?

– Hát egy szobában aludtatok, nem?

– Egy szobában? Még csak nem is egy szállodában. Ő a konferencia meghívottja volt, az én költségeimet az egyetem fizette. Volt egy kis különbség.

– Tényleg? És azon kívül se? Semmi?

– Az égvilágon semmi. Az előadáson kívül alig találkoztunk. De honnan veszed ezt a hülyeséget?

– Mert akiket magával vitt különféle rendezvényekre, azok közül Pali többet megpróbált ... hmmm ... elcsábítani. Kit sikertelenül, kit sikerrel.

– Azok nem kolléganők voltak? – kérdeztem naivan.

Felröhögött.

– Nem. Egyáltalán nem.

– Na jó, akkor én biztos nem vagyok az esete – zártam le ezt az egyre kínosabb beszélgetést.

Azt szokták mondani, hogy egy az lehet véletlen, kettő már balszerencse, de a háromnál már érdemes nagyon el-

gondolkozni. Ez bármire érvényes. A Palira vonatkozó rémséges pletykák – akármennyire nem hittem el őket – elgondolkoztattak. Ennyi elszánt ellensége lenne Palinak, hogy ilyen brutálisan próbálják lejáratni? De kik? Miért? Most már nem is próbáltam Palival tisztázni bármit is, hiszen az igazi kérdéseket meg sem tudtam fogalmazni. Legfeljebb megint kiderülne valami fatális félreértés. Valójában inkább azon gondolkoztam, hogy nem kellene-e Ádámot követnem. Ő nem adta fel egyetemi állását, de fizetés nélküli szabadságot vett ki, és egy ipari ösztöndíjjal szerződéses munkát vállalt egy nagyvállalatnál az egyetemi fizetésének többszöröséért.

Időnként találkoztunk. Megkérdeztem tőle:

– És most elégedett vagy?

– Havonta egyszer biztosan – válaszolt lakonikusan.

Csakhogy nekem még voltak illúzióim a tudományos pályán. Nem a Nobel-díj, mert azt mindig Pali fantazmagóriájának tartottam. De úgy éreztem, hogy értelmes kérdésekre értelmes válaszokat találni, az egy szórakoztató játék, aminél még az sincs kizárva, hogy egyszer hasznára lehet az emberiségnek.

Őrlődésem megint csak felesleges volt. Palinak óriási botránya támadt az egyetemen. Semmi köze nem volt a pletykákban terjedő borzalmakhoz. Az egyetemi segéd-személlyel (talán a portással vagy egy takarítónővel) támadt nézeteltérése, akik bepanaszolták őt a szakszervezetnél. Palit az egyetemi négyyszög (a fiatalabbak kedvéért: az igazgató – jelen esetben a rektor –, a párttitkár, a személyzetis és a szakszervezetis) elé citálták. Ott – tőle egyáltalában nem szokatlan módon – kiborult, és mindennek elmondta az egyetem korifeusait, csak szép és jó fiúnak nem. Utóbb még tettek egy bátortalan kísérletet, hogy

bocsánatkérésre bírják, de hallani sem akart róla. Lemon-
dott az egyetemi pozíciójáról, és soha többet nem vállalt
vezetői tisztet sehol.

Évekkel később egy külföldi tisztelője, egy nemzetközi
tudományos szervezet elnökeként Palit Nobel-díjra jelölte.
Ez természetesen csak a Palinak írt magánleveléből derült
ki, mert a jelölések titkosak. Pali ebben az esetben nem
tartotta szükségesnek a levéltitok érvényesítését, és a hír
széles körben elterjedt. A reakciók olyan szélsőségesek vol-
tak, mint manapság egy internetes belpolitikai poszt alatt a
kommentek. A Nobel-díjat természetesen nem kapta meg.
Megkapta viszont az a holland professzor, aki a prágai
konferencia díszvendége volt, és akinek az eredményei –
máig is állítom – lényegesen gyengébbek voltak a mieink-
nél.

Pali távozása után én még jó néhány évig ott maradtam
az egyetemen. Egyetemi munkámat csakis az oktatásra
korlátoztam, hogy minél több időt tudjak tölteni két kisfi-
ammal. Tudományos munkáim – így doktori disszertációm
is – egy másik intézményben készültek, ahol megtanultam
az együttműködés jelentőségét és technikáit.

Néhány évvel később végleg otthagytam az egyetemet.
A természettudomány művelése helyett a természettu-
dományokkal és azok művelőivel foglalkozó társadalom-
tudományi területre váltottam. Akkor azt gondoltam,
hogy ezt azért is teszem, hogy megértssem az igazságot
Pali tudományos tevékenységének és személyiségének
fény- és árnyoldalaival kapcsolatban.

Mai eszemmel utánagondolva inkább azt hiszem, hogy
azért hagytam ott mindent, és kezdtem bele egy új karrier-
be, hogy ne kelljen megértenem az igazságot.

Nem is értem.

Rózsadombi blues fekete-fehérben

A friss hajnali levegő ébresztett rá, hogy eddig félálomban voltam. Pedig tisztán emlékeztem az éjszaka minden részletére. Pontosan végig tudtam volna mondani, hogy milyen számokat játszottam, vagy akár még a vendégek rendeléseit is. A presszó ugyan a nevéhez méltóan miniatűr volt, de ma különösen sokan voltak. Közel volt a fizetésnap, sok olyan arc is feltűnt, akiket még sohasem láttam. Erika, az ügyeletes bártündér meg is jegyezte:

– Schubikám, ma ne spórolj a bájmosolyoddal, mert ilyen termés egy darabig nem lesz!

Azt persze már régen megtanultam, hogy a vendégekkel semmi haverkodás, a szóbeli közlekedés szigorúan a zenére korlátozódhat. És még ott is észnél kell lenni. Egy pár évvel korábban még vittek be zenészeket egy kiprovokált Honvág-dalért vagy „Bárhogy lesz, úgy lesz”-ért. A legártatlanabbnak tetsző vendég is lehetett provokátor vagy provokált, megfigyelő vagy megfigyelt, esetleg ezek közül több is egy személyben.

Azt, hogy a Nagy Imre kéziratok kicsempészését ott szervezték meg, akkor ugyan városi legendának tartottam (utóbb kiderült, igaz volt), de az „öregék” (talán már a

harmincon is túl) sok valószerűbb történettel is traktáltak (ezek többnyire légből kapottak voltak).

Rendszertelen rendszerességgel játszottam a presszóban. Rudi bácsit helyettesítettem olyankor (ő már igazán bácsi volt, negyven is elmúlt), akit a törzsvendégek gyakran meghívtak privát bulikra játszani. Pizskált a kíváncsiság, hogy miféle társaságokba hívhatják, de nem is próbáltam megkérdezni. Azt hiszem hiába is kérdeztem volna, jó eséllyel fogalma sem volt. Félni és félni hagyni: ez volt a vezérelv akkoriban (amit azért saját használatra kiegészítettünk egy „ke-” előtaggal).

Rudi bácsitól megtanultam viszont a dzsemmelés alapszabályát:

– Ha fogalmad nincs, hogy a többiek mit játszanak, játszszál gyors kromatikus skálákat. Legalább minden második hang stimmelni fog.

Eléggé el nem ítélni módon Steiner Vera néni, hajdani zongoratanárnőm, ezt elmulasztotta megtanítani nekem.

A presszótól gyalog néhány percre laktam. Ahhoz túl sok volt, hogy a félálmod megőrizzem, ahhoz túl kevés, hogy újra elálmosodjam. Sétáltam, ott és úgy, mint kisgyerekkorom óta annyiszor. A Statisztikai Hivatal melletti utcán, ahol Örkény akkor megjelent egypercesének főhőse írta kabátja hátára zsírkretával a saját és utcája nevét: Keleti Károly. Jobbra a Közért, a házkezelőség irodája, a zöldséges, a tejbolt; balra a trafik, a fodrász, a szemfelszedő. Az öröknek és megváltoztathatatlanak hitt legszűkebb környezetem. (Szó, ami szó, a Közért ma is megvan – a szemfelszedőről viszont talán már a felnőtt fiaim sem tudják, hogy micsoda.)

A baloldalon a Statisztikai Hivatal utáni két ház, mint két csipkével, gyöngyosorokkal feldíszített finom hölgy. Iker-

testvérek. A dolog pikantériája az volt, hogy én a „hölgyek” slafrokos, papucsos, hajhálós oldalát is ismertem, mert a hálószobám a háztömb közös belső kertjére nézett.

Jobbra a Mailáth-házak. A telek, amelyen épültek, hajdan a budai hóhére volt, és tulajdonosok hosszú láncán át kerül Mailáth grófék, majd az állam tulajdonába. Az üzletsor fölött hatalmas teraszok voltak. Erkélyünkről pont rájuk lehetett látni, és én mindig vágyakozva képzeltem oda ragyogó estélyeket, ahol a pezsgőző párok között Fred Astaire és géppuska-lábú partnernője szvingelnek és szteppelnek szórakoztatásomra. Valójában legfeljebb csak száradó ruhákban és napozó nagymamámban gyönyörködhettem.

Aztán tovább a postáig (ma digitális nyomda és gyorskávészó). Szemben a Tizedes utca sarkán a hentes. A Tizedes utcát frissen nevezték át (mondhatnám, nevezték ki), korábban a Káplár utca része volt. A Káplár utca két részét a Ganz gyár választotta el. Mint Nyugat- és Kelet-Berlin, vagy Észak- és Dél-Korea – fanyalagtunk.

– Akkor lesz itt újra szabadság – mondogatta a Káplár utca túlfelén lakó barátom még évtizedekkel később is –, ha megint végig lehet sétálni a Káplár utcán.

– És akkor lesz újra kapitalizmus – tettem hozzá kötelező válaszul –, ha a moziban magyarul is bemondják a producert.

Ezen általában sikerült felbosszantani magam már a legjobb filmek első perceiben. A mélyzengésű magyar hang a jobb ügyszó méltó buzgalommal olvasta be, hogy „a segédoperatőr második asszisztense...”, majd dobpergés, és jött az, aki az egész produkciót összegrúndolta – és a nagy hallgatás.

A Káplár utcán ma már a Millenáris parkon keresztül végig lehet sétálni, bár az újraegyesítés elmaradt. Hogy a producert bemondják-e, nem tudom, mert hosszú ideje

nem voltam moziban. Hogy a szabadság és a kapitalizmus terén hogy állunk, annak megítélését az olvasóra bízom.

Tovább sétáltam a gimnázium mellett, ahova nem vettek fel, mert nem voltam úttörő, aztán körbe a Marczibányi téren. A sportpálya már be volt kerítve, pedig még néhány évvel korábban minden nap átlósan mentem át a fekete salakos focipályán a Móricz gimnázium felé. Megkerültem a teret, tisztelegő látogatást tettem az általános iskola előtti gázlámpa hűlt helyénél, amely alatt a délutános heteken a sulit után órákig ácsorogva váltottuk meg a világot.

A Ganz gyárban lassan a reggeli műszakváltáshoz készültek, mire hazaértem. Tudtam, hogy másnap délig alhatok, mert csak délután volt szerves laborgyakorlat, amire be kellett menni az egyetemre.

Este Sas Julival találok. Már a gimnáziumban sokat sündörögtem körülötte, de őt már akkor is (mint aztán még nagyon sokáig) a huszonévesek érdekelték. Úgy látszik, akkor éppen beleestem a szórásba. Akkor még nem ismertem azt a (talán Szentgyörgyi Alberttől származó) bölcsességet, hogy csalinak nem azt kell használni, amit a horgász szeret, hanem amit a hal, ezért természetes volt, hogy a Vadrózsába megyünk.

Rajongtam azért a helyért. Akkor még nem a későbbi kifinomult (vagy mondjuk ki, procc) vendéglő volt, hanem presszó. A környék, a villa, a különleges (és méregdrága) italok, és mindenek előtt a zongorista varázsolták a szememben olyannak, hogy szívem szerint minden estémet ott töltöttem volna. Tóni bácsi (na jó, ő már tényleg nyugdíjas korú volt) nem a divatos bárzongorista stílust játszotta, hanem igazi dzsesszt. Persze jó harminc évvel azelőttit, olyan Teddy Wilsonosat, gyöngyöző futamokkal, elegánsan szvingelő balkézzel. Hónapokig hallgattam, mire egyálta-

lán meg mertem szólítani, és csak jóval később vallottam be, hogy magam is játszogatok néha. Rögtön meginvitált, hogy üljek be a helyére egy kicsit, de erre nem voltam hajlandó. Hogy jövök én ahhoz?

Amikor Julival mentünk fel a Rózsadombra, arra gondoltam, hogy ha esetleg most is felajánlaná, talán most poénos lenne. Esetleg egy négykezes bugi-vugit, abban egész jó voltam. Erre azonban nem került sor. Juli klasszikus zenén nevelkedett, egyáltalán nem értette a lelkesedésemet.

– Mit pedálozik ez annyit? – méltatlankodott. – Autóversenyzőnek képzeled magát?

Beláttam, hogy a dzsessz éppenséggel nem tartozik a közös érdeklődési területünkbe. Beszélgetésünk így hamarosan a lelki élet olyan mélységeibe merült, ahová csak nehézbúvárok tudtak volna követni minket. Philip Roth még csak akkoriban dolgozott a Portnoy-kóron, amiből pedig megtudhattam volna, hogy ilyenkor a legjobb ártatlan arcra megkérdezni:

– Akkor most dugunk, vagy esetleg inkább kinyaljalak?

És Juli sem ismerte még a Monty Pythont, hogy ezt válaszolhassa:

– Azt hittem, már sohasem kérdezed meg.

Így hát maradt a lélekbúvárkodás. Ez pedig Juli terepe volt, ahol nekem sok babér nem teremhetett. Orvosira járt, és közben rendszeresen részt vett Nárai tanár úr összejövelelein, ami – nem vitás – többet ért, mint bármilyen akkori hivatalos pszichológiai képzés. Legendák terjedtek a tanár úr ellenállhatatlan férfiúi vonzerejéről is. Féltékeny is voltam rendesen, amit az sem enyhített, hogy tudtam, hogy már igen távol van a Juli számára veszélyes huszonéves kortól.

– Nem kellene neked valami színes dologgal foglalkozni?
– kérdezte Juli váratlanul.

– Színes dologgal? – értetlenkedtem. – Kifestőkönyv, gyurmázás, ilyesmire gondolsz?

– Nem tudom pontosan – tűnődött Juli. – Túlságosan fekete-fehér vagy – állapította meg.

– Sok rosszat mondtak már rólam – hökkentem meg –, de ezt még nem. Kifejtenéd egy kicsit részletesebben? Nem hiszem, hogy az lenne rám jellemző, hogy túlságosan ki-sarkítva, feketén-fehéren látnám a világot.

– Nem, nem! – türelmetlenkedett Juli az értetlenségemen. – Talán nem is te vagy fekete-fehér, csak körülöttem minden.

Kezdtem kapiskálni, de Juli most már végigmondta:

– A zongora billentyűi fekete-fehérek. Sakkozol, az is fekete-fehér. A könyveid között élsz, dettó. Ahányszor elvit-tél moziba, csak fekete-fehér filmeket néztünk. Érted már?

– Értem – bólintottam. – És attól félsz, hogy ha ennyire oda vagyok érted, akkor talán te is fekete-fehér vagy, vagy az leszel?

Ez bejött. Juli kicsit elpirult, lesütötte a szemét és csak halkán mormogta:

– Talált, elsüllyedt.

Fizettem, és kézen fogva elindultunk a Vérhalom tér felé.

Fiatalabb olvasóim megnyugtatóra leszögezem, hogy bár ifjúságom a múlt ködébe vész, a Vérhalom téren a vérpad már akkor sem állt.

Viszont csak pár perc séta volt egyik kedvenc melázó helyem, a Józsefhegyi kilátó. Oda igyekeztünk. Ha már a dzsessz nem jött be, talán ezzel nagyobb sikerem lesz. És valóban. Remélem, nem a drágán megvásárolt szeszek tet-ték, de Julit is megfogta a hely varázsa. Meg én is. Megis-

méltelhetetlenül emlékezetessé tettük magunknak azt az estét. Nem is próbáltuk megismételni azóta sem. De sohasem késő...

Az emlékezetességhez azonban hozzájárult valaki más is. A lépcsőn lefelé jövet határozott férfihang állított meg.

– Jó estét kívánok! – üdvözölt minket a rend éber őre. – Kérem a személyi igazolványokat!

Ez volt az a pillanat, amit csak azzal az ordas közhellyel lehet leírni, hogy a hetedik mennyországból visszazuhanunk a földre. Zavartan kotorásztuk elő az igazolványainkat, és nyújtottuk át a rendőrnek. Juliét nyitotta ki először. Hosszasan tanulmányozta. Nagyon hosszasan. A fejében hallhatóan kattogtak a kerekek. Aztán megkérdezte:

– Rokona talán Sas tábournok elvtársnak?

– Az édesapám.

A rendőr vigyázzállásba vágta magát, úgy adta vissza az igazolványainkat.

– Remélem, nem zavarta önöket senki az este folyamán.

– Köszönjük az aggodalmát, de nem.

– További kellemes estét kívánok.

Szabályos hátraarcot csinált, és sietősen távozott.

Leültünk a lépcsőre, úgy röhögünk. Én azért elgondolkoztam azon, hogy ha nem Julival vagyok, hanem mondjuk pár hónappal ezelőtt Eszterrel, aki ugyan szintén Nárai tanítvány volt, de akinek az apukája nem került ki élve onnan, ahonnan a tanár úr vissza tudott térni az egyetemi katedrára, akkor hogyan végződött volna ez a kaland.

Több, mint egy héttel később játszottam újra a Miniatúrben. Amikor ránéztem a zongorára, megdöbbenően láttam, hogy milyen fekete-fehér. Játszottam egy bluest. Fekete-fehér. Red Roses for a Blue Lady. Fekete-fehér. Green, Green Grass of Home. Fekete-fehér. Reménytelen.

Felnéztem a bárpultra. Egy whisky üvegéről két aranyos terrier nézett rám. Egy fekete és egy fehér. A címkén a márka: Black & White. Munka közben nem szoktam inni, de most kértem egy pohárral. Ízlett. Azóta is azt iszom.

Kémtörténet

Mondhatnánk, hogy Porvoo Helsinki Szentendréje. Ötvenezres kisváros Helsinkitől keletre a Finn öböl partján. Helsinkiből kocsival egy fél óra alatt odaér az ember, busszal is ott van egy órán belül. Hajóval három és fél óráig tart az út. Most mégis ezt választottam, mert úgy éreztem, legalább ennyi időre szükségem van, hogy higgadtan végiggondoljam az elmúlt alig több, mint fél nap viharos eseményeit.

Pedig nyugalmas, mondhatnám unalmas napokra számítottam. A bizottsági ülésre kapott meghívást, amelyen sóhivatalomat voltam hivatva képviselni, egészen biztosan lemondtam volna, ha nem Helsinkibe szól, ahová kedves fiatalkori emlékek fűznek. Rég jártam ott, kellemes nyár eleji időre lehetett számítani, pár nap lazítás igazán rám fért.

Ugyanabban az egyetemi vendégházban laktam, mint hajdan, és mint azóta már néhányszor. Néhány sarokra van a Paragon étterem, dallamos finn szóval: *ravintola*. Első, hosszabb látogatásom során gyakran lestem be vágyakozva az egyszerű eleganciájú, kicsit Bauhausos termeibe. Szerény ösztöndíjamból nem teltt ilyen luxusra. A világ boldogabbik feléről származó fiatal kutatótársaim majdnem minden estéjüket ott töltötték. Amikor már jobb idő lett, és a teraszra ki lehetett ülni, akkor néha én is odacsapódtam hozzájuk egy kis dumára, és egyszer-egyszer megreszkíroztam egy

pohár sört. Érthető, hogy később, amikor már megengedhettem magamnak, sohasem hagytam ki, hogy ha Helsinkiben járok, legalább egyszer beüljek a Paragonba, és élvezem azt, amit fiatalabb koromban el kellett mulasztanom.

Most is már az első este oda igyekeztem. Korábban nem is vettem észre, hogy a háznak a vendéglő bejáratára merőleges oldalán egy nagy neonfelirat hirdeti: Savoy. Odasétáltam, hogy megnézzem. Nem szálloda volt, hanem játéktekernem. Az ablakon át láttam, hogy nemcsak a szerencsejátékoknak hódolnak itt, hanem az egyik szobában intenzív sakkélet folyik. Ezt közelebbről is szemügyre kellett vennem. Hamar kiderült, hogy a sakk-klub teljesen nyitott, az üres asztalokhoz bárki odaülhet, és hamar találtam ellenfelet is egy pár parti ötperces snellre. Szerencsém volt, jó, de nálam egy kicsit gyengébb ellenfelet találtam. Néhány igazán szép győzelem fáradtságával és a megnyert pár euróval mehettam át a Paragonba.

Az étlapot tanulmányozva csak a szemem sarkából láttam, hogy egy bohókásan öltözött, bájos nő lép be a vendéglőbe. Otthonosan helyezkedett el egy velem szemben lévő sarokasztalnál. Az étlapra koncentráltam. Bármennyire bájos volt is, ilyesféle bohóság most nem szerepelt az útitervemben. Meg amúgy is biztosan mindjárt jön a pasija: egy háromajtós szekrény méretű finn atléta, vagy egy dúsgazdag pszichiáter. Mindegy. Választottam az étlapról és rendeltem. A hely specialitása a csuka rákmártásban, azzal ajándékoztam meg magam a győztes sakkpartikért. Könnyű olasz fehérbort kértem hozzá. A pincér kihozta a bort, megkóstoltam. Ízlett. Kitöltöttem magamnak egy pohárral. Éppen belekortyoltam, amikor észrevettem, hogy a nő ott áll mellettem.

– Furcsa szerzet maga – mondta kifogástalan magyarsággal.

– Ki játszik manapság Falkbeer-ellencselt? Szélsőséges konzervatívok vagy avantgárdok. Maga melyikükhöz tartozik?

Azzal a lendülettel köptem ki a bort, ahogy a számba vettem.

– Nézze már! – méltatlankodtam krákgova – Most odalett két Falkbeer teljes bevétele.

A pincér is azonnal odaugrott, aggódva, hogy a borral van valami probléma. A nő megnyugtatta, hogy csak egy kis köhögési roham tört rám, de már rendben vagyok. Az én fülemnek a finnsége épp olyan tökéletesnek hangzott, mint a magyarsága. Most már megpróbálhattam válaszolni a kérdésre.

– Egyiket sem vállalom. Rutinos pancser vagyok, aki szereti provokálni a nála is pancserebbeket.

Most rajtam volt a kérdezés sora.

– Maga pedig talán idegenlégiósokat toboroz a kerületi sakkbajnokságba a Savoy II. csapata számára?

Kis fintorral jelezte, hogy méltányolja a szellemességre irányuló igyekezetemet, de nem hagyta zavartatni magát.

– Nagyjából tisztában vagyunk a képességeivel – mondta meglepő többszámban. – Legalábbis egyes területeken biztosan. Más területeken kevésbé.

Mosolya elbizonytalanított a bohóságokkal szembeni ellenállásom szilárdságát illetően. És még nem volt vége.

– Ezért is szeretném, ha vacsora után megtisztelne látogatásával.

A formálisan hangzó meghíváshoz egyáltalán nem illő pillantásától maradék ellenállásom is recsegve omlott össze, de mielőtt még bűt vagy bát mondhattam volna, a nő kilibbent az étteremből.

Amikor visszanéztem az asztalomra, a szalvétámra írva ott volt egy lakáscím. Minden igyekezetem ellenére sem tudtam teljes odaadással élvezni a csuka és a rákmártás örömeit. A fejemben ugráló kérdőjelek állandóan közibünk tolakodtak.

Egyszerű prosti lenne? A látszat nem ezt sugallta, de ez nem szempont. Különben sincs ezen a téren semmi tapasztalatom, hogy dönten tudjak. És mi volt ez a vagyunk? Ő meg a stricije? Hülyeség. Hóbortos művész lenne, aki élményeket gyűjt a készülő opuszához? Emellett szól, hogy ez a hely legendás művészkávéház volt. Aktmodellkedést nem vállalok! Persze miért is ne? Egyszer mindent ki kell próbálni. Vagy egy fejtáncos cég felfigyelt legutóbbi publikációimra, és ellenállhatatlan ajánlatot szeretnének tenni? De miért kell ehhez szobára menni? Na, majd nemsokára minden kiderül, ha kiderül.

Megittam a maradék boromat, fizettem, és elindultam. A cím egy egészen közeli lakásé volt. A Sibelius-parkra néző házakban többnyire jól menő orvosok, divatos művészek és a finn csoda virágkorában meggazdagodott ifjú titánok és titániák laktak. Egy ilyen ház egyik lakásába csöngettem fel.

A diszkrét csöngetésre hasonlóan diszkrét visszacsöngetés volt a válasz, és a kapu kinyílt. Talán egy Rolls-Royce ajtaja nyílik és záródik olyan határozott puhasággal, mint egy finn bejárati ajtó, bár amazt sohasem próbáltam. A lépcsőház otthonosan meleg volt, újdonsült ismerősöm egy első emeleti lakás ajtajában várt.

Házi öltözéke pontosan illett hozzá. Egy tréningruhának, egy pompon görkl jelmeznek és egy divattervező-jelölt bukkott vizsgadarabjának volt az elegye. Számolatlanul tarkállottak rajta az élénk, de harmonizáló színű pomponok és zsebek. Viselője, ha lehet, még bájosabban és bohókásabban nézett ki, mint amikor röviddel ezelőtt először megláttam.

– Azta! – tört ki belőlem az őszinte elismerés. – Ez aztán mutatós egy darab!

– És milyen puha! – válaszolta, és bizonyításként minden teketória nélkül átölelt és megcsókolt.

Határozott puhasága a finn bejárati ajtókéval vetekedett (meg talán a Rolls-Royce-éval, de azt – mint tudjuk – még nem próbáltam).

– Ha már így túlestünk a formaságokon, talán bemutatkoznék – próbáltam összeszedni magam.

– Sok újat nem fog tudni mondani – mosolygott kedvesen. – Hanem azt tudja-e, hogy Sibelius a valcerekre illetően Schubertet tartotta mesterének? Szabad egy keringőre, mesterem?

Szavaival egy időben kellemes keringő szólalt meg (történetesen egy Strauss), és Bohóka (átmenetileg így neveztem el magamban) megismételte az üdvözlésemkor megismert manőverét. Ez az ölelés kicsit hosszabbra sikeredett, közben még arra is jutott idő, hogy a bécsi keringő alaplépéseit is feleleveníthessem. Gyorsan leálltam.

– Bocsánat, de bécsi keringőből fel vagyok mentve. Van egy ilyen szédülésem...

– Benignus paroxizmális pozicionális vertigo – bólogatott együttérzően. – Tudunk róla. Biztosan ismeri az Epley-manővert, az szokott segíteni.

– Köszönöm. Ismerem. Tényleg szokott – válaszoltam szinte gépiesen, majd – mintha a keringőtől szédültem volna el – lerogytam egy fotelba.

Valójában a helyzet kezdett olyan szürreális lenni, hogy minden szédülés nélkül is kezdtem elveszíteni a talajt a lábam alól. Mi ez? Hová kerültem? Most mondjam azt, hogy „Magyarázatot követelek!”, vagy más efféle csacskságot? Kompletthülyét csinálnék magamból.

Bohóka pontosan érzékelte a zavarodottságomat, kinyitotta a bárszekrényt, és biztatóan rám mosolygott.

– Éhes és szomjas már nemigen lehet, egy jó whiskyt viszont talán nem utasít el – vélte nem egészen alaptalanul.

– Azt hiszem, ez az egyik kedvence – vett elő a szekrényből egy üveg 15 éves Ardbeket.

– Az könnyen lehet – válaszoltam –, bár 12 évesnél öregebbhez eddig még nem jutottam.

– Kis pedofil! Akkor legfőbb ideje, hogy összeismerkedjenek. Megkóstoltam és bólítottam:

– Bejelöltem kedvencnek.

Úgy éreztem, hogy egy kicsit vissza kellene venni magamhoz a férfiaktól elvárt szerepet.

– Meg magát is.

Vissza? Hiszen egy pillanatra sem volt nálam! Erről azonnal meggyőződhettem.

– Rendben – bólított. – Meg van ágyazva.

És már nyitotta is ki a hálószoba ajtaját. A szoba be- és elrendezése kifejezetten a hangulatos alkalmi randevúkra volt optimalizálva. Már éppen eldöntöttem magamban, hogy ha előlük – akárkik legyenek is ők – úgysem menekülhetek, akkor miért fosszam meg magamat egy alighanem emlékezetesen kellemes élménytől, amikor Bohóka becsukta az ajtót, leült a velem szemben lévő fotelbe, és megkérdezte:

– Mindent szeretne tudni, vagy csak azt, ami magára tartozik?

– Csak ami rám tartozik – válaszoltam a legőszintébben, és bele sem mertem gondolni, hogy mi minden lehet a minden.

– Helyes. Többet úgyse mondanék.

Rövid szünetet tartott (hatásszünet?), úgy folytatta.

– Egy titkosszolgáltatnak dolgozunk. Egy kis szívességet szeretnénk kérni magától.

– Nagy bajban lehet az a titkosszolgálat, ha az én szívességemre szorul – próbáltam Woody Allenesre venni a figurát.

Ezt most elengedte a füle mellett.

– Most csak arra kell válaszolnia, hogy meghallgatja-e a kérésünket vagy sem. Ha úgy dönt, hogy meghallgatja, teljesen magára lesz bízva, hogy megteszi-e, amit kérünk vagy sem. Soha senki nem fogja számon kérni. Azt viszont tudnia kell, hogy egy jó ideig a látókörünkben marad. Ezt észrevenni ugyanúgy nem fogja, ahogy eddig sem vette észre.

– Sportszerű ajánlat, elfogadhatónak látszik – bólintottam. – De van valami érve, amiért tényleg érdemes is lenne elfogadnom?

Bohóka újra kinyitotta a hálószoobaajtót. Meggyőzött. Belülről már együtt csuktuk be.

Mire visszaültem a whiskys poharam mellé, már majdnem teljesen besötétedett. Az évnék ebben a szakában ez azt jelentette, hogy éjfél felé jártunk. Viszonyunkban annyi változás történt, hogy összetegeződünk, és a Bohóka nevet most már nyíltan is használhattam. Amikor megmondtam neki, hogy az igazi nevét nem ismerve így szólítottam magamban, elnevette magát.

– Persze, most mondhatnék neked valami jól hangzó nevet. Eredetileg az Eufrozinára gondoltam, amit Fruzsinak becézhetnél. A Bohókánál kedvesebbet és találóbbat azonban én sem tudtam volna kitalálni. Lehet, hogy megtartom.

Az asztalhoz visszaülve viszont már a legkevésbé sem látzott bohónak. Tudtam, hogy most térünk leendő küldetésem lényegére. Igyekeztem a megfelelő komolyságot és összpontosítást mutatni. Mérsékeltén sikerülhetett, mert úgy vizsgálta a szememet, mint a bokszbíró a kissé megroggyant bokszolóét. Mindenesetre nem számolt rám.

– Te ugye újságszerkesztő is vagy – nem kérdezte, állította.

- Tudományos folyóiratot szerkesztek. Azt nem nevezném újságnak.

- Sajtóigazolványod nincs – most sem feltételezte, hogy megcáfolom.

- Nincs.

- Akkor most lesz – mondta, és átadott egy nevemre kiállított és minden adatomat tartalmazó nemzetközi sajtóigazolványt, amely szerint a finn-ugor népek kultúrájával foglalkozó finn újság angol nyelvű rovatának magyarországi külső munkatársa vagyok.

- Nem baj, hogy ehhez a témához gyakorlatilag semmit sem értek? – kérdeztem félve.

- Nem – válaszolta a leghatározottabban. – Más sem. És ha mégis olyannal találkozol, aki nálad jobban ért hozzá, akkor azonnal csinálj vele egy interjút! – tanácsolta mosolyogva.

- Majd, ha hazamentél, egy idő múlva fogsz kapni egy meghívót a japán nagykövetség fogadására – folytatta a kiképzésemet.

- És mi van, ha éppen el kell utaznom, vagy más halaszthatatlan elfoglaltságom van?

- Semmi. Még indok sem kell. Ahogy mondtam, magad döntöd el, hogy megteszed-e, amit kérünk. Ha nem, soha többé nem hallasz rólunk.

- Értem – bólintottam. – Akkor már csak azt kellene tudnom, hogy mi lesz a teendőm.

- Pontosan. Először is a fogadáson fel kell ismerned azt a személyt, akinek a pontos leírását, fotóit, videóit előtte megkapod.

- E-mailen?

- Úgy. Utána pedig el kellene érned, hogy az italába belekerüljön annak a kapszulának a tartalma, amelyet időben el fogunk juttatni neked.

Döbbsenten néztem rá.

– Polónium?

Elmosolyodott.

– Ne aggódj. Semmi bántódása nem fog esni tőle. Vegyész vagy, bármikor megvizsgálhatod. Kémiailag tiszta vizet fogsz találni.

– Micsoda? – hökkentem meg. – Akkor minek ez az egész céció?

– Na, jó. A víz kémiailag tiszta lesz, csak az izotóp-összetételében lesz egy kis turpisság.

A fejemre csaptam.

– Értem! Triciált víz lesz, és a sugárzását tudjátok majd követni.

– Okos kisfiú vagy – dicsért meg. – Pontosan ez a célunk. Néhány napig nem szeretnék szem elől téveszteni az emberünket. De erről már neked semmit nem kell tudni. Bármi történik is a fogadáson, akár sikerül az akció, akár nem, te szép kényelmesen hazamész, és elfelejtheted az egészet.

Most már jóval elmúlt éjfél, kezdtem elfáradni. Próbáltam helyretenni magamban ezt az egész abszurd történetet, de nehezen sikerült. Bizonytalanul kérdeztem:

– Akkor ez azt jelenti, hogy mi most megegyeztünk, és én mostantól a szolgálatotokban állok?

A fejét csóválta.

– Szolgálatról szó sincs. Csak teszel nekünk egy kis szívesseget. Vagy nem. Ahogy gondolod.

Aztán hozzátette:

– Azért ehhez még kell a főnököm fejbólintása is. Ehhez holnap ki kellene utaznod Porvooba. Mikor lenne rá időd?

– Reggel mindenképpen be kell mennem a bizottsági megbeszélésre, de semmiképpen nem maradok egy-két óránál többet. Délután négy körül mindenképpen ott tudok lenni.

– Remek. Várni fogunk.

Ezzel a kezembe adott egy szalvétát egy porvooi címmel. Úgy látszik náluk a szalvéta a szabványosított kommunikációs eszköz.

Így történt, hogy másnap délben a muzeális J. L. Ru-
neberg hajón ültem Porvoo felé tartva.

Jó döntés volt a hajózás. A friss tengeri szél kifújta belőlem a zavaros gondolatokat. Ez a kis kaland minden eddiginél világosabbá tette előttem, hogy botor illúzió azt gondolni, hogy el tudunk zárkózni a világot keresztül-kasul hálózó üzleti, politikai, katonai szervezetek elől. Igen, mindent tudnak rólunk. De mindent tudnak sok százmillió, vagy akár többmilliárd embertársamról is, és innentől kezdve minden ugyanúgy a vak véletlen kezében van, mintha semmit sem tudnának. Hogy miért pont engem szemeltek ki erre a feladatra, fogalmam sincs, és valószínűleg soha sem fogom megtudni. Nyilván van több tucat másik ember, akivel majd elvégeztetik a feladatot, ha velem nem sikerül. A mi nevünket dobta ki a szoftver. Egy majdnem ugyanolyan szoftver, mint amelyik azt dobja ki, hogy szívinfarktust vagy gégerákot kapunk. Ahhoz képest ez (eddig) egy igazán kellemes választás volt. Szépen végig fogom csinálni, amíg jól esik. Semmivel sincs több esélye annak, hogy valami bántódás ér, mintha nem csinállok semmit.

Porvooba érkezve a hajóállomásról a többi utassal ellentétes irányba indultam el. A megadott cím nem a történelmi óváros zegzugos utcái környékén volt, hanem a Porvoo folyó folyása mentén lefelé, egy kertvárosi utcácskában.

A kapun semmilyen névtáblát vagy feliratot nem láttam, a szépen gondozott kertben senki nem volt. Megnyomtam

a csengőt. Hamarosan nyílt az ajtó, és egy pontosan ugyanolyan úriember nyitotta ki, amilyen minden kocsmá ajtajában állt a nem kívánatos vendégek (konkrétan a me-rev részegek) távortartása céljából. Egy ideig azt hittem, hogy ennek a funkciónak Helsinkiben egyetlen család tagjai a letéteményesei, annyira hasonlítottak egymásra, azután be kellett látnom, hogy ekkora család nincs. Ezek a derék finn rokonaink tényleg egy genetikailag homogén nemzetet alkotnak.

Az én kapuőröm figyelmesen végignézett, majd előbb fin-nül, azután angolul érdeklődött jövetelem célja felől. Ez kissé váratlanul ért, mert erre vonatkozólag nem kaptam semmi-féle előkészítést. Hirtelen ötlettől vezérelve elővettem tegnap kapott sajtóigazolványomat, és felmutattam. A kapuőr széle-sen elmosolyodott, és minden további akadékoskodás nélkül bekísért a fogadószobába, majd magamra hagyott.

Az egyszerű, skandináv eleganciával berendezett fogadó-szobában semmi nem utalt arra, hogy kik élnek, tevékeny-kednek a házban. Még arra sem – ami igazán érdekelt vol-na –, hogy milyen ország fiai-lányai azok, akik ilyen meg-tisztelő érdeklődést tanúsítanak irántam. Valójában mind-egy is. Ők biztosan a jó ügyet képviselik. A nekik jó ügyet.

A dohányzóasztalon elegáns angol nyelvű magazinok leg-frissebb számai közül választhattam. Az egyikben az állt, hogy 1. évfolyam, 1. szám, azt kezdtem olvasgatni. Egy pénzügyi-matematikai folyóirat volt izgalmas címekkel, de kívülállók számára nehezen követhető elméleti okfejtések-kel. Próbáltam saját más irányú matematikai ismereteim szerint dekódolni az elmélkedéseket – inkább kevesebb, mint több sikerrel. Aztán találtam benne kissé könnye-debb, humoros hangvétellű írásokat is, azok szórakozta-tóbbnak bizonyultak.

Alig vettem észre, hogy kinyílt az ajtó, és Bohóka lépett be. Kissé visszafogottabban volt öltözve, mint tegnapi találkozásainkkor, de derűsen ragyogott.

– Minden szuper! – lelkenedzte. – A főnök tökéletesen megfelelőnek talál a feladatára.

Megdöbbenve néztem rá.

– Micsoda? Hát még nem is találkoztunk!

– Mit gondolsz, mit csináltunk, mióta kiszálltál a hajóról? – mosolygott elnézően. – Pillanatok alatt idetaláltál, szellemesen oldottad meg az őr leszerelését, és imponált neki a folyóirat-választásod is.

– A megjelenésed és viselkedésed megítélését rám bízta – tette még hozzá nyomatékosan.

– Amint eddig, igyekszem a képességeim legjavát nyújtani – próbáltam a komolyság és az ironia határán egyensúlyozni.

– Magam is így láttam – válaszolta, és megint én maradtam alul a csörtében.

– Találkozásunk hivatalos része ezzel véget ért – zárta le diskurzusunkat Bohóka.

– Miért, van nem hivatalos része is? – kérdeztem érdeklődve.

– Rajtad múlik – nézett rám biztatóan. – Este ott leszek a Sibelius parki lakásban. Más vendéget nem várok. Ha nem találkoznánk, jó utat haza.

Kezét nyújtotta, úgy köszöntünk el. Még utánam szólott:

– Ha taxival mész vissza Helsinkibe, a számlát a sajtóigazolványoddal együtt add oda a Savoy játéktérmi pénztárosának.

– Értem – mondtam, de nem mondtam egészen igazat.

Mindenesetre elfogadtam az ötletet, és egy fél óra múlva a vendégházban voltam.

Vacsorára menet bementem a Savoyba. A pénztárosnak odaadtam az igazolványt és a számlát. A szeme sem rebbent, úgy adott oda a számla összegének megfelelő értékű zsetont.

– Hogyan tudom ezt beváltani? – érdeklődtem.

– Ezt sehogy – válaszolta tömören a pénztáros. – Ha játszik és nyer, akkor olyan zsetont kap, amelyet nálam beválthat.

Hm. Akkor el is veszíthetem a pénzemet. Ez így nem egészen fair. Aztán rájöttem a megoldásra. A rulettasztalhoz mentem, és a zsetonok egyik felét a pirosra, a másikat a feketeire tettem. A fekete jött ki. A tétem kétszeresét nyertem beváltható zsetonokból. A nyereségemmel a pénztárhoz mentem, és máris a kezemben volt a taxipénz.

Vacsora után elsétáltam a Sibelius parkba. Bohóka a kis pomponos költeményében fogadott. Az üdvözlő csókja épp olyan puha és csiklandós volt, mint tegnap. Az Ard-beg és egy whiskys pohár már ki volt készítve, ő egy hosszú koktélos pohárban valamilyen gyümölcslevet töltött ki magának.

– Kérdezhetek egyet? – kérdeztem, majd gyorsan hozzátettem: Illetve ezen kívül még egyet.

– Igen és igen – válaszolta.

– Ha nulla jött volna ki a ruletten, akkor elveszítettem volna a taxipénzem?

– Nem jött volna ki nulla – nézett rám sokatmondóan és lezárta a témát.

Kortyolgattam a whiskyt, és bámultam ezt a rejtélyes nőt. Bájos és okos, de mintha egy másik dimenzióban élne. Próbáltam felidézni a tegnap estét, amit megkönnyített, hogy a hálószoba ajtaja most tárva-nyitva volt. Úgy olvasta a gondolataimat, mint egy elemi iskolás olvasókönyvet.

– Tudod mit? – mondta halkán – Búcsúzzunk el, és őrizzük meg egymást szép emlékezetünkben.

Fájt, de igaza volt. Én megőriztem, róla soha többé nem hallottam.

Miután hazamentem a családi és munkahelyi feladatok özöne zúdult rám. Csak valahol nagyon a tudatom perifériáján motoszkált az elvállalt feladat gondolata. Arra minden esetre pontosan emlékeztem, ahogy Bohóka azt mondta:

– Teljesen magára lesz bízva, hogy megteszi-e, amit kérünk vagy sem. Soha senki nem fogja számonkérni.

Ez megnyugtató volt. Aztán egy szép őszi napon egy elegáns borítékot kaptam a japán nagykövetségről. Egy meghívó volt egy ünnepi fogadásra.

Kaptam egy e-mailt is, amelyik egy internetes linket tartalmazott. A linken egy középkorú, szemüveges hölgy számos álló és mozgó képét, és igen részletes szöveges személyleírását találtam. Alaposan meglepődtem, mert fel sem merült bennem, hogy a feladatom célszemélye nő lesz.

Végezetül a fogadás dátuma előtti napon a munkahelyem melletti kávézóban, ahol a délelőtti kapucsinómat szoktam meginni, mellém ült egy fiatalember, és a japáni útján szükségére lehet rá magyarázattal egy kis csomagocskát hagyott az asztalon. A csomagban egy masszív fémtartályban egy könnyen nyitható kapszulát találtam, ebben volt az a néhány csepp víz, amelyet a hölgygel meg kellett volna itatnom.

A fogadáson minden olyan flottul ment, hogy szinte szégyelltem magam. A meghívóm bemutatása után a kutyát sem érdekelt, hogy ki vagyok, és mit keresek ott. A szemüveges hölgy néhány perccel utánam érkezett, és olyan tanácstalanul ténfergett, hogy ha semmi dolgom nem lett volna vele, akkor is odamentem volna hozzá, hogy tudok-e valamit segíteni neki. Kicsit tört angolsággal köszönte meg az ajánlközöttem, és hálásan kezdett egy kis társasági csevejbe velem. Meglepetésemre a hölgy nagy érdeklődést mutatott a japán whiskyk iránt. Akkoriban én még nem is

hallottam róla, hogy Japán whisky-nagyhatalmi státuszra tör. A kedvéért érdeklődtem a bárban, hogy lehet-e japán whiskyt kóstolni, és azonnal kaptam két pohárral. Amikor odavittem a hölgyhöz, elnézést kért, de egy pár percre magamra kell hagynia. Mintha egy rossz film rendezője találta volna ki így, gond nélkül tölthettem poharába a nyomjelző vizet. Miután megittuk a whiskyket (én még akkor sem gondoltam volna, hogy a jövő világbajnokai érnek a Nikka hordóiban), a hölgy hirtelen egy ismerősre bukkant, és sűrű bocsánatkérések között elkészönt tőlem.

Én még egy rövid ideig nézelődtem, aztán kísétáltam a nagykövetségről, és elindultam gyalog hazafelé. A csomag maradékát félúton egy kanálisba dobtam.

Egy ideig kíváncsian nézegettem a híreket, hogy talállok-e bármi olyan utalást, ami valamilyen módon kapcsolatba lenne hozható a történetekkel, de természetesen semmi ilyenre nem bukkantam. Aztán abban maradtam magammal, hogy Bohókát, a porvooi kirándulást, a szemüveges hölgyet és a japán nagykövetséget emlékezetem „rég volt, talán igaz sem volt” rekeszébe helyezem.

Azután kaptam egy levelet Helsinkiből, a Savoy játékkaszinótól. Közönséges reklámanyagnak látszott, amelyben az állt, hogy a kaszinó mindig megkülönböztetett érdeklődéssel látja vendégül a sajtó képviselőit. Ha meglátogatom őket, akkor a sajtóigazolványom bemutatásával számottevő kedvezményeket élvezhetek.

Természetesen azonnal eszembe jutott a taxipénzem visszanyerése és bevallom, kíváncsi lettem a számottevő kedvezményekre. Anyagi helyzetemnek éppen nem ártott volna némi támogatás. Arra is gondoltam, hogy talán Bohóka keze is benne van a dologban, és ha a keze ott van, akkor talán...

Szokásomtól eltérően most én tettem lépéseket, hogy a következő helsinki értekezleten képviselhessem intézményünket. Ez az értekezlet most a legsötétebb téltre esett, de nyilván ennek is megvannak a maga szépségei. (Még akkor is, ha konkrétan egyet sem tudnék megnevezni.)

Első este elköltöttem kegyeleti vacsorámat a Paragonban, majd várakozásokkal telve átsétáltam a Savoyba. A pénztárban egy egészen másik pénztáros ült, mint legutóbb, de ugyanolyan rezzenéstelen arccal tölt elém egy halom zsetont, mint az elődje. Megszámoltam, és megörültem. Számomra jelentős összeg volt. Már indultam volna a múltkor bevált módszer szerint konvertibilissé tenni zsetonjaimat, amikor a pénztáros halkán utánam szól:

– A hármás rulettasztalhoz szíveskedjék fáradni!

Kicsit meglepődtem, de követtem a tanácsát. A hármás számú asztalnál egy ugyanolyan kifejezéstelen arcú krupié állt, mint bármelyik másiknál. Más játékos ennél az asztalnál nem játszott. A bevált módon a zsetonok egyik felét a feketére, a másikat a pirosra tettem. Vártam. Nem történt semmi. A krupiéra néztem, ő alig észrevehetően helytelenítően ingatta a fejét. Nem értettem. Kérdően néztem rá. Ugyanolyan finoman jelezte, tegyem mindet a feketére. Nagyon meglepődtem, de ezt a tanácsot is követtem. A krupié pörgetett. Fekete. A krupié helyeslően és biztatóan bólintott. A feketén hagytam a teljes összeget. Nyertem. Aztán még háromszor. Az ötödik fekete után (tehát az eredeti összeg harminckétszeresénél tartottunk) a krupié meghajolt.

– Köszönjük a játékot.

Megértettem. Beváltottam a zsetonokat. Ennyi pénzt nemigen volt még alkalmam a tárcámba tenni. Szerencsére Helsinkiben még ekkora összeggel a zsebemben is teljesen biztonságban érezhette magát az ember.

Természetesen elsétáltam a Sibelius park mellett is, de Bohókának sem akkor, sem később nem akadtam nyomára.

Néhány évvel később Helsinkiben járva természetesen vacsoráztam egyet a Paragonban, és benéztem a Savoyba is. A játéktermi részben már csak játékautomaták sorakoztak. A sakkozók változatlanul a helyükön voltak. A sakktársak örömmel fogadtak, és szívesen játszottak velem néhány partit. Ronggyá vertek.

Teltek az évek. Az emlékek fakultak. A ruletten nyert pénz is elfogyott, de akkor már nem hiányzott annyira. Helsinkibe már csak álmaimban utaztam.

Egy nagy konferencia nyitóbankettjén éppen régi kollégákkal poharazgattam, amikor egyszer csak a villám csapott belém. Úgy köptem ki az italomat, mint amikor először találkoztam Bohókával. A terem szélén egy középkorú szemüveges hölgy tanácsalankodott. Szinte semmit sem változott a japán nagykövetség fogadása óta.

Újból akarnak tőlem valamit? Vagy most őt állították rám? Riadtan néztem a kezemben lévő poharat, és szabad szemmel próbáltam megállapítani, hogy sugárzik-e. Hogyan lehetne innen nyomtalanul eltűnni?

Nem sok időm maradt ilyesmiken tűnődni. A hölgy is észrevett engem, és boldog mosollyal sietett felém.

– Nahát! Ennyi év után! Remekül néz ki!

Nyugtáztam a bókot, és próbáltam valami kapaszkodót találni a beszélgetéshez.

– Máig csodálom az előrelátását! Ahogyan megérezte a japán whisky szédületes karrierjét.

– Nem kellett ahhoz nagy tehetség – szabadkozott. – Csak jó ízlés és némi tapasztalat.

Közelebb hajolt hozzám és úgy folytatta:

– Fukusimában töltöttem hosszabb időt a reaktor felülvizsgálata kapcsán. Volt alkalmam tanulmányozni a whiskyket is. Éppen akkoriban helyeztek át az önök reaktorához, Paksra – a városnév a szájából inkább pax-nak hangzott.

Most volt alkalmam egy pillantást vetni a névkártyájára. Nem is a neve érdekelt, hanem az ország, amelyet képviselt. Izrael – olvastam. Nem, mintha ez bármit magyarázott vagy számított volna, de legalább valami támpontom lett sok-sok év után.

– Magának persze fogalma sincs, mi történt velem a japán fogadás után – nézett rám hirtelen.

– Nincs. Meséljen!

Kicsit rossz érzésem támadt. Kórházba került? Letartóztatták közveszély okozásáért, mint sugárforrást? A valóság még megdöbbentőbb volt.

– Elraboltak.

– Micsoda? Kik? – kérdeztem elhűlve, és meglegyetésem egészen őszinte volt.

– Ezt egészen pontosan máig sem tudom.

Időközben leültünk egy csendes sarokba, ott folytatta.

– A fogadásról hazafelé menet megszólított két úr, és pontosan úgy, ahogy a filmekben lehet látni, betessékeltek egy lesötétített autóba, és magukkal vittek. Természetesen a fukusimai reaktorral kapcsolatos adatokra voltak kíváncsiak.

Nyilvánvaló volt, hogy az én küldetésem és az emberrablás között valami összefüggés volt, de vajon mi? Az emberrablókat segítettem? Persze lehet nemes cél érdekében is embert rabolni – mentegettem magamat saját magam előtt.

– És nem derült ki, hogy kik voltak? – kérdeztem kicsit feleslegesen.

– Nem. Angolul beszéltek, de fogadni mernék rá, hogy oroszok voltak.

– Én is ott születtem – tette hozzá magyarázólag.
– És aztán elengedték? – érdeklődtem kíváncsian.
– Egyáltalán nem. Amikor látták, hogy vonakodom érdemben válaszolni a kérdéseikre, udvariasan megkértek, hogy töltsöm náluk az éjszakát, és majd másnap folytatjuk a beszélgetést.

– És másnap? Erőszakosabbak lettek?
– Ezt szerencsére sohasem tudtam meg. Még az éjszaka a titkosszolgálatunk emberei megtaláltak, és kiszabadítottak.

– Amint bizonyára tudja, egészen jó titkosszolgálatunk van – tette hozzá mosolyogva.

Lassan minden megvilágosodott. A nyomjelzés azért kellett, hogy az atomtitkokat ismerő szakemberüket követni tudják, és eljussanak az emberrablókhöz, akiknek a terveit bizonyára pontosan ismerték. Ha a sugárzó anyagot bárki illetéktelen észlelte volna, annak természetes magyarázata lehetett volna a reaktorbeli munka során kapott véletlen szennyeződés. Ki volt ez találva. Ügyes fiúk (és lányok!) ezek ott a Moszadnál! Hogy azután a feltételezhetően orosz emberrablóknak mi lett a sorsa, az maradjon a titkosszolgák titka.

– És azóta nem érte semmi hasonló atrocitás? – kérdeztem érdeklődve.

– Nem, hál' Istennek! – sóhajtott mélyet. – Ilyenből elég egy is az életben. Most már amúgy is sokkal békésebb témákkal foglalkozom. A nukleáris gasztronómia titkait kutatom. Remélem, meghallgatja a holnapi előadásomat.

Megígértem neki, és a whiskys pult felé vettük az irányt. Sajnos japán whisky nem volt, ezért kénytelenek voltunk valami kimondhatatlanul hosszú nevű skót single malttal vigasztalódni.

Epilógus

Soha senkinek nem meséltem furcsa küldetésemről. Aztán egyszer egy konferencián együtt vacsoráztam egy fiatal kolléganővel. A vacsora után a szálloda bárjában folytattuk a beszélgetést, majd – ki tudja hogyan – az ágyamban kötöttünk ki. Az ifjú kolléganő sok mindenben emlékeztetett Bohókára, és ez a hasonlóság és az este hangulata arra vitt, hogy elmeséljem neki a történetet. A kolléganő bámulva hallgatta,

– És én még azt hittem, hogy te milyen egy unalmas fráter lehetsz! Szóval te kém vagy?

Eltűnődtem.

– Nem... Nem hiszem... Nem, semmiképpen sem mondanám.

– De igen, valld be, hogy kém vagy!

– Nem! Mondom, hogy nem.

– De igen! Légyszi, valld be, hogy kém vagy!

– Miért olyan fontos ez neked?

– Mert sose kértem még meg kémet, hogy nyalja meg a seggecskémet! – nyújtotta rám bohókásan a nyelvét.

Mit tehettem? Bevallottam.

Végzetes vonzás

A Magnetic Island egy részeg matrónnak köszönheti a nevét. A Nagy Korallzátonynak az ausztrál kontinenshez legközelebb eső szigete mellett elhaladva tévesen jegyezte fel az iránytű állását, és ebből az első tiszt másnap arra a következtetésre jutott, hogy a sziget jelentős mágneses aktivitást fejt ki. A tévedésre később fény derült, de a sziget neve megmaradt.

Én Brisbane-ben hallottam először a szigetről Adéle-től. Adéle operaénekesnő volt. Az ő alagsori apartmanját béreltem ki egy hétre. Éppen egy Schubert-dalestre készült, és amikor megtudta a nevemet, egészen extázisba jött.

– Ennél autentikusabb kritikusom nem is lehetne most, a koncert előtt.

Férje, aki karmester volt és a zongorakísérője is, éppen egy új-zélandi turnén volt a zenekarával, ezért Adéle előre felvett kísérettel gyakorolt. Bátortalanul megkérdeztem, hogy megpróbálhatom-e kíséрни.

– Egész életemben dicsekedni fogok veled, hogy maga Schubert kísérte a Fischermädchenemet!

Nem voltam egy Gerald Moore, de a végére egészen jól megtaláltam a zongorán az Adéle-nek megfelelő filinet. Azután más bútordarabokon is. Szívesen meghosszabbítottam volna Brisbane-i vakációm, de Adéle férjének közel-

gő hazatérése segített betartatni velem az eredeti menetrendemet. Townsville-be készültem.

Ekkor mondta Adéle:

– Ott sok látnivaló nincsen. Hanem menjél át Magnetic Island-ra, az fantasztikus! És ne mulaszd el meglátogatni a Mango Farmot!

A fájó búcsú után Townsville-be repültem, és – még erősen Adéle hatása alatt – azonnal áthajóztam a delejes szigetre. Az interneten kinéztem magamnak egy kis panziót, és az első arra tartó járáttal (alig néhány óras várakozás után) a hajóállomásról odabuszoztam. Nem foglaltam előre szobát, mert az induláskor még nem tudtam, hogy mennyi időt fogok Townsville-ben tölteni. Ez majdnem könnyelműségnek bizonyult, mert a panzió nagy részét egy skót jegyespár és népes családja foglalta le. A kiltekkel, dudákkal és whiskyvel bőségesen ellátott társaság hagyományos skót tengerparti esküvői ceremóniához készülődött. A személyzet – úgy látszott – azt sem tudta, hol áll a feje, nem hogy egy új vendég illő fogadtatásáról gondoskodjék.

A baljós előjelek ellenére kitétek magukért. Nemcsak egy kellemes szobácskát kaptam, hanem készsleges tájékoztatást és tanácsokat. Hogy jutok el a Mango Farmra, hol tudok legbiztonságosabban úszni, hol van megfelelő térerő a mobiltelefonáláshoz. Azt is tőlük tudtam meg, hogy ezen a szigeten van egész Ausztrália egyik legnagyobb természetes, őshonos koala élőhelye, ahová feltétlenül érdemes ellátogatni.

Aznap már nem kalandoztam messzire. A sziget tucatnyi tengerőble közül a legközelebbi ideális helynek bizonyult arra, hogy elmerengjek életem elmúlt és leendő Adéle-jain és Fischermädchenjein. Messziről és sötétben a skót duda hangja is simogató volt, mint a tárogatószó.

A panzióba visszatérve már nem kerülhettem el az ünneplő skótokkal való közelebbi találkozást. Egy Brad nevű fickó vett pártfogásába, az ara nagybátyja. A család nagy része Ausztráliába átszármazott skót volt, de ő a Brit szigetekről repült át az esküvőre. Politikatörténész volt Dublinban.

– Mit keres egy skót Dublinban? – kérdeztem meglepődve.

– Hát olyan 40-50 kilót évente. Lapjártástól függően.

– ???

– A politikatudományi szaklapokra gondolok, természetesen – mondta pókerarccal. – A szeparatista mozgalmak történetét kutatom – kezdett belelendülni mondókájába –, és ezzel kapcsolatban a skótoknak és az íreknek is van némi mondanivalójuk egymás és a világ számára.

– Akárcsak a whiskyvel kapcsolatban – próbáltam egy számomra vonzóbb téma felé terelni.

Elnézően mosolygott.

– A whisky nevét a szádra hiába ne vedd! A szeparatizmus története tündérmese a whiskyéhez képest. Bár az utóbbi gyakorlata kétségkívül élvezetesebb. Na, de várj egy percet!

Egy sötét palackkal tért vissza. Töltött belőle.

– Ismerkedj velem!

Beleszimatoltam. Átható kátrányszag csapott meg. Igazából nem volt kellemetlen, csak penetráns. Gyerekkorom emlékéit idézte, amikor olvasztott szurokkal ragasztottuk a gombfoci játékosokat.

– Tizenöt éves Ardbeg – mondta Brad. – Elhagyják a hűtve szűrést, ami kicsapná a kátrányt. Ha rákapsz az ízére, minden más csak málnaszörp lesz.

Szeretek alaposan tanulni, végére jártunk az üvegnek. A beszélgetés további részleteire nem nagyon emlékszem, és arra sem, hogy miként jutottam a szobámba.

Reggel meglepően tiszta fejjel és frissen ébredtem. A skótok még kivétel nélkül aludtak. Megreggeliztem és útnak indultam. Először a koalák lakóhelye felé tartottam, amit egy jó órás sétaútnak mondtak a panziótól.

Egy óra elteltével felismertem az út mellett az eukaliptusz fákat. Aztán az egyik fán észrevettem egy összegömbölyödött testet. Közelebb lopóztam, de csalódottan láttam, hogy csak egy labdányi göb a fa testén. Azután láttam ilyen még egyet-kettőt-hármat. Aztán az egyik ugyanilyen egyszer csak megmozdult. Na, nem nagyon, csak úgy ímmel-ámmal. Ez már tényleg koala volt. Megálltam előtte és tisztelettel bemutatkoztam. Unottan nézett le rám.

– Már megint egy turista! – olvastam ki a tekintetéből.

Lassan megtanultam már messzebről megkülönböztetni a göböket a koaláktól. Aztán azt is megtanultam, hogy egyik sem sokkal szórakoztatóbb a másiknál. A derék ereszényesek azon kívül, hogy unottan bemajszolnak némi eukaliptuszlevelet, nem sokat tesznek a messzi földről jött látogatók szórakoztatásáért.

Hogy legalább én tegyek egy közeledő gesztust feléjük, letéptem egy pár levelet, és rágcsálni kezdtem. A gyógycukorkákból ismerős íze volt, persze a cukor édessége nélkül. Kicsé kesernyés, fanyar utóíze maradt. Furcsa készítményt éreztem, hogy a gyakorlatot megismételjem. Aztán még néhányszor. Kellemesen elbágyadtam. Letéptem még néhány maroknyi levelet, és lesétáltam a legközelebbi tengeröbölíg.

Kétségtelenül nem vagyok mentes minden káros szenvedélytől, de drogosnak nem mondhatnak. Vegyészetet tanultam, és diákkorunkban nem mulasztottuk el, hogy összerakjunk mindenféle divatos molekulákat, és – ha már ott voltak – ki is próbáltuk őket. A tapasztalatokat elraktároztam, és nagyjából elegendőnek éreztem hátralévő életemre.

Az a könnyűség és varázs, amit ott az öbölben heverészve éreztem, messze felülmúlta minden korábbi tapasztalatomat.

Időközben alaposan megéheztem, és elindultam a híres-nevezetes Mango Farm felé. A Mango Farm részben valóban az, aminek mondja magát: végeláthatatlan mangó ültetvény. A központjában pedig ott van egy konyha, ahol minden elképzelhető és elképzelhetetlen étel és ital kapható, és mindenben van mangó. Nem lehet mellélőni, mert minden csodálatosan finom. Vagy én voltam nagyon éhes. A konyha körül háziállatok: tyúkok, pulykák, malacok, kecskék tucatai kerülgették a vendégeket. Nem mertem megkérdezni, hogy ezek a kedves állatok a stáblistához tartoznak vagy netán az étlaphoz is.

Alkonyodni kezdett, indulnom kellett, hogy sötétedés előtt visszaérjek a panzióhoz, mert a közvilágítás nem erőssége a szigetnek. Úgy éreztem azért, hogy egy kis kitérőt megengedhetek magamnak, hogy arra a napra elbúcsúzzam a koaláktól és az eukaliptuszoktól. Ha már ott voltam, rágcsáltam egy kicsit. Lebegtem a fák között. És mintha egy koala barátságosan vállon veregetett volna:

– Ez a cucc, nem a whisky!

Bármennyire is sajnáltam, ott kellett őt is hagynom, és szinte futólépésben értem vissza a teljes besötétedés előtt a panzióba.

A skót násznép közben elhagyta a panziót. Bradet viszont még ott találtam.

– Ha már átrepültem a fél világot, itt maradok egy kicsit ejtőzni – magyarázta.

Beszámoltam neki különös tapasztalataimról, és előszedtem a zsebemből egy marék eukaliptuszlevelet. Elgondolkozva morzsolgatta, majd egy dobozkából cigarettapapírt vett elő, és szakértő mozdulatokkal kis spanglikat sodort.

Ezt a tehetségét eddig nem reklámozta nekem. Rágyújtotunk. Szörnyű volt. Szívtuk, amíg bírtuk, aztán várakoztunk, hogy lesz-e valami hatása. Nem volt. Leöblítettük egy kis Ardbeggel. Az jó volt. Sőt, előcsalogatott valamit az eukaliptusz zamatából is.

Akkor stratégiát változtattunk. A leveleket beáztattuk a whiskybe, és ezzel a koktéllal próbálkoztunk. A kátrány és az eukaliptusz nem harmonizált igazán. Brad nem keseredett el. A násznép jelentős whisky készleteket hagyott maga után a panzióban, és Bradet bízták meg, hogy próbálja meg elszállíttatni vagy adjon túl rajta. Egy fél napunk ráment, de megtaláltuk az igazit. 12 éves Glenmorangie Lasanta. A sherrys zamat teljesen átlényegítette a leveleket. Fenséges volt.

Alig maradt időm, hogy átránduljak koaláékhoz egy kis levelet gyűjteni. Egy lapos üvegben vittem magammal a Lasantából is. Az eukaliptuszosban egy pár beáztatott levelet otthagytam egy fatörzsön, aztán bevettem magam az erdőbe. Az idősebb fák törzsén egy magamfajta nagyobb koalának is könnyen lehetett pihenőhelyet találni. Lebegtem egy keveset.

Visszafelé láttam, hogy a whiskybe áztatott levelek környékén több koala tanakodik. Kerestem hátbaveregetős barátomat, de nem voltam benne biztos, hogy megismerem.

Néhány nap múlva Brad is elutazott. A teljes whisky-készletet potom áron megvettem tőle. A koalák egy darabig lelkesek voltak a kombinált készítményért, aztán úgy gondolták, hogy elegendő élettapasztalatra tettek szert, és maradtak a megszokott anyagnál. Én is beláttam, hogy igazuk van.

Adéle-t néha felhívtam telefonon. Mesélte, hogy a Schubert-koncert hatalmas siker volt, a Brisbane-i lapok

címoldalon foglalkoztak vele. Azt is mondta, hogy a férje hosszabb japán turnéra készül, de ezt elengedtem a fülem mellett. Biztosan azt gondolta, hogy a szigeten találtam egy Fischermädchent. Hadd higgye.

A panzióból kiköltöztem, mert a sziget klímája tökéletesen megfelelő a szabadtéri életmódra. Ha egy-két viharos nap jön, arra az időre kiveszem a szobámat.

Néha benézek a Mango Farmra, ahol igazán kedvelnek, különösen mióta az eukaliptuszos mangó lasszi Schubert módra (whiskys vagy virgin változatban) országos siker lett.

A turistákat unom. Ha túl sokáig bámulnak, az egyik kezemet lelógatom a fáról, és a lehető legkifejezéstelenebb tekintettel bámulok rájuk. Vagy előveszem a mobilomat, és csinálók róluk egy fényképet.

Balkonepizódok

Felállok a számítógépem mellől. Végigsétálok a „Koala köz” nevet viselő előszobánkon, és bemegyek a nappaliba. A ház asszonya a karosszékében ül. A fején fejhallgató, amelyen az aktuális tv-sorozatát követi, a kezében kézi-munkaeszközök, amelyeknek pontos specifikálását nem vállalnám. Előtte az asztalon színes fonalak és textilféleségek tömege, a nyelvkönyve és a leckefüzete, a telefonja, valamint az iPad, ha az unokáknak éppen beszélgetni vagy játszani támadna kedvük. Szóval nem unatkozik.

Leülök mögé a kanapéra, és nézem egy kicsit a tévét. Hallani persze nem hallom, mert a hang a fejhallgatóra van kapcsolva. Ez a szűrős tekintetű bajuszos nyilván a főgonosz. Szinte hallom, ahogy ráparancsol a kis szemüveges könyvelőfélére:

– Egy órán belül az asztalomon legyen a pénz, különben elbúcsúzhat az életétől! – és kiviharzik a szobából.

A szegény kis könyvelő megsemmisülten rogy magába.

A ház asszonya észreveszi, hogy ott vagyok. Leállítja a filmet, és felém fordul. Elmesélem neki, hogy mit láttam a tévében.

– Hát nem egészen – neveti el magát. – A bajuszos a nyomozó, és a kis sunyi sorozatgyilkos most tudta meg, hogy lebukott.

Hát nem mindegy? Mese ez is, az is. Bezzeg... Mi bezzeg? A nagybetűs élet (csupa kisbetűvel)? Ott talán tudjuk, hogy melyik mese az igazi?

A gondolat felvillanyoz. Hiszen ezt lehet játszani tévé nélkül is. Már megyek is ki a balkonra, és beleülök a nagy-papaszékembe. Ha körülnézek, húsz-harminc ablak és balkon néz vissza, amelyekben mind egy-egy sorozat aktuális epizódját nézhetem. A történeteket meg kitalálhatom magamnak. Valószínűleg sohasem fogom megtudni, hogy a történeteimnek van-e köze a valósághoz.

Az Orchideás Hölggy epizódjait tíz éve követjük. Amikor beköltöztünk a lakásunkba, rögtön megcsodáltuk a túlol-dali ház szemközti lakásának ablakában a gyönyörűséges orchidea gyűjteményt. Ilyet szeretnénk mi is! Lett is. Orchideáink azóta is gyönyörködhetnek egymásban. A hölggy egyedül él, szolid, polgári ízléssel berendezett lakásban: zsúfolt könyvespolcok, festmények a falon, finom vonalú bútorok. Most éppen a számítógépe előtt ül, és beszél. Skype-ol az unokáival? Vagy talán az emlékiratait rögzíti? Legyen mondjuk az utóbbi.

- Új fejezet: A zürichi évek. Új bekezdés: New York után Zürich idilli falucska volt. Reggelenként gyalog sétáltunk be az egyetemre, és néhány hét után az útba eső boltok tulaj-donsaival már köszönőviszonyban voltunk. Na jó, ha nem is egészen köszönő, de legalábbis fejbiccentő viszonyban. Kétségtelen, hogy a zürichiek nem a túláradó vendégszere-tetükről nevezetesek. De nem is megközelíthetetlenek.

A hölggy most elhallgat. Feláll, és a könyvszekrényhez lép. Egy nagyalakú albumot vesz le, azt lapozgatja. Nyilván egy fényképet keres, amit majd felhasználhat a soron követke-ző történet illusztrálására. Hirtelen leteszi a könyvet, és

kisiet a szobából. Talán csöngettek? Igen! A hölgy egy magas, kopaszodó férfi és egy csinos, göndörhajú nő társaságában tér vissza. Mindhármukon maszk van. A nagyszoba asztalához ülnek. A hölgy kimegy és egy tálcával jön vissza, amely enni-innivalókkal van tele. A vendégek tehát nem váratlanul jöttek.

Néhány perc beszélgetés után a göndörhajú nő kiteszi a telefonját az asztalra, és valamit nyomogat rajta. Alighanem hangfelvétel készül. A férfi feláll, és fényképezőgépet vesz elő. A hölgy felkapcsol néhány kapcsolót, és az egész szobát stúdiószerű fény árasztja el. A hölgy visszaül. A két nő élénken beszélget, a férfi a legváltozatosabb helyzetekből fényképez.

Vajon hol fog megjelenni ez az izgalmas interjú, amiből végre megtudhatnánk valamit ismeretlen ismerősünk életéről? És az emlékiratok?

Vagy mégis csak az unokaival beszélt, a vendégek pedig egy biztosítótársaság ügynökei, akikkel a hölgy a festmények biztosítási feltételeit beszéli meg? Nem-nem! Ragaszkodom az emlékiratokhoz és az interjúhoz. És ha más nem írja meg, majd megírom én.

A két öregúr két szomszédos balkon mögötti lakásokban lakik. Néha ügyet sem vetnek egymásra, néha hosszú párbeszédet folytatnak. Az egyikük természetes, jovialis figura, a másik riadt tekintetű kis emberke. Kicsit olyanok, mint Sajó és Hacsek. Sajó most nyugszékében sütkérezik a balkonon, szájában szivar, mellette egy csésze kávé. Újságot olvas. Hacsek kióvakodik a szomszédos balkonra. Fején pilótasapka, arcán szájmaszk. A kezén cérnakesztyű, a kezében permetező palack, amiből valamilyen folyadékot spriccel maga elé

– Na mi van, Hacsek, csak nem a felesége művirágjait óvja a kártevőktől?

– És még van kedve viccelődni! Ahelyett, hogy szégyellné magát, hogy fittyet hányva a biztonsági előírásokra itt parádézik.

– Miről beszél? Lát engem gyülekezni? Közelebb vagyok bárkihez is másfél méternél?

Hacsek a zsebéből colstokot vesz elő, és aggódalmasan méricskél.

– Jól van, ez egy kicsivel tényleg több. De mit tudom én, milyen messzire tudja maga fújni a szivarfüstöt!

– Emiatt csak ne aggódjon! Hanem azt ellenőrizte-e, hogy nem valamilyen hasznavehetetlen, hamis kínai maszkot köt a pofája elé?

Hacsek riadtan az arcához kap.

– Miért? Maga tudja, hogy hogyan lehet megtudni, hogy hamis-e?

– Nem igazán, de biztosan hamarabb fogom megtudni, mint maga.

– Hamarabb? Hogyan?

– Ha majd látom, hogy az lesz kiírva a névtáblájára, hogy „özv. Hacsekné”, akkor tudni fogom, hogy hamis volt.

– Na, ebből elegendő volt. Slussz, ez a téma be van fejezve.

Hacsek lemondóan legyint, és a palackból sűrűn spriccelve bevonul a balkonról. Sajó derűsen fújja tovább a szivarjából a füstkarikákat.

Minden kamaszfiú álma egy fürdőszoba ablak, amelyen át egy bombanő – szándékosan vagy véletlenül – láttatni engedni bájjait. Ha csak árnykép formában, az sem baj, sőt talán úgy még sejtelmesebb. Álom vagy valóság, az iskolában órákig lehet ecsetelni a részleteket a haveroknak.

Az a fürdőszobai front, amelyre az út túloldalán, a fák között rálátunk, nem sok ilyen izgalmat tartogat. Az alaposan elhomályosított ablakokon csak bizonytalan árnyak imbolygását láthatjuk. A lakók közül egy nyugdíjas házaspárról és egy többgyerekes családról tudunk biztosan. A gyerekek olyan rakoncátlanok, hogy nekünk sehogy sem sikerült megszámolni őket – a szülők nagy biztonsággal ketten vannak. A földszinti lakás általában üres, csak nagyritkán látszik benne valami élet. A tulajdonosok alighanem külföldön élnek, és csak látogatóba jönnek néha haza.

Már sötét este van, amikor a balkonunkról ennek a földszinti lakásnak a fürdőszobájára pillantok. A homályos ablak mögött villogó fény látszik. Mintha tévét nézne bent valaki. Persze, láttam én már olyat, hogy valakinek a fürdőszobájában is van tévé, de most azért meglepődöm. Ez a villogás ráadásul egy kicsit más. Szabályosabb, ritmikussabb. Ha hunyorítva nézem, mintha morzejeleket küldene valaki. Talán szólni kellene a ház asszonyának, aki úttörővasutas korából ismeri ezt a titkos kódot. Én csak annyit tudok, hogy A: agár, B: békababa, C: céklarépa. De egy rövid epizódhoz talán ennyi is elég.

Mondjuk, hogy a lakás egy hírszerző ügynökség tulajdona, és most kódolják vagy dekódolják a titkos jelentéseket. Na persze, a fürdőszobában, a szomszédok szeme láttára, a ma már senki által nem használt morze kóddal. Hm, ezt aligha veszi meg a Netflix.

Akkor, mondjuk, hogy a villogó fényt egy speciális biológiai műszer bocsátja ki. Ezzel kísérleteznek a rejtélyes szomszédok. És miért a fürdőszobában? Nyilván azért, mert a kísérleteket halakon végzik, és a halakat hol másutt tartanák, mint a fürdőkádban. Na, ebben már motoszkal valami, de még nagyon sokat kellene dolgozni rajta.

Ekkor váratlanul kinyílik a fürdőszoba ablaka. Mióta itt lakunk, még sohasem láttuk nyitva. Az ablak mögött néhány fiatalember, hangszerekkel a kezükben. A villódzó fény forrása egy diszkólámpa. A fürdőszoba tehát most próbaterem. Vagy éppenséggel stúdió. A legendás hangmérnök, Joe Meek óta tudhatjuk, hogy a fürdőszobáknak utánozhatatlan akusztikája van. Nem egy világszláger felvételét készítette saját fürdőszobájában, a világsztárokat fürdőkádjába ültetve. Ennek a szép hagyománynak a folytató-it leshettem hát meg a „Fürdőszoba koncerteknek” ebben az epizódjában.

Alig várom, hogy viszontláthassam a YouTube-on.

Húvösödik. Mielőtt visszamennék a szobámba, még egyszer körülnézek. Az egyik átellenes lakásban szemüveges fiatalember kuporog a kanapén, és egy tableten pötyög. Időnként felnéz, és mintha éppen felénk figyelne. Sejttem, hogy mit ír.

– Röltex Rózsi ma több méternyit kötött, Szürke Medvét pedig alighanem elvonóra küldte a számítógépe mellől. Egész délután a balkonon ábrándozott. Talán arról, hogy mikor fog tudni legközelebb bolondozni az unokáival, vagy mikor tud majd a tükör helyett élő közönség előtt zenélni. Türelem, öreg! Eljön még ez is.

Milyen igaza van! Mintha magamat hallanám.

Tél a kastélyban (*Ibolyának*)

Leülök a fotelba. Szemben a tükörrel, ahol üldögélni szoktam. Szeretem látni magamat a tükörben. Megnyugtat. Elképzelem, hogy nem látom magamat. Az üres fotelt látom. Láttam egy gyászjelentést, azon volt egy üres fotel. Semmi sem lehetett volna szívszorítóbb, mint az az üres fotel. Egyszer majd az én fotelem is üres lesz. De most még nem az. Látom magamat a tükörben. Ez megnyugtat.

Máskor azt képzelem el, hogy mást látok a tükörben. Vagy más ül a fotelban, és engem lát. A lehetőségek tárháza. De én inkább magam ülök a fotelban, és magamat látom a tükörben. Ez a boldogság. Ilyen egyszerű.

Üldögélek. Nézem magamat a tükörben. Nincs bennem semmi különös. Mint bármelyik másik százéves. Vagy nem is száz vagyok? Lehet. Mióta beköltöztünk ide a kastélyba, úgy döntöttem, hogy százéves vagyok. És kikapcsoltam az időt. Teljesen. Nincs sem órám, sem naptáram, sem semmi más, ami az időre emlékeztethet. Csak én vagyok, meg a tükör. Én meg százéves vagyok. Most és mindörökké. Ilyen egyszerű.

Persze, a kastély sem kastély. A skandináv szocreál remeke. Mindig minden új és jól működik. Csak mi vagyunk

régiek, és mi működünk rosszul. Mi, a százévesek. Vagyunk egy páran. Férfiak és nők, vegyesen. Nem sokat tudok róluk. Honnan is tudnék? Ők csak skandinávul beszélnek, azt meg nem értem. Ők meg engem nem értenek. Így van ez jól. Mint a két öreg rabbi: én is mindent tudok, ő is, minek beszéljünk egymással?

Ibolya mesél néha róluk. Ibolya a feleségem. Nem Ibolyának hívják, csak egy régi vicc poénja miatt hívom úgy: Ibolya, hogy hívják azt a gyógyszert, amit a feledékenység ellen kaptam? Mindegy. Nem is olyan jó vicc. Régen viccesebb volt.

Ibolya nem kapcsolta ki az időt, és beszélget az emberekkel. Nem tudom, hogyan, mert ő sem tudott skandinávul. Lehet, hogy megtanult? Tudja, hogy hogy hívják őket, és hogy mit csináltak, amikor még nem voltak százévesek. Azt mondja, hogy senki más nem kapcsolta ki az időt. De van, aki nem érti, hogy tarthatok én tükröt a szobában, mert ő például nem hajlandó tükörbe nézni. Ki így, ki úgy.

Ibolya nem örül, hogy kikapcsoltam az időt, mert azóta nem tudunk együtt lakni. Ő szeret együtt ébredni, tornászni, reggelizni a többiekkel. Betartani a napirendet. Én akkor alszom, kelek, eszem, amikor jól esik. Ha úgy tartja kedvem, egész nap csak reggelizek, mint Bruckner Szigfrid. Mikor legyek szabad, ha nem százévesen? Megtehetem, a fiam fizeti a kivételes bánásmódot. Az ő ötlete volt, hogy költözzünk ide, a kastélyba, hogy egymás közelében lehessünk.

Ő azt is megérti, hogy miért kapcsoltam ki az időt.

– Azért abban ne reménykedj, hogy rükvercbe is tudod kapcsolni.

– Nem, az eszembe sem jutott. De most, hogy mondod, lehet, hogy ha egyszer nem figyel ide senki, majd megpróbálom.

Szeretem benne, hogy olyannak fogad el, milyen vagyok, és szeretné, ha én is olyannak fogadnám el magam, milyen vagyok. De azt honnan lehet tudni, hogy milyen vagyok? Most már persze tudom. Százéves vagyok. Ilyen egyszerű.

A gyerekeit is ugyanígy neveli. Nem lehet könnyű.

– Tündérik a lányaid. Az ikrek.

– Azok az unokáim, apa – mosolyog.

Persze, tudhattam volna. Nekem a nagymamámék voltak ikrek, neki az unokái. Ilyen egyszerű. Majd megpróbálok nem eltéveszteni.

Felállok a fotelból, kinézek az ablakon. Sötét van. Miután kikapcsoltam az időt, először arra gondoltam, hogy majd a sötétség és világosság szerint élem az életet. Sötétben alszom, világosban ébren vagyok. Aztán jött a nyár, és hónapokig egyáltalán nem akart sötét lenni. Akkor aztán rájöttem, hogy akkor alszom, amikor álmos vagyok. Ilyen egyszerű.

Most sötét van. Mély, téli sötét. Ez rendben is van. Egy százévesnek legyen tél. Az ember életének első tíz éve a március. A zsenge tavasz. A második tíz az április. A szégyes kamaszkor. A harmadik a szerelmes május. A negyedik a dolgos június. Az ötödik az érett július. Augusztus végére, a hatvanhoz közeledve már érezzük az őszt. A hetedik évtized az őszt maga: szeptember. Október már a nyolcvannal borzongat. November és december már a tagadhatatlan öregkor. A karácsony és a szilveszter a százévesek ajándéka. Az ünnepek után a január és a február már kevés jóval kecsegtet. *Bis hundertzwanzig*. Aztán megint jön a március. De már valaki másnak.

Ha világosban nézek ki az ablakon, látom a kertet. Ha kimásznék az ablakon, néhány lépés lenne csak a század-

holdas pagony. Ez a kertnek egy kis zuga, ahol egy kis pad is van. Persze csak mi hívjuk így. De nem mászok ki az ablakon. Nem én vagyok a százéves ember, aki kimászott az ablakon. Pedig ő is itt volt Skandináviában. Lehet, hogy azóta van rács az ablakokon. Nem az ablak tetejéig érő börtönrács, csak kis figyelmeztetés. Ne mász ki! Nem is mászok. Sose volt erősségem a kerítésmászás.

A kerten kívül nem messze van a tenger. Vagy egy tó. Vagy folyó. De talán mégis a tenger. Sétáltam arra tegnap. Vagy tavaly. Világos volt. Hideg, de világos.

Mióta kikapcsoltam az időt, rájöttem, hogy mennyi más dimenzió van helyette. Sötét-világos, hideg-meleg, színek, szagok.

– Schubi bácsi, emlékszel rá, hogy mikor voltál utoljára nálunk – kérdezi a kedves lélekidomár. Tegez, mert skandinávul nincs más.

– Egészen pontosan emlékszem. Amikor fahéjas csiga illat volt az egész folyosón.

Ilyen egyszerű.

Szundikálok a fotelban. Arra ébredek, hogy az anyukám nyit be. Vagy a húgom? Vagy a feleségem? Vagy az óvónő. Így hívom őket. Hiszen azért vannak, hogy óvjanak minket, nem?

Angolul beszél velem, hogy megértsem.

– Schubi bácsi, a feleségedet át kellett vinni a kórházba.

Simogató hangon beszél, nehogy megijedjek. Megijedek.

– Biztosan nincs nagy baj. Ha akarsz, szívesen elviszünk meglátogatni. De megvárhatod a fiadat, vele is átmehetsz.

Én is voltam a kórházban. Nem is egyszer. Hol kivettek belőlem valamit, hol betettek. Nagyjából nullszaldós vagyok. Ilyen egyszerű.

Megvárom a fiamat. Jön is.

- Voltam anyunál. Nincs semmi vész. A vérnyomás-gyógyszereit kell egy kicsit beállítani. Két-három nap múlva itt lesz megint.

Két-három nap múlva. Két-három hét múlva. Két-három év múlva. Mindegy. Itt lesz megint. Ez a lényeg. Ilyen egyszerű.

- Azt mondta, hogy jobban örülne, ha nem zaklatnád fel magad a kórházi látogatással.

Én is jobban örülnék.

- Úgyis itt lesz nemsokára. Addig szunyókálj és hallgass sok zenét.

Mindig sok zenét hallgatok. Szerencsésnek tartom magam, hogy életem során a zenehallgatásnak annyi technikai lehetőségét élvezhettem végig. Normál lemez, vinil, magnószalag, kazetta, CD, mp3, internet és most a legújabb lehetőségek. Hogy meghallgathatok zeneműveket olyan előadókkal, akik azt sohasem játszották. Áthangszerelhetem, átírhatom a zeneirodalmat. Hogyan játszik Bartók ragtime-ot. Chopin keringők a Julliard vonósnyégyessel. A Beatles Schubert dalokat énekel.

Zenélhetnék is. A klarinétot az ujjaim már nem bírták jól, kaptam helyette gyönyörű feketére lakkozott szopránszaxofont. Más hangja van, de sokkal könnyebb rajta lefogni a hangokat. A dédunokáimnak szoktam néha játszani. Az ikerlányoknak. Nekik speciel tetszik. Pedig jó ízlésük van. Már iskolások. Na, azt azért nem. Előiskolások. Magyarországon kiscsoportosok lennének az oviban. Itt más a rendszer.

Ibolya azt szokta mondani, hogy játszak a százéveseknek is. Az segítene a nyelvi problémákon, a zenét ők is megértik. Lehet, hogy igaza van. Majd egyszer megpróbálok. Majd, ha kétszáz éves leszek. Csak ahhoz vissza kellene kapcsolni az időt.

Ibolya most kórházban van. Azt mondta a fiam, hogy majd két-három izé múlva. Itt lesz megint. Ez a lényeg, nem a két-három izé. Különben is inkább azt mondja meg, hogy világos lesz-e vagy sötét, hideg lesz-e vagy meleg. Esetleg fahéjas csiga illat a folyosón.

Ülök a fotelban. Szunyókálok. Hangos ketyegésre ébredek. Micsoda? Óra van a szobámban? Fölkelek a fotelból, keresem az órát. Óra nincs, csak ketyegés van. Visszaülök. A tükörben a fejem fölött meglátom az órát. Csak két szám van rajta: 2-3. Azok ketyegnek. Döbbsen ülök a fotelban. Aztán újra felébredek. Az óra nincs sehol. A ketyegés sincs.

Elmerengek. Mondhatni, elmerengésem van. Igen, tudom, a fiam két-három napot mondott. Az ikrek azt mondanák, még hármat kell aludni. Pedig ők is alszanak ebéd után, de az nem számít. Különben is, hatig még nem tudnak számolni. Én tudnék. De ahhoz vissza kellene kapcsolnom az időt. Ilyen egyszerű.

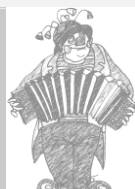
Megpróbálhatom. Ibolya örülni fog neki majd, ha vissza-jött. Össze azért nem költözünk mindjárt. De együtt reggelizhetünk, ebédelhetünk, vacsorázhatunk. Mint drága emlékű nagybátyámék Amerikában. Akár zenélhetek is a százéveseknek.

Az ára ennek az lesz, hogy hallgathatom, hogyan ketyegnek a perceim, óráim, napjaim – legyünk optimisták, – az éveim.

Sok évvel ezelőtt egy orvos barátom, amikor valamilyen nyavalyámra panaszkodtam neki, azt mondta:

– Nézd, Schubikám, ezzel szembe kell nézni. Egy darabig még elketyegünk, aztán már nem.

Ilyen egyszerű.

Kultúrcirkusz

Még jószerivel be sem lépett a szobába, Tamás már sokatmondóan intett neki a fejével: A főnök vár. Erős vár a mi főnökünk, futott át Miki fején, de hangosan csak azt kérdezte: Van kávé? Adok az enyémből, vette elő Tamás a dzsezváját az íróasztalból. Persze törökös? Törökös. Örökösen törökös. Kóstold meg, mielőtt cukrot teszel bele, mert kicsit édesebbre csináltam. Túl sok a keserv. Miki az íróasztalára dobta az aktatáskáját, kitöltött egy csésze kávé, és egy hajtásra megitta. Kösz, ez jól esett. Na, akkor megyek. Nyilván egy újabb üzemi kultúrsoport várja az operett előadásáról a lelkesedő kritikát. Már kezdte is fogalmazni. Persze nem ártana tudni, hogy Csepel vagy Angyalföld. Neadjisten Sztálinváros vagy Kazincbarcika.

Balla Miki a kultúrrovatot vezette a Szabad Hang országos napilapnál. A „vezette” szó félreértésekre adhat alkalmat, mert valójában Miki senkit nem vezetett. Ő maga volt a kultúrrovat. Színház, film, könyv, zene, minden hozzá tartozott. A tudása, az megvolt hozzá *von Haus aus*. Hegedűművész, dramaturg, balett-táncosnő és titkos drámaíró orvosprofesszor rokonok között nőtt fel, akik mind Mikitől várták a háborúk, kurzusok és egyéb örületek által szét-szabdalt pályájuk kiteljesítését. Nem volt kétséges, hogy

erre még egy darab időt várni kell. A háborút ugyan éppen jегelték, de kurzusból és örületből nem volt hiány.

Miki nem volt abban a helyzetben, hogy ne igyekezzék megfelelni az aktuális elvárásoknak. Kismiki kétéves se volt, őszre várták a másodikat. A káderlapja alapján bármikor ráolvashatják, hogy osztályidegen vagy éppenséggel nyugati ügynök. Akkor pedig nemcsak a szerkesztőségtől kell búcsút venni, hanem még nyomdászinasnak se vennék föl. Szóval, széles mosoly, kopogás, szabadság elvtársnő, Kárpáti elvtárs keresett. Micike bájmosolya, csak ezt a telefont befejezi, és egy másik lóg a vonalban, utána már lehet is. Sürgős lehet.

Ezekkel az üzemi előadásokkal nincs is semmi baj. Szegény nagypapa, aki annak idején órákig magyarázta neki a gramofon mellett Caruso és Gigli hangképzésének különbségeit, biztosan belebetegedne egy ilyen derék asztalosmester diadalmas magas céjébe, de hát ő már úgyis teljesen süket. Mikit pedig nemcsak hozzáértőnek, hanem megértőnek is nevelték. Alighanem a nürnbergi mesterdalnokok sem voltak sokkal képzetebbek, csak Wagner és Set Svanhholm csinált belőlük operasztárt.

Súlyosabb próbatétel volt, amikor valóban értékes produkciókról kellett ledorongoló kritikát írnia. Öncélú, a reakciós polgári ízlést szolgálja, híján van a pozitív, előremutató gondolatoknak. Miki vért izzadt, hogy a kötelező kliéséket megfelelő mennyiségű ámbárral, nohával és hovatóvábbal próbálja enyhíteni, de tisztában volt vele, hogy az érintetteken ez nem sokat segít. Noha a hangképzés tökéletes, a szerepformáláson átüt, hogy a művész még mindig egy letűnt kor közönségének a kegyeit keresi. A művész biztos lehetett benne, hogy egy jó ideig nem számíthat fővárosi szerződésre.

Kárpáti befejezte a második telefont is. Jöjjön, Balla! Mondja, mikor volt utoljára cirkuszban? Erre nem számított. Mikor is? Van annak vagy huszonöt éve. Harminc talán nem, de huszonöt biztosan. Az is biztos, hogy a szülei-vel nem, mert ők ki nem állhatták ezt a műfajt. Talán Béla bácsival. Igen, egészen biztosan vele. Ő rajongott az artis-tákért. Miki legfeljebb a bohócokon nevetett néha. De in-kább félt tőlük. Kárpátit ez láthatóan kevésbé érdekelte. A cirkuszművészet ugyanolyan fontos része a szocialista kul-túrának, mint a színház vagy a zene, nemde, Balla? Foglal-koznunk kell vele, mert különben nem találják meg a he-lyes irányt. Egy fontos olvasónk jelezte, hogy elvitte az unokáját a cirkuszba, és semmi nem mutatta, hogy már egy új világot építünk. A mai emberek már nem a régi trükköket akarják unos-untig látni. Megértette a feladatot, Balla?

Hogyne értette volna. Az elvtárs a pártközpontról szin-tén félt a bohócoktól. Vagy az unokája. Vagy mind a ket-ten. Most már csak azt kellene tudni, hogy az elvtárs mit látna szívesebben a cirkuszban. Táncosnőket? Szavalókó-rust? Bokszmeccset? Hogy mi lenne a helyes irány?

Visszament a szobájába, leült az íróasztalához. Tamás felmérte az arckifejezését. Még egy kávé? Miki nem rea-gált. Konyak? Semmi. De nincs komoly baj, ugye? Miki erre már elnevette magát. Á, dehogy! A bajok nem itt kez-dődnek. Csak egy kis cirkusz. Cirkusz? Igen. Szó szerint. Elmesélte Tamásnak a főszerkesztő óhaját. Tamás ször-nyülködött. Még jó, hogy nem nekem osztotta ki. Ahogyan a sakk is mostanra sporttá avanszált, kitalálhatják, hogy a cirkusz is az.

Árki Tamás a sportrovatot vezette, ugyanolyan módon, ahogy Miki a kulturálist. Ellentétben Mikivel, aki a művé-

szeteknek csak a befogadását sajátította el magas szinten, a művelését egyiknek sem, Tamás több sportágban is eredményes versenyző volt. Akár az olimpiára is eljuthatott volna, ha a berlini és a londoni olimpiák közötti időszak sokmillió más társával együtt nem egészen másfajta próbatételek elé állítja. Túlélte. Ez felért egy olimpiai éremmel.

Miki megírt két filmkritikát, egy pár kulturális pletykát a kis színészekbe és egy kultúrpolitikus nekrológját. Az egyik filmet speciel látta is. Erős film volt, de azért elhelyezett a kritikában némi fenntartást is, mert bár a főszerepet játszó francia színész köztudottan szimpatizál a kommunistákkal, a film végén meghal, és ez esetleg rossz érzést kelt néhány elvtársban. A nekrológ viszont kifejezetten pozitív és előremutató lett. Hogy örülne szegény, ha olvashatná!

Összecsomagolt, felhívta Magdát, hogy mit vegyen hazafelé, és hazament. Este még el kell mennem. Értekezlet? Nem, cirkusz. Micsoda? Miki elmesélte. Látod, és engem sohase vittél el! Menj, és írd meg helyettem! Haha, nekem elég ez a cirkusz, ami itthon van egész nap. Ha ezt megírnám, az nem egy újságcikk, hanem egy rémregény lenne. Kismiki ártatlanul aludt. Csókolódtak. Miki odahajolt Magda hasához, hogy hallja-e már a legifjabb szívverését. Még korai lett volna.

Egy órával az előadás kezdete előtt odament a cirkuszhoz, hogy tájékozódjon, esetleg beszélgessen valakivel. Igazából azt sem tudta, hogy kivel kellene. A porondmesterrel? A jegyszedő nénivel? Az artistákkal? Az elefánttal? A kapunál elővette az újságíró igazolványát. A Szabad Hang munkatársa vagyok. Cikket írok a cirkuszművészetéről, amely a szocialista kultúra fontos része. Be sem fejezhette a mondatot, a portás telefonjára már sietett is elé egy jól szabott szmokingot viselő, magas, szemüveges férfi.

Simonffy vagyok. Konferanszié, bűvész és a cirkusz igazgatóhelyettese. Állunk szolgálatára, főszerkesztő elvtárs. Miki valamit mormogott a főszerkesztő és a rovatszerkesztő közötti különbségről, de a szmokingos lehangoló modorban sodorta magával. Természetesen a sajtópáholyban kap helyet, főszerkesztő elvtárs. Egyedül van? Nem is jön partnere? A tánckarnak mindig van egy-két beugrásra kész tartalék tagja, ha óhajtja, valamelyikük bizonyára szívesen önnel tart, hogy testközelből kommentálja a látottakat. Miki riadt tekintetét látva elmosolyodott. Természetesen szigorúan szakmai kommentárookra gondoltam. De ha úgy gondolja, főszerkesztő elvtárs, hogy egyedül jobban el tud mélyedni az előadásban, akkor gondoskodunk, hogy senki se zavarja.

Amikor Miki egy kis szóhoz jutott, megpróbálta a beszélgetést küldetése tényleges céljának az irányába terelni. Igazgatóhelyettes elvtárs hogyan látja, miben különbözik a ma cirkusza a húsz-harminc évvel ezelőttil? Azok a történelmi léptékű változások, amelyeknek tanúi vagyunk, hogyan tükröződnek a cirkuszművészet gyakorlatában? Simonffy gyanakodva méregette Mikit. Ez most provokál, vagy magától ilyen hülye? Arcizma sem rándult. Ha főszerkesztő elvtárs majd végignézi a műsort, látni fogja, hogy a fekete, barna és zöld drapériák helyett kizárólag vöröset használunk. Ezzel is tisztelgünk a szocializmus eszméje és a felszabadító nagy Szovjetunió előtt. Most Miki volt a sor, hogy eltűnjék vendéglátója ideg- és elmeállapotán. Ő azonban nem tudott olyan jól uralkodni az arckifejezésén, mint Simonffy, aki a bemutatkozásban felsoroltakon kívül fenomenális pókerjátékos is volt. A bűvész másodpercek alatt kristálytisztán átlátta Miki jövőlének okát, célját, elülső és hátsó szándékait. Nem kertelt.

Nézze, főszerkesztő – oppardon, rovatszerkesztő elvtárs. Játsszunk nyílt kártyákkal! Mi ma dolgozunk, és mindent meg fogunk tenni, hogy ön és az egész közönség jól érezze magát, ön pedig próbálja magát átadni ennek az élvezetnek. Holnap nincs előadás. Ez a kollégáknak kemény munkát jelent, próbákat, technikai feladatokat. Nekem viszont egy kicsit több időm lesz. Jöjjön el ugyanebben az időben, és akkor leülünk az irodámban, vagy szemben a kisvendéglőben a törzsasztalomhoz, és mind a ketten elmondjuk a magunk sirámain, és meghallgatjuk a másikat. Gilt? Miki boldog meglepetéssel fogadta el Simonffy kéznyújtását, és megállapodtak a másnapi találkozásban.

Rövidesen kinyitották a nézőteret. A sajtópáholynak titulólt hely a többinél kicsit kényelmesebbre kárpitozott két ülés volt a porond bejárat fölött, a zenekar mellett, a sor többi ülésétől egy furnérlemezzel elválasztva. Ide vezette Mikit a jegyszedő néni. A porondra nézett, és elfogta a huszonöt évvel ezelőtti borzongás. Inkább a zenekari pódium felé fordult. A háttérben egy-két unott, atlétatrikós figura ődöngött. Ketten a zongora lapjára hajoltak, és valamit firkáltak egy papírra. Aha, biztos a partitúrát egyeztetik! Aztán jobban odanézett, és rájött, hogy mi az. Totószelvényt töltöttek ki.

Lassan megtelt a nézőtér. Sok volt a gyerek, a zsidongás betöltötte a kupolát, ahol várakozva pihentek az előadás kellékei: a trapézok, hálók, hágcscók, kötelek. Kétségtelenül volt valamilyen misztikum a levegőben. Biztosan van, aki élvezi ezt, Miki még inkább a borzongásnál tartott. Olyan ez, mint a templom. Van, akit felemel, van, akit porba sújt. A zenészek is lassan behozták hangszereiket, és elrendezkedtek a helyükön. Most már mind ezüst csillogású selemingben voltak. A porond bejáratánál feltűnt Simonffy.

Erélyesen intézkedett. A drapériák valóban mind pirosak voltak.

A zenészek hangoltak a félhomályban. A dobos kicsit késve ült a helyére és egy dobpergéssel üdvözölte a társait. Miki odafordult, és meglepetésében majdnem felkiáltott. De hiszen ez Ormai Ricsi! Ricsi a háború előtti pesti dzsesszélet legendás figurája volt. Komoly parti nem lehetett meg nélküle. Volt olyan éjszaka, hogy négy-öt helyen játszott, és másik négy-ötre csak beugrott lazítani egy kicsit. Kijutott neki a háború minden poklából. Koncentrációs tábor, szétbombázott lakás, fél családja odalett, aztán málenkij robot. De ahogy Pesten kinyitottak a zenés helyek, már ott ült a doboknál. Aztán volt egy kis afférja egy vendéggel, akiről sajnálatosan későn derült ki, hogy ávós tiszt. Egy ideig semmit sem lehetett hallani felőle, utána is csak bizonytalan híreszteléseket. Az optimisták szerint sikerült nyugatra szöknie, a pesszimisták szerint internáltak. És most itt van!

Mikinek nem volt semmilyen személyes kapcsolata Ricsivel, de a ráismerés váratlanul jó hangulatba hozta. És ahogy jobban körülnézett a zenészek között, egyre több olyan arcot vélt felismerni, amelyeket tíz-tizenöt évvel ezelőtti újságíró-tanonci kalandos éjszakáiból ismerhetett. Ricsi ekkor egyenletes dobpergésbe kezdett, amihez a többiek halk tremolóval csatlakoztak. A porond elsötétült. Most a pódiumra sétált egy köpcös, kopasz férfi, aki a zenészekkel ellentétben arany csillogású selyeminget viselt. Jobb kezével a tremolót jelezte, majd még séta közben két kézzel energikusan beintette a zenekart. A zenei káoszból kristálytisztán csendült föl Glenn Miller Holdfény szerénádja. A reflektorok felgyulladtak, és fényük a zenekarra vetült.

A közönség fergeteges tapsban tört ki. Mikit is magával ragadta a látvány és a *hallvány* varázsa. A szeme könnybe lábadt, és nemcsak azért, mert a zenekarra irányuló reflektorfényből az ő szemébe is jutott egy kevés. A Holdfény szerenádra táncoltak először Magdával. Úristen, annak is már tizenkét éve!

Az első bridzsnél a zenekar elhalkult, a reflektorok a porond bejáratára világítottak, ahol frakkban, cilinderben, mikrofonnal a kezében belépett Simonffy. A szokásos elősöprő stílusában köszöntötte a közönséget, mutatta be a zenekart, ismertette a műsor főbb attrakcióit, majd frakkja szárnyai alól több tucat galambot, cilinderéből egy riadt nyulat szabadon engedve átadta a terepet az első számnak.

Innentől Miki sajátos bódulatban töltötte az előadást. Mint amikor zöldfülű riporterként először szabadult be egy nagyobb sajtófogadás pezsgőbárjába. Időnként lehunyta a szemét, és belefeledkezett a zenébe. A dzsessz és a cirkuszi zene slágerei sorakoztak részben szigorúan meghangszerelve, részben bravúros szólókkal tarkítva. A zenészek időközben lazítottak a nyitókép fegyelmezett rendjén. A zongorista és a bőgős (valamilyen Karcsi volt a Bristol bárból) visszatértek a totószelvényhez. Ha Miki jól értette, éppen a Sunderland–Derby County meccs esélyeit latolgatták.

Maguk az attrakciók is sajátos hangulatot kaptak a zenétől és az időnként fel-feltűnő Simonffy minden határon túl lelkes, de egyszersmind meggyőzően szakszerű kommentárjaitól. A felnőttek álmétkodtak, a gyerekek sikongattak. Miki elképzelte, hogy néhány év múlva Magdával, Kismikivel és a legifjabbal milyen jól fognak szórakozni itt, és meglepve tapasztalata, hogy a viszolygó borzongást már fel sem tudja idézni magában. A bohócok sem tűntek egy cseppet sem félelmetesnek. A tréfák néha egy kicsit bugy-

ták voltak, de semmivel sem inkább, mint a némafilmek tortadobálás jelenetei, amelyeken ő is halálra tudja röhögni magát ezredszer is.

A szünetben a jegyzedő néni Simonffy üzenetét hozta, hogy ha óhajtja, a büfé italkészletéből szabadon fogyaszthat a cég számlájára. Miki ezt köszönettel visszautasította. Viszont kitört belőle a riporter, elővette a jegyzetfüzetét, és interjúkat készített különféle korú, nemű és öltözékű nézőkkel a műsor fogadtatásáról. Hosszú idő után először érezte magát újságírónak és nem valamiféle kultúrhivatalnoknak.

Aztán visszaült a helyére. Nézte a visszaszivárgó zenészeket és a helyüket keresgélő nézőket. Lassan valami rossz érzés kezdett motoszkálni benne. Ráeszmélt, hogy őt azért küldték ide, hogy ledorongoló kritikát írjon a reakciós polgári kultúrlocsok e fellegváráról. De hát ennek semmi értelme! Ezek a nők és férfiak igazán a legmagasabb színvonalon művelik a szakmájukat, tekintsük azt művészetnek, sportnak vagy akármi másnak. És igen, Tamásnak igaza van. Ezeknek a mutatványoknak nagy részét valóban tekinthetnénk sportnak is. És ott kinek jutna eszébe felróni egy focistának, hogy nem elég pozitív, előremutató módon rúgja a szögletrúgást, hanem a régi, polgári ízlés szerint?

Miki úgy belefeledkezett a visszas helyzetén való elmélkedésbe, hogy a műsor talán legnagyobb világsztárjainak, az Alföldi ugrócsoportnak a produkciója alig jutott el a tudatáig. A közönség kitörő tapsa és brávózása zökkenetesen vissza. Eszébe jutottak Simonffy szavai. Ma adja át magát az élvezetnek, majd holnap jöhetnek a sirámok. Bölcs ember. A továbbiakban ehhez tartotta magát.

Magda régen látta olyan derűsnek és felszabadultnak Mikit, mint amikor hazaért. Évődött is vele, vajon milyen más műintézetet látogatott meg a cirkusz szörnyűségeinek elfe-

ledtetésére. Miki elmesélte váratlan pálfordulását a cirkusz megítélésében, és a másnapra megbeszélt találkozó-ját Simonffyval. Azért csak ne legyen úrrá rajtad a cirkusz szenvedélye! Ha nagyon ki vagy szomjazva, majd bohócodunk neked Kismikivel.

A szerkesztőségben Tamásnak is feltűnt, hogy Miki nem az ilyenkor megszokott vitriolos hangulatában önti rá az esti benyomásait. Na mi van, talán egy kígyóbűvölő volt rád ilyen hatással? Nem, nem, egy bölcs bűvész és egy száműzött dzsessz-zenekar. Ja, és igazad van, Tamás, a cirkusz legalább annyira sport, mint amennyire művészet. Ha van egy kis idő, komolyan gondoldj ennek utána! Volt, amikor csak ilyeneken volt időm gondolkodni – mosolyodott el kesernyésen Tamás, és Miki kicsit elszégyellte magát újhitű lelkesedésén.

Este a megbeszélt időben ott volt a cirkusz kapujánál. Simonffy már messziről nyújtotta a kezét. Az irodában, vagy a vendéglőben? Talán inkább a vendéglőben. Csak át kellett menni az út túloldalára. Egy pincér azonnal ott tüsténkedett körülöttük. A szokásosat, direktor elvtárs? És a... Kérdően nézett Mikire. Főszerkesztő, szögezte le Simonffy. Fehér, száraz spriccer, rendben? Nagyon is – bólintott Miki. Tudom, rovat – mosolygott Simonffy, de nekem adnom kell a renomémra. És különben is, a borjú bécsi csak főszerkesztőknek és azon felül jár.

A pincér hozta a fröccsöket, koccintottak. Simonffy rögtön felajánlotta a pertut. Miklós? Miki? Családi, baráti körben csakis Miki. A te keresztnevedet nem is tudom. A barátaim Siminek hívnak, ha neked is megfelel.

Miki legszívesebben rögtön Ormai Ricsi és a zenekar felől érdeklődött volna, de nem akart ajtóstul rontani a házba. Nagy meglepetésére, mielőtt bármit mondott volna, Si-

monffy megértően bólogatott. Majd arra is rátérünk. De előbb te mondd el, hogy mi bánt. Már azonkívül, hogy bérgyilkosi teendőket kell ellátnod. Az is egy szakma. És esetenként hasznosabb, mint egy életmentő orvosé. Attól függ kiről van szó. Nekem is lennének tippjeim.

Simonffy szövege teljesen frappírozta Mikit. Nem is próbált mellébeszélni. Azt hiszem, nem vagyok sem bérgyilkosnak, sem orvosnak való. Mindenki szeretem látni a szeretetreméltót és a gyarlót is. És ezt mutatnám meg másoknak is. Csak éppen nem egészen ilyen időket élünk. Adjam vissza a munkát a főszerkesztőnek? Te csak ne adj vissza senkinek semmit. Jó állásod van, és nemsokára kétgyermekes családapa leszel.

Most már biztos volt benne Miki, hogy Simonffy csalhatatlan ösztönén kívül informátorokra is támaszkodott vele kapcsolatban, de ezért egy pillanatra sem tudott neheztelni. Ahogyan ő maga mondta, nem olyan időket éltek.

Miki felvetette, hogy az egész hercehurcát végül is egy korlátolt potentát mőszerolása váltotta ki. Talán őt kellene valahogy jobb belátásra téríteni. Ó, dehogyis! Egészen másról van itt szó. Az elvtárs is nyilván „a barátai unszolására” fordult a főszerkesztőhöz. A képlet egyszerű. Ahogyan azt Miki is láthatta, a cirkusz műsorának legnagyobb része valódi világszínvonalú produkció. Van azonban a műsornak néhány olyan résztvevője, akik talán mással is helyettesíthetők lennének, de a pusztá létüket, megélhetésüket veszélyeztetné, ha a cirkusz nem adna nekik menedéket. Például a zenészek – nézett Simonffy sokatmondóan Mikire. Ez másoknak is ötletet adott. Ha a cirkusz profilját át lehetne alakítani valamiféle varieté- vagy revüszzerű vegyesfelvágottá, akkor mások védenecsei is helyet kaphatnának benne. Ezért éri folyamatos nyomás az igazgatót, aki

megbízható és hűséges káder, de egyenes és jószándékú ember, és szakmai kérdésekben feltétlenül bízik Simonffy véleményében.

Miki kezdte kapiskálni a dolgot. Egyre kényelmetlenebbnek érezte, hogy sakkfigurának használják egy olyan játszmában, amelynek mozgatórugóit nem igazán ismeri. Próbált egy kicsit tájékozódni. Mondd, Simi, nem lehet, hogy ezek a többi védencek ugyanúgy rá lennének szorulva a menedékre, mint Ormai Ricsi és társai? Simonffy bólogt. Nem lehet, hanem biztos. De a cirkusz attól menedék, hogy ő A Cirkusz. Így, nagybetűvel. Nemzetközi hírneve, elismertsége van. Ezt megszerezni évtizedek kemény munkájával sikerült, de el lehet veszíteni néhány hónap alatt. És akkor a fejünkre omlik a menedék a régi és az új védencekkel együtt. Őszintén kívánom a kollégáknak – mert azok, még ha az érdekeink most ellentétesek is –, hogy sikerüljön nekik egy olyan sikeres produkciót gründolni, amelybe belefér mindenki, akit szeretnének. Ha megkérnek rá, még segítek is nekik. De ne a másét próbálják tönkretenni abban a téves reményben, hogy ez rajtuk segít.

Simonffy érvelése tökéletesen meggyőzte Mikit, és már csak azon töprengett, hogy hogyan mentse ki magát Kárpáti előtt, mert hogy ő ezt a cikket nem fogja megírni. Persze ezzel Simiéknek nem sokat segít, mert Kárpáti hamar talál majd valakit, aki megírja. Csak ne Tamás legyen, mert vele nem szeretne összeveszni. Simonffy informátor nélkül is Miki veséjébe látott, mert szelíden a szemébe nézett: Te fogod megírni a cikket, és jól! Miki már meg sem lepődött, és meg sem kérdezte, hogy „De hogyan??”, mert tudta, hogy úgylis rögtön meg fogja kapni a választ. Így is lett.

Nézd, Miki, hogy hogyan, azt neked kell tudni. Te nem sokat értesz a cirkuszhoz, én nem sokat értek az újságíráshoz. De valamit elmesélek neked. Biztosan te sem csak a Szabad Hangot olvasod, mi sem csak a saját előadásainkat nézzük. Társulatunk legtöbbször rendszeresen vendégszerepel külföldi cirkuszokban, és időnként módunk van nézőként is megismerni a konkurensainkat. Nemrég a Szovjetunióban jártunk, és nem tagadom, hogy néhányunknak voltak előítéletei. A legőszintébben mondhatom: azon a kákán nem volt csomó. Hibátlan produkciók, és kivétel nélkül a leghagyományosabb, klasszikus cirkusz. Amilyen a jó cirkusz bárhol a világon, csak egy kicsivel jobb. A szakmai részleteken aztán hónapokig el lehet csámcsogni: hogy mennyi az állatszám, hogy hogyan követik egymást a földön és a levegőben előadott produkciók, de ez csak a bennfenteseket érdekli. Kabarétréfát, revütáncot, operett áriát egyet sem láttunk. Ebből talán ki tudsz hozni valamit.

Miki majdnem Simonffy nyakába ugrott. Mi az, hogy! Ezzel a munícióval nem egy csatát, hanem egy egész háborút meg lehet nyerni! Simi, hogyan köszönhetem meg, hogy kihúztál ebből a slamasztikából? Először is úgy, hogy megírod a cikket. Azonkívül, ha akarod, kifizetheted a cechet.

Miki most eszmélt rá, hogy időközben a néhány fröccsön kívül valahogy elfogyott két borjú bécsi és a romokból ítélve alighanem két Gundel-palacsinta is. Megnyugtatta Simit, hogy ez munkavacsorának számít, és a költségeket az újság biztosan állni fogja. Bizakodással tele váltak el.

Még aznap éjjel megírta a cikket. Lelkes dicshimnusz volt a felülmúlhatatlan szovjet cirkuszművészet legjobb hazai tanítványairól, akiknek a szakmai nehézségeken kívül a hozzá nem értő bürokráciával és az irigyek ármánykodásával is meg kell küzdeniük. Ők azonban nem hagyják eltérí-

teni magukat a példaképeik által is követett útról, és képek azt az itthoni ízlésnek megfelelően fűszerezni. Itt hosszasan idézett a szünetben meginterjúvolt nézők elragadtatott véleményéből, akik között egyaránt volt tanár, vándor, bűvár és falusi nagymama.

Hajnalban felébresztette Magdit, és felolvasta neki a cikket. Ritkán, de máskor is előfordult már ilyen. Magdi olyan nagyon meglepve nem volt. Tudod mit, azért aludj rá egyet! Ez mindenestre nagyon helyénvaló megjegyzés volt.

Reggel, Miki akármennyire sietett is a szerkesztőségbe, Kárpáti már telefonált. Ott hagyta Micikénél a kéziratot. Tamásnak kezdte mesélni az este történetét. Még az első fröccsnél se tartott, Kárpáti már hívta is. Vészhelyzetben nézett Mikire. Ez nem az, amit kértem! Tudom. Ez más. Ha kell, azt is megírom. De szeretném, ha előbb ez a cikk jelenne meg. Itt, vagy másutt. Kárpáti hosszán gondolkodott. Itt.

Nem is a kulturális rovatban jelent meg, hanem egy főszerkesztői jegyzet kíséretében a második oldalon. A Szabad Hang főszerkesztői jegyzetei nem szoktak következmények nélkül maradni. Most sem történt másként. Néhány hét múlva Kárpáti hívta Mikit. Tudom, milyen nagy rajongója a cirkusznak. Itt van két jegy a díszpáholyba a szovjet állami cirkusz előadására. A miniszter elvtárs nem is értette, hogy hogyan lehet, hogy még nem is vendégszerpeltek Budapesten, és azonnal meghívta őket. A jövő hónapban már jön is egy csoport a hazai művészekkel közös előadásra. Nekem köszönte meg, hogy felhívtam a figyelmet erre a mulasztásra. A köszönet egy részét hadd továbbítsam magának. Egy borítékot adott át Mikinek.

A jegyeken kívül a borítékban még Miki félhavi fizetésének megfelelő összeg volt. Nagyon jól jött a legifjabbra való felkészülés finanszírozásában.

Aminek Miki még jobban örült, a közös előadást nem sokkal követő állami ünnep alkalmából a cirkusz több művészt is kitüntették. Simonffy nem volt a kitüntetettek között. A zenekar karmestere viszont igen, és ez elegendő volt számára, hogy a következő néhány évben biztos védelmet tudjon nyújtani zenészeinek.

1956 októbere egy külföldi turné közepén érte a társulatót. Mikinek és Tamásnak alkalmuk volt a cirkusz és a sport közötti hasonlóságokat és különbségeket azon is lemérni, hogy az olimpiások vagy az artisták közül tértek-e többet haza. Az eredmény nagyjából döntetlen lett.

Ormai Ricsi még éppen időben hazaért ahhoz, hogy részt vehessen a dzsessz-zenészek forradalmi tanácsának megszervezésében. Az alakuló ülésnél tovább nem jutottak, de ez elég volt ahhoz, hogy a következő évekre is kizárja magát a zenei élet fősodrából. A cirkusz zenekarát teljesen újjászervezték, ott már nem volt helye az ilyen kétes egzisztenciáknak.

Miki néhány évvel később egy vidéki művelődési ház ünnepi rendezvényén látta őt viszont egy haknitársulatban. Fantasztikusan játszott, megörjítette a közönséget. Az előadás után leültek fröccsözni. Miki a zenekarvezető karmester és Simonffy felől érdeklődött. A Mester meghalt. Párizsba hívták egy revűhöz, a bemutató után lett rosszul. Már nem is tért magához, de még belekóstolhatott az igazi sikerbe. Simi Las Vegasban lébecol. Takarítóból krupié lett, aztán menedzser igazgató. Most már önálló bűvész show-i vannak. Kallódó magyar zenészekből verbuvál zenekart. De ott is csak a nyálás buzizene megy. Meg a szülő is savanyú. Ricsi kesernyésen nevetett.

A cikkben, amit a művelődési ház előadásáról írt, Miki nem fukarkodott a Ricsit és zenekarát dicsérő jelzőkkel.

Micsoda rejtett kincsek vannak ebben az országban! A főszervező kihúzatta az egészét. Boszorkányokról, akik nincsenek, pedig szó ne essék. Miki majd felrobbant. Aztán Kismikire és a legifjábbra gondolt, és beletörődött.

Néhányszor megpróbálta a gyerekeket elvinni a cirkuszba. Mindig a porondbejárat fölött, a zenekar melletti helyekre vett jegyet. Magdi élvezte a legjobban az előadásokat. Miki nem tudta túltenni magát a hajdani zenekar és Simi hiányán, a gyerekek pedig féltek a bohócoktól.

Miki sandán mosolygott. Az én fiaim! Magdi megnyugtatta. Még nekik is lehet egy ahá élményük, amitől megvilágosodnak. Mindenesetre, ha újságíró lesz valamelyikükből, akkor ő talán majd őszintén megírhatja a véleményét bármilyen cirkuszról.

Levéltitok

A délutáni szunyókálás bársonyos szövetébe durván hasított bele a telefoncsörgés.

– Öcsi?

Öcsi félálomban is azonnal felismerte Árpád rekedtes hangját.

– Miért? Jobbat reméltél?

Árpád elengedte a füle mellett a pikírt megjegyzést.

– Lenne egy kis meló a hétvégére.

– Mondjad, írom.

– Az Erdészeti Szakszervezet rendezvényéhez kellene egy kis hangulatot csinálni.

– Megoldom. Mikor, hol?

– Szombat este, Sopronban.

– Püff! Akkor erre tényleg rámege a hétvégém.

– Viszont ha egy kicsit erősködünk, akkor meglesz a dupla gázi.

– Hát csak erősködj, rajtam nem fog múlni.

Öcsi kis grimasszal tette le a telefont. Lettek volna jobb tervei is a hétvégére, de a dupla gázi is jól fog jönni a költségvetési hézagok befoltozására.

A háború előtt Brenner Öcsi a legkeresettebb fiatal bárzongoristák egyike volt. Csinos fiú és tehetséges zenész. Vendéglátóhelyek és magánrendezvények versengtek érte.

Szólistaként és ünnepelt sztárok kísérőjeként csillogott, éveken át szinte egy szabad napot nem engedett magának.

Aztán nehezebb idők jöttek. A jó hír az volt, hogy túlélte őket. A rossz az, hogy a bázongoristák nem tartoztak az új idők kegyeltjei közé. Művész úrból Öcsi szórakoztatóipari kultúrmunkás lett, és a Rendezvényszervezési Hivatal közvetítésével csurrag-cseppent számára feladat. Itt ismerkedett össze Tásler Árpáddal.

Barátkozást nem mondanék, mert Árpád nagyon távol állt azoktól, akikkel Öcsi barátkozni szokott. Túlságosan prózai, gyakorlatias módon viszonyult az élet dolgaihoz, akár a zenéről, akár a nőkről, akár bármi másról essék is szó. „Nicht unsereiner” – mondták volna rá Öcsi szülei, ha visszajöttek volna onnan, ahonnan nem jöttek vissza. Viszont – saját bevallása szerint – nagy rajongója volt Öcsinek. Váltakozó hölgyek társaságában hallgatta őt hol az Évában, hol a Matadorban, hol az általa csak Kisbüdösnek nevezett Petite Boudoirban. Szintén saját szavaival élve, számtalan numerához szolgált Öcsi zongorázása tökéletes előjátékkul. Rajongása azonban nem akadályozta Árpádot, hogy a Rendezvényszervezési Hivatal munkatársaként kialkudja és bevasalja a percentjét azokért a fellépésekért, amelyeket valójában hivatalból közvetített ki Öcsinek. Ilyen idők voltak azok, ki emlékszik már rájuk...?

Hogy pontosan mi volt Árpád munkaköri és munkakörön kívüli tevékenysége a Hivatalban, azt Öcsi sohasem firtatta. Biztosan jól csinálta, amit csinált, mert elfogadható munkákat tudott szerezni azután is, hogy 1956 őszén Öcsi olyan rendezvényeken is részt vett, amelyeket nem kifejezetten a Hivatal szervezett számára. Árpád mindössze a jutalékát emelte fel néhány százalékkal.

– Veszélyességi pótlék – magyarázta sokatmondó mosollyal.

Öcsi néha berzenkedve, de elfogadta Árpád segítségét. Persze ő is megtette, ami tőle tellett. Játszott iskolai rendezvényeken, kísért munkáskórust, egyszer még templomi orgonán is helyettesítette a megbetegedett kántort, a tanácselnök sógorát. Néha pedig játszhatott a pártelit illusztris tagjainak házi rendezvényein. Ilyenkor a hajdani pasaréti és rózsadombi nagypolgári partik hangulatát idézhette fel magában, annál is inkább, mert gyakran ugyanazokban a villákban játszott, mint egykor. Máskor persze kevésbé vonzó helyszínekre, lerobbant vidéki kultúrházakba, szövetkezeti mulatságokra irányították. Szakmailag mindegyik egyforma kihívás volt. A közönség mindenhol teljesen kiszámíthatatlan, a legváratlanabb helyeken lehet fergeteges siker, másutt pedig tökéletes közöny.

Hát akkor most majd az erdészek. Miért is ne?

Nem sokkal később Árpád újra hívta.

– Rendben van a dupla gázsi. Ez a jó hír.

– És mi a rossz?

– Rossz nincs. Csak az a kérés, hogy lehetőleg minél több erdővel kapcsolatos szám legyen a műsorban.

– Viccelsz? Ebben az én műfajomban valahogy nem igazán divatos az erdő.

– Egy kicsit majd erőltess meg magad. Itt van mindjárt ez a divatos zongorista, az a Jankovics, vagy hogy is hívják.

No, igen. Horst Jankowski, a Séta a Fekete-Erdőben. Öcsi együttérző volt német kollégájával, aki remek poszt-bop dzsesszt is tudott játszani, de a világ inkább a cukormázás giccseit tartja számon. Persze neki is lehettek költségvetési hézagjai. De éppenséggel akár még élvezheti is, amit csinál. Öcsi pontosan ismerte azt az ellentmondásos érzést, amikor a zenész olyasmivel kápráztatja el a közönséget, amiről ő maga pontosan tudja, hogy milyen olcsó trükk.

De végül is a közönség örül, és voltaképpen ez a cél. Legyen akkor a Schwarzwaldfahrt. És mi még? A Mesél a Bécsi Erdő Strausztól. Erdő szélén nem jó lakni. Ég az erdő, ropog a nád. Vagy ezeket az utóbbiakat az erdészek nem szeretnék igazán?

Öcsi sóhajtott. Kérhették volna inkább Erdei Frédit. Neki legalább a neve odaillő. Egy Brenner az erdőben csak égeti magát. Mindegy, túl leszünk ezen is. Miután túlélte a retteneteket, Öcsi örökre megtanulta, hogy az élet bosszúságai, nehézségei csak futó kalandok, amelyek ugyanúgy véget érnek, mint a legnagyobb örömök, gyönyörűségek.

Aznap este az NDK-Magyar Baráti Társaság klubjában lépett fel. Próbaképpen eljátszotta a Fekete-Erdőt. Elképesztő sikere volt, olyan vastapsot kapott, mint talán sosem.

Másnap Árpád korán reggel telefonált.

– Tudom, hogy én adtam az ötletet, de talán nem a legjobb helyen tartottad a főpróbát.

– Még hogy nem? Akkora sikerem volt, mint már régen.

– Az lehet. De egy bejelentésben provokációra gyanakodtak, hogy egy NDK-s rendezvényen nyugatnémet számot játszottál.

Öcsi elfojtott egy káromkodást, és azon tűnődött, hogy vajon az ő drága szülei különbséget tudtak-e tenni a lágerben a keletnémet és nyugatnémet őreik között, de ezt a kérdést most nem tárgyalta meg Árpáddal.

– Akkor most Sopronban játsszam, vagy ne játsszam?

Árpád hallhatóan zavarban volt, majd eldöntötte.

– Sopron az már majdnem Ausztria. Játsszad!

Átszállás nélkül busszal lehetett eljutni Sopronba. Öcsi azonban, amikor csak tehetette, a vonatot választotta. Ott lehetett sétálni a folyosón, keresni egy üres kupét, vagy

éppen egy olyat, amelyben kellemes társaság kínálkozott. Olvasni is sokkal jobban lehetett, mint a buszon.

Utazótáskájába a váltás fehérenemű és a paksaméta kotta mellé bepakolt jó néhány könyvet, és egy nem túl korai vonattal elindult a Déli pályaudvarról. Meghívói ebédet is ígérték neki, még hozzá nem akármilyet. Az erdészek természetes szövetségben álltak a vadászokkal, és a Szakszervezeti Ház étlapja olyan vadételeket kínált, amilyenekhez Pesten a kiváltságosok sem gyakran jutottak. Öcsi nem is terhelte túl a gyomrát reggelivel és tízóraival, nehogy le kelljen mondania bármi finomságról.

Győrig elrohant az idő. A krimi, amit olvasott, annyira lekötötte, hogy csak egy pillanatra lepődött meg, hogy a szemben ülő néni, aki addig folyamatosan átható illatú fokhagymás kolbászt majszolt, egyszerre csak bajuszt növesztett, és pipázni kezdett. A gyilkos kezén akkor kattant a bilincs, amikor már Győr külvárosainál jártak.

Az átszállásig a menetrend szerint egy háromnegyed órát kellett várni. Öcsi beült az Utasellátóba, és egy duplát rendelt. Amíg a kávéra várt, a következő könyvet próbálta kiválasztani. A szeme sarkából vett észre egy néhány asztallal odébb ülő lányt. Különleges jelenség volt. Öltözetét közhelyesen szólva a „lezser elegancia” jellemezte. Pulóver, nadrág, sportcipő – a legkevésbé sem hivalkodó, de választékosan harmonizáló színek, feltűnően jó minőségű anyagok. Kávésposhár volt előtte is. Elmélyülten jegyzetelt egy nagyalakú spirálfüzetbe. Láthatóan komolyan dolgozott, de szeme és szája sarkában volt valami elragadó kis mosoly. Mindennek a tetejébe egy olyan sapkát hordott, amit még a művészhóbortokhoz szokott Öcsi is csak elismerően tudott megbámulni.

Biztosan külföldi, szögezte le magában Öcsi. Miközben kavargatta a kávéját, és egyre szórakozottabban lapozgatta az olvasásra váró könyveket, minden második pillantása a lányra esett. Sapi, így becézte magában. Oda kellene menni, és valami nagyon okosat mondani neki. De mit? És milyen nyelven? Sapi most belekortyolt a kávéjába, becsukta a füzetet, és felnézett. Pillantása Öcsire esett, meglepett arcot vágott, a mosoly a szeme és a szája sarkában még elragadóbb lett. Felállt, és Öcsi asztala felé indult.

Öcsi megdermedt. Mit akarhat tőle ez a lány? Egy pillanatra megfordult, hátha mögötte látott meg Sapi valakit, akinek a mosoly szólt. Ott azonban nem volt senki. A lány odaért Öcsihez, és derűs hangon kérdezte:

– Brenner tanár úr, ugye?

Öcsi majdnem leverte a kávéspoharat, olyan hevesen pattant fel a székről.

– Brenner, igen – bólogatott, – de a „tanár úr” meglep.

– Akkor hogyan szólíthatom?

Öcsinek semmi frappáns nem jutott eszébe.

– Öcsi. Brenner Öcsi, így ismernek mindenütt. De ezt a tanár urat honnan vette.

– Biztosan nem emlékszik rá, tizenegynéhány évvel ezelőtt a gimnáziumi kórusunkat kísérte, amikor a megyei döntőre készültünk. Kazinczy gimi, Győr. Engem Gróf Szilviának hívnak.

Persze, hogy emlékezett. Nagyon jól fizető, és kellemes munka volt. Le is költözött egy pár napra Győrbe, egy tanári szobát kapott a kollégiumban. Meg is volt lepve, hogy Győrben nem találnak alkalmas zongorakísérőt, de Árpád

rámordult, hogy ne sokat agyaljon ezen, tegye a dolgát, és fizesse neki a jutalékot. Megértette.

A kórus tehetséges, aranyos lányokból állt, talán meg is nyerték a döntőt, vagy legalábbis valamilyen különdíjat. Öcsi azonban azt a korosztályt férfi szemmel nem igazán vette tekintetbe. Őt már fiatalon az érett szépasszonyok dongták körül, és később is az éjszakai művészet csillagai vagy éppen a bártündérek kényeztették. Tartósabb, tartalmasabb kapcsolatra nem volt igazán sem alkalma, sem lehetősége.

Öcsi próbálta megerőltetni a memóriáját, hátha beugrik valami Sapi, illetve Szilvia diákkori lényéből, de hiába igyekezett. Próbálta kicsit elkenni a dolgot.

– Dehogynem emlékszem. Azóta sem dolgoztam olyan remek kórossal. És mindnyájan olyan elragadóak voltak, hogy az alatt a rövid idő alatt még rangsorolni sem tudtam volna magukat.

– De azt talán sejtette, hogy mindnyájan szerelmesek voltunk magába?

Öcsi nem akarta mondani, hogy ha sejtette volna is, elhessegette volna magától a gondolatot. Inkább csak évődve kérdezte:

– Maga is?

– Én a leginkább. Amikor elment, hetekig vigasztalhatatlan voltam.

Öcsi most már kezdett magához térni az első másodpercek zavarából. Szilvia közléről éppen olyan lenyűgöző volt, mint néhány asztalnyi távolságból. Vagy még inkább. Nemcsak a látványa, hanem az illata is. Öcsi felbátorodva kérdezte:

– Talán maga is a soproni vonatra vár?

– Pontosan. Esetleg meghívhatom az asztalomhoz?

– Én is ezt akartam javasolni, de megelőzött. Elfogadom a meghívást.

Öcsi fogta a maradék kávéját és átültek Szilvia asztalához.

– Szóval, Öcsi. Emlékszem, volt közülünk, aki tudta, hogy ez a beceneve, de én valami romantikusabbat képzeltem magához.

– Például?

– Nem is tudom. Talán Artúr. Vagy Eduárd. Brenner Eduárd, a világhírű zongoraművész.

– Részemről a megtiszteltetés, ha mostantól Artúrnak szólít. Vagy Eduárdnak.

Szilvia azonban a fejét rázta.

– Nem. Ha Öcsi, hát legyen Öcsi. Csak éppen egy Öcsihez nem illik a magázódás. Van kifogása a tegeződés ellen?

Dehogyan volt Öcsinek kifogása. Kihörpintették maradék kávéjukat, és máris pertuk voltak.

A következő órák a vasútállomáson és azután a vonaton úgy teltek, mint amikor két hajdani barát vagy szerelmes hosszú idő után újra egymásra talál. Mindent tudni akartak egymásról, és mindent el akartak mondani a másiknak. Szilvia az Erdészeti és Faipari egyetemen készült megvédeni egyetemi doktori disszertációját.

– Csak nem favágó vagy erdőkerülő szerettél volna lenni gyerekkorodban?

– Nem egészen. De kisgyerekkorom óta bámultam a fákat. Leginkább a faleveleket.

– A leveleket?

– Igen. Ahogy változtatják a színüket. Ahogy minden őszszel lehullanak, és azután újra kizöldülnek. Lepréseltem, és gyűjtöttem minden változatukat. Azután, amikor megtudtam, hogy a Szilvia név az erdő szóból ered, akkor már biz-

tos voltam benne, hogy én az erdőkkkel, fákkal és a levelekkel szeretnék foglalkozni egész életemben.

– És aztán Sopronba mentél az egyetemre?

– Nem. Pesten lettem biokémikus. Végre megértettem, hogyan és miért színesednek a levelek. Lett egy pár önálló gondolatom is, így kerültem kapcsolatba a soproniakkal. Aztán a doktorimat már itt csináltam.

Öcsi alig ismert magára. Elképzelni sem tudta volna, hogy akár egy percig képes lenne kiselőadást hallgatni a klorofillekről, karotenoidokról és antocianinokról, most pedig mindez izgalmasabb volt számára, mint a nemrég kiolvasott krimi. Arra pedig teljesen magától jött rá, hogy Szilvia öltözékének általa is megcsodált színei a fák lombjainak az évszakhoz illő árnyalatai voltak.

Ahogy közeledtek Sopronhoz, Öcsit egyre jobban feszítette a kérdés, hogy mi lesz a megérkezés után. Elkészönnék és elválnak, mint két véletlen utastárs? Azért címet és telefonszámot cserélni mindenképpen kellene! Ízlelgette magában, mi lehetne egy nem tolakodó, és mégis férfias formula, de megint lemaradt egy tempóval.

– Ha le tudnál mondani a gasztronómiai élvezetekről, elkísérhetnél, és megleshetnéd, hogyan dolgozik egy ilyen magamfajta sapkás erdei manó.

– Bemennénk az egyetemre?

– Nem, kimennénk az erdőbe. Van ott egy mérőállomás, ott lenne mára még valami dolgom.

Bánta is Öcsi az ebédet! A vasútállomás melletti postáról felhívta a rendezvény titkárát, és egyeztették, hogy mikor kell elkezdenie a műsort. Most már végképp átadta magát Szilvia irányításának.

A busz Lővér szálló melletti végállomásától egy erdei turistaúton indultak el. Bár Öcsi nem igazán erdei sétához volt

öltözve, percek alatt belefeledkezett az erdő ezernyi színébe, szagába és hangjába. Szilvia nem is folytatta a tudományszerkeztetését, hanem másfelé terelte a beszélgetést.

– Egy művész hogyan érzékeli az erdőt? Zenében? Dalban? Versben? Tudnál most rögtönözni valamit, ami kifejezi a pillanatnyi érzéseidet?

Öcsit meglepte a kérdés. Ha lenne itt egy zongora, akkor biztosan könnyebb lenne, de anélkül legalábbis valamilyen szöveg kellene. Versírásra sohasem vetemedett, még romantikus ifjúkorában sem, de amerikai számokra magyar dalszövegeket barkácsolt néha magának. Most is azt találta ki, hogy elképzelt magában egy sima tizenkét ütemű bluest, és egy arra rögtönzött szöveget kezdett énekelni.

„Vége van a nyárnak, nőnek már az árnyak. Színesek a lombok, alattuk bolyongok...”

Szeme sarkából Szilviát leste, hogy felháborodik-e ilyen szégyentelen dilettantizmustól, de meglepetésére Szilvia rajongó tekintettel bízta a folytatásra. Néhány további versszak után Öcsi már egészen felbátorodott.

„Hűvös éjszakákon, elkerül az álmom, emlékemben öröm csókod melegét...”

Hirtelen Szilviára nézett.

– Gondolod, hogy őrizni fogom?

A következő percek meggyőzték Öcsit, hogy lesz mit őriznie emlékeiben.

A mérőállomás egy kis fabódé volt egy tisztáson. Szilvia kinyitotta a lakatot, és beléptek. Öcsi elképedt a műszerekkel és számára ismeretlen rendeltetésű eszközökkel zsúfolt laboratórium láttán.

Szilvia büszkélkedett:

– Ez az én kis birodalmam. Néhány év alatt szereltem fel. Persze, kellett hozzá az egyetem támogatása is. Úgy lát-

szik, hogy az eredményeim elég meggyőzőek voltak. Van esetleg valami, ami közelebbről érdekelne?

Öcsi figyelmét azonban egy számára sokkal ismerősebb bútordarab kötötte le. A sarokban egy kanapé. Szilvia elmosolyodott.

– Néha több napos folyamatos munkára van szükség. Olyankor ideköltözöm.

Észrevette Öcsi kicsit elbizonytalanodó tekintetét, és gyorsan hozzátette:

– Egyedül. Nem is tudom, hogy ez a kanapé elbírna-e két embert is.

Az elbeszélő ilyenkor azt szokta mondani: „Ne vágjunk a dolgok elébe!” Én most megszegem ezt a szokást, és elébe vágok: elbírt.

Talán nem meglepő, hogy tudományról ezen a délutánon már sok szó nem esett. Szinte futni kellett vissza a buszhoz, hogy Öcsi le ne kesse a titkárral megbeszélte időpontot. Cikázta a fejében a gondolatok, hogy akkor hogyan is lesz ez tovább, mit és hogyan javasoljon. Eddigi tapasztalatai Szilviával azonban arra intették, hogy ne is próbáljon itt okosnak lenni, kettőjük közül ez nem az ő szerepe. Nem tévedett. A buszvégállomáson alig néhány percük maradt a búcsúzkodásra. Szilvia megfogta Öcsi kezét, a szemébe nézett és úgy mondta:

– Ezt a délutánt életünk végéig nem fogjuk elfelejteni. Én legalábbis biztosan nem. De most arra kérlek, hogy ez maradjon is így, emléknek. Ne próbálj engem keresni, se személyesen, se semmilyen más formában. És ha lehet, senki-nek ne mesélj a találkozásunkról. Ez nekem borzasztóan fontos. Mondhatni, életbevágó. Megígéred?

Mit mondhatott erre Öcsi?

– Persze, hogy megígérem.

És már indult is a busz.

Pont időben érkezett a Szakszervezeti Házba. A résztvevők éppen elindultak az előadóteremből az étterembe, ahol bőséges büféasztalok várták az unalomban és szunyókálásban elfáradt közönséget. Itt állt a zongora is. Öcsi máskor rászánt egy kis időt, hogy megismerkedjék a hangszerrel. A gyakran eléggé lestrapált zongoráknak, pianínóknak mindig akadt egy-két hamis vagy éppenséggel néma billentyűje, ezeket aztán igyekezett elkerülni. Most erre nem volt sem idő, sem szükség. Egy kifogástalan állapotú fehér Blüthneren játszott. Alighanem a most Szakszervezeti Házként funkcionáló kis palota eredeti tulajdonosáé lehetett. Mindenesetre rendszerben volt tartva, és ez már a szakszervezetet dicséri.

Öcsinek azonban legkevésbé sem ez járt a fejében. Miközben ujjai gépiesen játszottak kis könnyed bemelegítő futamokat, gondolatai Szilvia, az erdei mérőállomás és a rejtélyes búcsúmondatok körül kalandoztak. Így aztán, amikor már valami érdembeli dallamot illetett volna elővezetni, önkéntelenül is az erdei séta blues motívumai, és az arra írt szövegek jutottak eszébe. Ezeket variálta különféle hangnemekben és a szövegek sémáinak szabad cserélgetésével.

A közönség – köztük jó néhány talpig erdész-zöldbe öltözött furcsa szerzet – egy ideig kizárólag a büféasztalokkal volt elfoglalva, majd a koccintgatás és csevegés mellett a zenére is jutott egy kis figyelem. Elismerően bólogattak, amikor felismerték a dalokban az erdőre utaló részeket. Hamarosan kis törzsközönség gyűlt össze a zongora körül, és amikor zárórát hirdettek, alig akarták elengedni Öcsit. Szerencsére a ház gondnoka kérlelhetetlen volt.

Néhány lelkes rajongó kapacitálta Öcsit, hogy tartson velük egy bárba folytatni a bulit, de ő kimentette magát. Bekapott néhány falatot a büfé maradékaiból, és a lehető leggyorsabban a vendégszobájába menekült.

Megpróbálta összerendezni zilált gondolatait és érzelmeit – mérsékelt sikerrel. Természetesen álmában is Szilvia volt a főszereplő. A vonaton olvasott krimi nyomán Szilviával valamilyen kémhistóriába keveredtek, és felriadva meg volt győződve, hogy Szilvia valóban kém, és ezért ez a nagy titkolódzás. Aztán felébredve egyre kevésbé látta hihetőnek ezt az elméletet.

Hazaérve ígérete egyik felét nem volt nehéz betartania. Nem nagyon volt olyan barátja, akivel megbeszélte volna testi-lelki életét. Árpád ugyan elismerően továbbította a vendéglátók elégedettségét: – Hallom, mégis csak találtál egy estére való anyagot az erdészeknek –, de Öcsi a legcsekélyebb utalást sem tette az ihlet váratlan forrására. Az azonban még sokáig foglalkoztatta, hogy hogyan tudhatna valamilyen garantáltan ártalmatlan módon bármilyen információt szerezni Szilviáról. Használható ötlete azonban nem támadt, és inkább ígérete védelme mögé menekülve elaltatta elgyekezését.

Hónapokkal később egy levél várta a levélszekrényében egy ismeretlen nevű feladótól Győrből. Csodálkozva bontotta fel, és jó néhány sor elolvasása után döbrent rá, hogy a levelet Szilvia írta. Bevallotta, hogy amikor találkoztak, ő már pontosan tudta, hogy néhány hét múlva már Norvégiában lesz. Norvég kollégái segítségével kutatói állás várta őt Trondheimben, a világ egyik legjobb fatudományi intézetében. Öcsi bocsássa meg neki a bizalmatlanságát, de ha nem is az élete, de tudományos pályafutása forgott volna kockán, ha szándékai kitudódtak volna. Azt is tudja, hogy egy „disszidens” levele Öcsit is bajba sodorhatná, ezért kérte meg egy győri ismerősét, hogy továbbítsa a levelét.

Azon a délutánon ő már lélekben az ország, de egy kicsit a saját maga addigi lénye határain kívül érezte magát.

Ahogy akkor ígérte, neki élete végéig fontos emlék marad a találkozásuk, és reméli, hogy Öcsi nem érzi áruságnak a viselkedését.

Nem, nem érezte áruságnak. A levelet még egyszer alaposan elolvasta, azután meggyújtotta, és hamuvá égette. Nem haragból, nem is a bizonyíték eltüntetése céljából, hanem azért, hogy Szilvia emléke oda kerüljön, ahová ő szánta: a lelke legmélyére. Onnan pedig már nem tűntethette el semmi. Azok a blues dallamok és szövegek, amelyeket a soproni erdőben Szilviának rögtönzött, évtizedekig Öcsi legsikeresebb számai lettek. És sohasem tudta őket úgy előadni, hogy ne érezze magán a mosolyt Sapi szemének és szájának a sarkából.

Fiktív szemelvények Keleti Károly szenvedélyes életéből

1.

A reggeli szemlét Petrovics őrnagy tartotta. A katonák ilyenkor mindig jókedvűen ébredtek. Tőle nem kellett tartani. Remekül el tudta ugyan játszani a vérszomjas parancsnokot (nem hiába volt teátrista is fiatalkorában), de arany szíve úgysem hagyta volna, hogy egy cseppet is ártsa bajtársainak. Alkalmanként lelkesítő verseket is szavalt, amelyek úgy lenyűgözték a hallgatóságot, hogy legszívesebben megtapsolták volna, elfelejtve, hogy a csatatéren vannak és nem a teátrumban.

Ezen a reggelen azonban Petrovics őrnagy szokatlanul gondterhelt homlokkal jelent meg a szemlén, és a rövid formaságok végeztével a katonákhoz fordult.

– Klette honvéd lépjen elő!

A katonák meglepve sandítottak körbe. Klette Karcsit mindenki jól ismerte. Az alakulat egyik legfiatalabbja volt, szinte gyerek, de az öreg katonák is szívesen keresték a társaságát. Szórakoztató történetei voltak, bárkit egy pár vonással a megszólalásig pontosan lerajzolt, és ha bármit ki kellett számolni, na, abban egyszerűen utolérhetetlen volt. Mit akarhat tőle az őrnagy? Letolást vagy dicséretet kap?

– Őrnagy bajtárs! Klette Károly honvéd, parancsára jelentkezem! – lépett ki a sorból Karcsi.

– Menjen vissza a körletbe, készüljön fel, és 9 órakor jelentkezék kihallgatásra a tábornok bajtársnál!

A kezdeti meglepetés most már döbbenetbe fordult. Karcsi a tábornokhoz? Ez akkor már nem valami gyereksínyért járó fejmosás lesz, vagy éppen egy barátságos vállonveregetés egy szolgálatkész segítségért. Sajnálattal vegyes kíváncsisággal követték, ahogy Karcsi visszaballag a körletbe.

A felkészülés Karcsinak nem sok idejébe került. Tiszta inget húzott, leporolta a nadrágját, kifényesítette a csizmáját. Borotválkoznia sem kellett, mert néhány pehelynyi szőke bajuszkáján kívül más szőrzettel nem büszkélkedhetett. Mivel tudta, hogy semmi rosszat nem követett el, nem tartott különösebben a tábornok úrral való találkozástól, bár ő is kíváncsi volt, hogy mit akarhat tőle.

Pontosan 9 órakor belépett a tábornoki körletbe, ahol egy szárnysegéd fogadta. Karcsi egy pillantást vetett a rangjelzésére, és vigyázzba vágta magát.

– Főhadnagy bajtárs! Klette Károly honvéd, kihallgatásra jelentkezem.

A szárnysegéd végignézte Karcsi ruházatát, látszott, hogy egy porszem a csizmán sem került volna el a figyelmét.

– Rendben van. Pihenj! Várjon a tábornok bajtársra.

Nem kellett sokat várni. Néhány pillanat múlva nyílt az ajtó, és a szomszédos szobából Bem tábornok jellegzetes figurája tűnt elő.

– Mágá Klette Károly? – nézett Bem némi meglepetéssel Karcsira.

– Tábornok bajtárs! Klette Károly honvéd, parancsára megjelentem.

Bem lengyelül mondott valamit a szárnysegédnek, aki derűsen tolmácsolt:

– A tábornok bajtárs azt hitte, maga valami tanárféle. Most meg úgy látja, hogy inkább egy nebuló. Persze, ez egyáltalában nem baj – nyugtatta meg a szárnysegéd az egyáltalában nem nyugtalan Karcsit.

– Jöjjen vélem!

És Karcsi legnagyobb meglepetésére Bem tábornok a vállát átkarolva átkísérte őt a szomszédos szobába. A szoba egyszerű volt, mondhatni csupasza. Egy hosszúkás asztalon vizeskancsó és poharak, az asztal körül néhány durva ácsolású szék. Ezek egyikén kínálta helyet a tábornok Karcsit, és leült vele szemben.

Zsebéből egy szivartárcát vett elő. Kinyitotta, és Karcsi féle nyújtotta. A mozdulat felénél azonban Karcsi riadt arcára pillantott, amire a tárcát gyorsan becsukta és visszatette a zsebébe.

– Mágá mágyár?

– Tábornok bajtársnak jelentem, igen.

– Áz ápját hogy hívják?

– Tábornok bajtársnak jelentem, Karl Klette von Klettenhof.

– Ja – bólintott Bem mosolyogva. – Mágyár.

A beszélgetést németül folytatták, amit Bem majdnem annyira tört, mint a magyart, és itt-ott franciával vegyített.

– Úgy hallottam, mon fiás, hogy maga kiváló számoló.

– Tábornok bajtársnak jelentem... – kezdett bele Karcsi, de Bem félbeszakította.

– Hagyjuk most ezeket a formalitásokat. Nem kell jelentgetnie. Tudja fejből a nagyegyszereget is?

– Táborn..., bocsánat, igen, tudom. Valójában minden kétjegyű számot össze tudok szorozni egymással.

– Derék, derék – bólogatott Bem. – De most erre nem sok szüksége lesz.

Karcsi egyre kíváncsibban várta, hogy mire megy ki ez az egész beszélgetés, de a tábornok láthatóan másutt kalandozott emlékezetében.

– Tudja, hogy én is sokáig a számok bűvöletében éltem? Fiatal koromban Párizsban egy ideig matematika tanításból tartottam fenn magam.

Karcsin látszott, hogy ez meglepte, és az is, hogy ettől Bem iránti csodálata még tovább nőtt. Ez jól esett a tábornoknak, de összerendezte érzékenyülő arcvonásait és a tárgyra tért.

– Tudja, mon fiás, egy kis gondban vagyunk. Egy leltárt kell összeállítanunk a kormányzó bajtárs számára az összes készleteinkről. Fegyver, lőszer, élelmiszer, kötszer, minden. Csapataink folyamatos mozgásban vannak, raktárainkat költöztetjük, sajnos vannak veszteségeink is. Belátom, hogy nem könnyű naprakész kimutatásokat vezetni. De az az érzésem, – hajolt kicsit közelebb Karcsihoz a tábornok, mintha valamilyen titkot árulna el – hogy a beosztottaim egy része a matézis alapjaival sincsen tisztában. Kellene valaki, aki áttekinti ezeket a kissé zavaros nyilvántartásokat, ellenőrzi, kijavítja, ha kell, újrászámoltatja az adatokat. Segédtsíztjeim magát javasolták. Vállalja a feladatot?

Micsoda kérdés! Ha Bem azt kérdezte volna, vállalja-e, hogy egy szál karddal feltartóztatja az ellenséges nehéztüzérséget, akkor sem habozott volna igent mondani, így meg szinte megrészegült az örömtől, úgy vágta rá az igent.

– Első segédtsízttem, Petrovics őrnagy megmutatja magának a rendelkezésre álló leltárkönyveket. Ő vezényel majd magának akkora segédszemélyzetet, amekkorára csak

szüksége van. Három nap múlva el kell küldeni a jelentésünket Pestre. Távozhat!

– Parancsára, tábornok bajtárs! – vágta magát vigyázzba Karcsi, és a tőle telhető legkatonásabb léptekkel elhagyta a szobát.

A szobából kilépve a szárnysegéddel együtt Petrovics őrnagy is várt Karcsira. De nem csak ők. A szárnysegéd asztala és az asztal körül a padló telis-tele volt halmozva vaskos fekete és barna kötésű fóliánsokkal.

– A leltárkönyvek! – mutatott rájuk Petrovics őrnagy. – Remélem, maga jobban kiigazodik rajtuk, mint mi, betűvető parasztok.

– Őrnagy bajtárs! Minden igyekezetemmel azon leszek! – vágta rá katonásan Karcsi, de Petrovics leintette.

– Pihentessen, katona! Hagyja el a pattogást! Lássunk inkább munkához!

Jó példával elől járva felnyalábolt vagy nyolc fóliánst. Karcsi is lehajolt egy stószért, de neki hatnál többet nem sikerült felemelnie.

– Jöjjön utánam! – mondta Karcsinak Petrovics, majd a szárnysegédhez fordult: – A többit hozassa utánunk a fiúkkal.

Egy kanyargós folyosó végén volt egy pici szoba, oda hordták be a könyveket. Egy asztal és egy kicsit kényelmesebb szék volt benne, mint a tábornoknál. Perceken belül az összes leltárkönyv bent volt a szobában.

– Nem zavarjuk tovább, tegye a dolgát. Papirost és téntát a szárnysegédnél talál. Ha besötétedik, lámpást is kap. Ha emberre van szüksége, nekem szóljon, vezénylek magához, amennyi kell.

Órákba tellett, amíg Karcsi felfogta, hogy pontosan mit is rejtenek a fóliánsok. Valóban hatalmas volt bennük a zűrzavar. A könyveknek szinte minden oldalát más és más írta

és néha köszönőviszonyban sem voltak egymással. Elkezdett saját jegyzeteket készíteni, és mire besötétedett, lassan kirajzolódott előtte, hogy mit kellene és hogyan lehetne rendbe rakni. De hogy ezzel három nap múlva készen legyenek, azt egyelőre elképzelni sem tudta. Sötétedés után lámpafényben dolgozott tovább, amíg csak éjfél után a szeme végképp fel nem mondta a szolgálatot. Akkor aludni ment.

Zaklatott éjszakája volt. Álmában az ellenséges arcvonallal folytatott tűzpárbaj kellős közepén kellett számolnia a kilőtt lövedékeket és mérnie a sebesült katonákra tekert gyolcs hosszát. Át kellett rágnia magát a paszulyos zsákokon, hogy számba vehesse a babszemeket, amihez valamiért ténylegesen a szájába kellett vennie mindegyiket. Még Bem tábornok szakállának szőrszálairól is kimutatást kellett készítenie.

Reggelre azért valamelyest kipihente magát, és amikor már a reggeli szemle előtt üzent érte Petrovics őrnagy, szinte futólépésben sietett a leltárkönyvekhez.

Most már határozott elképzelésekkel vetette bele magát a munkába. Segítséget kért és kapott Petrovics őrnagytól két langaléta tüzér személyében. Az egyikük szinte olvasni sem tudott – a könyvek egyes lapjainak cirkalmas írásán kétségtelenül nem volt könnyű kiigazodni –, a másik fiú azonban igen éles elméjű volt, és Karcsi hamar megtanította, hogy mivel tud neki segíteni. Kikereste a könyvekből azokat a lapokat, amelyeken még érvényes adatok lehettek, és könyvjelző papírcsíkokat helyezett el oda.

Amikor viszont olyan esetre bukkantak, hogy egy mérőföldre lévő raktár készleteiről szinte semmi használható

adatot nem találtak, a másik fiú lóra pattant, és egy fertályórán belül már vissza is érkezett a válasszal.

A munkát evéssel sem szakították meg. A szalonnás kenyer falatozása mellett szorgalmasan dolgoztak tovább – egy-két zsírfoltot ejtve a könyvek tintapacái mellé. A tisztí készletekből egy-egy pohárka bort is felajánlottak nekik, de Karcsi ezt visszautasította, mert úgy gondolta, hogy ez a munka rovására mehet.

Estére olyan jól előrehaladtak, hogy Karcsi elfogadta Petrovics őrnagy meghívását, hogy vacsorázzon a tisztekkel. A tisztí koszt nem különbözött lényegesen a legénységitől, de Karcsi legalább asztalnál ülve ehetett, ami nagy ajándék volt számára. Most már elfogadott egy koccintásnyi bort Petrovicstól, aki felajánlotta, hogy négyszemközt szólítsa Sándornak. Petrovics elszavalta neki az egyik legújabb versét. Nagyon lendületes vers volt, amit Sándor nagyon érzékletesen szavalt. Karcsit főleg a refrén ragadta meg: „Előre katonák! Előre magyarok!” Enyhén elmosolyodott, amikor eszébe jutott Bem tábornok megjegyzése az ő magyarságáról. És hát a katonatársai közül is az egyik tót, a másik oláh, a harmadik ruszin. Talán a székelyek azok, akiket a legmagyarabbnak lehet mondani, az persze más kérdés, hogy ők mit szólnának hozzá.

Éjszaka már nyugodtabb álma volt. Most már biztos volt benne, hogy időre végezni tudnak a munkával.

Így is lett. Másnap délután már nem is volt szüksége segítségre. Letisztázta az eredményeket és megjegyzéseket fűzött hozzájuk. Estére a paksamétát az eredeti könyvekkel együtt. Petrovics őrnagy gondjaira bízta.

Másnap reggel a katonák buzgón fényesítették a fényesíteni valóikat, mert a reggeli szemlét a rettegett Vay százados tartotta, aki nevének ellentmondva korántsem volt

vajszívű. Karcsinak azonban nem kellett aggódnia, mert még jóval a szemle előtt üzentek neki, hogy sürgősen jelentkezzék kihallgatásra Bem tábornoknál.

Az ügyeletes segédtiszt minden esetre alaposan átvizsgálta Karcsi megjelenését mielőtt a tábornok elé bocsátotta volna.

A tábornok szinte fiaként ölelte meg Karcsit.

– Köszönöm, *mon fils*, ez szép munka volt. Matematika tanárként jelessel jutalmaznám. Tábornokként viszont rendkívüli előléptetésre terjesztettem fel.

Karcsi a korábbi engedély dacára vigyázzállásban válaszolt.

– Tábornok bajtársnak jelentem, én csak a kötelességemet teljesítettem.

Bem a fejét csóválta.

– Bien, bien. A kötelességét, igen. Van, aki jól teljesíti a kötelességét, van, aki kevésbé jól. Maga kiválóan teljesítette. Ezért érdemel jutalmat. A legszívesebben magam varrnám fel a csillagokat a zubbonyára, de tudja, hogy van ez...

Megint kicsit közelebb lépett Karcsihoz mintegy jelezve, hogy amit most mond, az bizalmas.

– A bőrünket mi visszük a vásárra, de egy ilyen csillagocskához Pestről kell kérnünk a jóváhagyást. Mert ők jobban tudják...

Karcsi nem nagyon tudott mit kezdeni a tábornok őszinteségével. Számára Bem nem tábornoki, hanem félisteni rangban volt. És egy félistennel is lehet kukoricázni? Legszívesebben távozott volna. Bem azonban még nem engedte.

– És mondja, *mon fils*, igaz az, hogy a katonák egymás között engem Bem apónak neveznek?

Na, ez aztán még jobban zavarba hozta Karcsit. Mit válaszoljon? Hát persze, hogy így nevezték, de ez a legnagyobb

szeretet jele. De vajon Bem is így érzi-e? Lehet, hogy lenygelül ez egész másképp hangzik. Nem sokat teketóriázott azonban, azt mondta, amit gondolt.

– Igen, így nevezzük, mert apánkként szeretjük Önt!

Bem elnézően mosolygott.

– Magnifique. De azért ne felejtse el az apját is apjaként szeretni. Úgy tájékoztattak, hogy von Klettenhof báró igen kiváló ember. Szívesen megismerkednék vele. Tudja, fiatal koromban Párizsban majdnem rajztanár is lett belőlem.

Karcsi most gondolt bele abba, hogy tényleg, az édesapja és Bem körülbelül egyidősek lehetnek. Összejárhatnának például ferblizni. Ezt a gondolatot azonban szentségtörésnek érezte, és gyorsan elhessegette. Most már úgy gondolta, hogy tényleg búcsúznia kell.

– Tábornok bajtárs! Átadom édesapámnak megtisztelő érdeklődését. Édesanyám, aki Önnek nagy tisztelője, bizonyára külön örülni fog.

Kis bizonytalankodás után hozzátette:

– És mind az édesapám, mind a magam nevében hódolatteljes kézcsókunkat küldjük kedves feleségének.

– Bem anyónak – mondta szívből nevetve a tábornok, és az ajtóig kísért Karcsit.

Karcsi körülbelül ekkor látta először és utoljára nevetni Bem tábornokot.

Az ajtón kilépve rögtön Petrovicsba ütközött, aki lelkesen üdvözölte.

– Lám, itt van a mi kis Gauss Károlyunk. Hiába, ezek a Karcsik már csak ilyenek. Hallom, meggyőzte az öreget, hogy magának a tisztí koszt jobban ízlik.

Karcsitól idegen volt ez a léha beszédmód, de úgy gondolta, hogy ha majd tényleg a tiszték között kell szolgálnia, akkor jobb, ha hozzászokik. Petrovics tovább lelkesedett.

– Hála magának, ezt a csatát megnyertük. Vajha ugyanilyen eredményesek leszünk-e a következőben?

Petrovics az orosz seregekkel való napokon belül elkerülhetetlenül bekövetkező ütközetre célzott.

– Mi ne győznénk? Hisz Bem a vezérünk! – vágta rá Karcsi.

– De szépen mondta! – nézett Karcsira elismerően Petrovics. – Én sem tudtam volna különbül. Hálából adok magának egy tanácsot. Ha visszakerül Pestre, keresse meg Rákóczy Jánost, a kormányzó bajtárs titkárát. Mondja meg neki, hogy Petőfi Sándor kéri, hogy írjon magának egy ajánlólevelet Fényes Elekhez. Ő vezeti most a Statisztikai Hivatalt. Lexi bácsi remek ember, biztos jól megértik majd egymást. Csak kártyázni ne üljön le vele, mert lenyeri magáról a tisztii csillagokat is. Ne kérdezze, hogy honnan, de mindig pontosan tudja, hogy kinek a kezében milyen lapok vannak.

Karcsi megköszönte a jó tanácsokat, és igyekezett eszébe vésni a neveket és tennivalókat. Azt a kártyapartit azért talán megpróbálná egyszer. Édesapja ferblypartijai mellett kibicelt már annyit, hogy rá is ragadt egy és más.

Az élet azonban másképp hozta. Az orosz csapatok elejét vették ennek az ígéretes találkozásnak. Szerény vigasz, hogy Ivan Fjodorovics Paszkevics-Erivanszkij tábornagy közvetítésével Magyarországon is elterjedt a tarokk, ami hősünknek, akit akkor már Keleti Károlyként ismertek, még számos bús és boldog órát szerzett.

2.

Korán besötétedett. Az Országúton már pislákolnak a lámpák, de Ganz Ábrahám kohóinak lángja erősebben megvilágította a lovas kocsi által felvert port, mint a gázlámpák gyér fénye. A kocsmá előtt a kocsis megrántotta a gyeplőt.

– Hőő, Bimbó! Hőő, Petrezselyem! Itt most megállunk.

Kis Rókus – így hívták a kocsiszt – lekászálódott a bakról, és benyitott a kocsmába. Sűrű szivarfüst és egy foghegyről odavetett „stét” fogadta. A pulthoz támaszkodva két katonára állt. A füstölgés a túlsó sarokban elhelyezett kártyaasztal felől jött, ahol négy jól öltözött úr verte a blattot.

A kocsis két deci fehéret rendelt tisztán, és mielőtt belekóstolt, megemelte poharát a katonák felé, akik viszonozták. Már is egy kompánia lettek.

A Három Kapáshoz címzett kocsmát a környékbeliek csak Dreihauernek nevezték. Nem is voltak benne biztosak, hogy valójában három szőlősdombi napszámosról kapta-e a nevét, vagy az egykori tulajdonost hívták Dreihauernek. Mert, hogy például a közelben egy hentesmestert Dreischwanznak hívtak a környékbeli menyecskék nagy mulatságára. A kocsmák közönsége általában elég vegyes volt. A kapások, akik betértek ide hazafelé a budai szőlősdombokból, a szőlővész megjelenése óta egyre fogyatkoztak. A későbbi Radetzky laktanya helyén álló helyőrség katonái mellett Ganz kohójának munkásai csillapították itt szomjukat. Persze nem munkaidőben, mert jól tudták, hogy főnökük, a nagy tudású és nagyhatalmú Mérnök Úr, Mechwart András könnyen észreveheti őket a kártyaasztal mellől.

Vérre menő tarokk partik folytak itt. A Mérnök Úr volt a legfiatalabb. Partnerei nem kevésbé voltak nagy tudásúak, bár hatalmuk korántsem volt akkora. A legidősebb, akit a többiek csak Lexi bátyámnak szólítottak, fújta a legvastagabb füstöt. Szegletes kobakja, ősz pakompartja és konyabajusza egy szivarozó harcsához tették hasonlatossá. Fényes Eleknek hívták. Azt beszéltek róla, hogy Petőfinek atyai barátja volt, és alig kerülte el a halálos ítéletet a for-

radalom után. Habár elméleti munkái az ország mindegyik vezetésének nagy szolgálatot tettek (a forradalom alatt Kossuthék a kedvéért hozták létre a Statisztikai Hivatalt), a gyakorlati politizálásban katasztrofálisan ügyetlen volt. Hivatalát, akadémiai tagságát, minden titulusát sikerült elvesztenie. Ahol nem tudott veszteni, vagy legalábbis csak ritkán, az a tarokk volt. Partnerei azzal vigasztalódtak, hogy ugratták keményen, amikor csak tudták.

– Ilyen lapokkal, Lexi bátyám – méltatlankodott kackiás bajszú, hullámos hajú, feltűnően választékos öltözetű asztalszomszédja –, mi az egész orosz sereget legyőztük volna Paszkeviccsel együtt. Persze akkor ki tudja, hogy most mit játszanánk?

– Ferblit, Karcsikám, mint annak idején, a kiképzésen.

Karcsi, becsületes nevén Keleti Károly és barátja, Ribáry Ferenc, kamaszként együtt vettek részt a honvéd alapkiképzésen, miután beálltak Kossuth katonái közé. Ez egy életre szóló kötelék maradt, még akkor is, ha Ribáry hamar fogságba esett, és utána évekig az osztrák seregben kellett szolgálnia. Erről nem szívesen beszélt. A honvéd kiképzés néhány hetéről annál szívesebben. Kiképző tisztjük nem csak a katonai ismeretekbe avatta be őket, hanem bizony a pesti bordélyházak titkaiba is. Ha ezek a történetek előke-rültek, hamar nagy hallgatóság vette körül a kártyaasztalt. A sokkal prűdebb Fényes és Mechwart ilyenkor csak pironkodott, és igyekeztek másfelé terelni a társalgást.

– Aztán, Karcsikám, még mindig a lakásodban működik a hivatal? Mit szól hozzá az asszony?

– Ugyan már, Lexi bátyám, hiszen tudod, hogy az csak egy szükségállapot volt. Nem hagyhattam, hogy hónapokig késlekedjék a hivatali működés a bürokraták packázásai miatt.

– Lilla meg boldog volt, hogy néha otthon is lát – kedélyeskedett Ribáry. – Nappal a munka, este a kártya, nem lehet Lillának könnyű az élete.

– Te csak ne aggódj Lilla miatt! – nézett szúrósan Karcsi a barátjára. – A hétvége a családé. Ebben nem ismerek irgalmat.

– Ettől tartottam én is – mormogta Ribáry. Mechwarthoz fordult. – Látod, András, neked nem jutna eszedbe hazavinni a munkahelyedet.

– Na, azt azért nem – mosolygott Mechwart. – Pedig Lujzi biztosan remek lángost tudna sütni a kohó lángjánál.

A nagy diskurálás alatt azért a kártya is forgott rendesen és, ahogy lenni szokott, a krajcárok forintokká oszloposodtak Fényes Elek pohara mellett. Alig vették észre, hogy a kis kompánia a söntéspulttól odaállt az asztaluk mellé, és várták, hogy valamelyik kártyás rájuk vesse a tekintetét. Ribárynak tűnt fel először a két katonaruhás, ahogy a szeme sarkából felnézett.

– Adj' Isten, vitéz urak! Be akarnak szállni? Sok pénz kell ám ahhoz, mert a professzor úr – bökött a szivarjával Fényes felé – ördögös játékos.

– Jaj, dehogyis, méltóságos urak! – szabadkozott a „szóvivő”, Kis Rókus. – Egy fogadást kellene eldönteni, ha nem veszik tolakodásnak.

– Nocsak! – kapta fel a fejét Karcsi. – Még azt hiszem, hogy egy angol klubban vagyok és nem egy budai kocsmában! Miről lenne szó?

– Éppen a méltóságos úrral kapcsolatos.

– Velem? – döbönt meg Karcsi. – Hát akkor halljam!

– Ez a baka azt állítja, hogy ő egy Kerepesi úti vívóteremben segédkezett, amikor a méltóságos úr párbajozott egy illetővel, és valósággal összekaszabolta. A káplár úr szerint

a baka egy Hány János. A csapos pedig azt mondja, hogy maguk mind olyan finom úriemberek, hogy nem tudja elképzelni, hogy a baka igazat mond. Kinek van igaza.

– És ha azt mondom, hogy mind a hármuknak? – mosolygott kajánul Karcsi.

– Hát ez meg hogy lehetne? – értetlenkedtek mind a négyen, mert most már a csapos is odajött az asztalhoz.

– A bakának igaza van, mert valóban párbajoztam a Kezrepi úton, bár a kaszabolást tagadom. A káplár úrnak igaza van, mert ez a baka biztosan egy Hány János, az arcára van írva. A csaposnak is igaza van, mert mi tényleg finom úriemberek vagyunk.

Hangos hahotázásba tört ki az egész társaság, és végül a kártyások meg sem tudták, hogyan rendezték a fogadást a „vitéz urak”. Mechwart olyan jól szórakozott a kis közbjátékon, hogy mindenkinek fizetett egy pohár bort. Ő volt az egyetlen, aki nem is ismerte Karcsi párbajkalandját.

– Na, most akkor volt kaszabolás vagy nem volt? És mi volt ez, valami nőügy?

Ahogy megkérdezte, már meg is bánta, mert rájött, hogy most lehet, hogy olyan részleteket is meg kell tudnia, amire ő nem is lenne olyan nagyon kíváncsi. Ebben azonban most szerencséje volt.

– Dehogyan nőügy! Egy idióta firkász krakélerkedett velem, és egy kicsit megleckéztettem. A lapok persze felfűjták. „Kaszabolás!” Egy vicc. Ilyen sérülésekkel mi még a felcserhez sem mentünk el, igaz, Feri?

Ribáry buzgón bólogatott.

– Egy kis gyolcsot tekertünk rá, aztán pár nap alatt begyógyult.

– Anyám asszony katonái ezek. Csak a szájuk nagy, de az nagyon.

– Nem tanultak ezek fegyverforgatást – vélte Mechwart. – A pennájukat tudják csak forgatni.

– Az anyjuk pennáját, azt forgassák! – dörögte váratlanul Fényes, Mechwart nagy megrökönyödésére.

Úgy látszik, a firkászok még őt is ki tudták hozni a béke-tűréséből.

A kocsis már korábban elment, Bimbó és Petrezselyem türelme is véges. A katonák is szedelőzködtek, hogy takarodó előtt visszaérjenek a laktanyába. Fényes Elek még búcsúzóul megcsinált egy pagát ultimót rekontrával. Véget ért a nap.

Keleti Károly, mint mindig, elkísérte Fényes Eleket az újpesti lóvasútig, onnan sétált haza az Aldunasorra. Nagyon tisztelte és kedvelte is mesterét, már amennyire a mogorva öregember hagyta magát. Remélte, hogy Fényes nem a trónbitortól látja benne, hanem azt, aki több szerencsével és ügyességgel meg tudja valósítani mindazt, amit ő megálmodott. Neki is voltak álmai. A Nemzeti Kaszinó. Ami az ő elképzelése szerint olyan lenne, mint a Tudományos Akadémia és a Dreihauer ötvözete. Egy valódi székház a Statisztikai Hivatalnak. Hol is? Mondjuk a Dreihauer fölött a szőlősdomb tetején. Már a Dunaparton állt, és a folyón átnézve már szinte látta is. Fogja-e még ő látni álmai megvalósulását, vagy majd csak egy szerencsésebb és ügyesebb utódja?

Hazaért, csendben lefeküdt Lilla mellé. Álmában az új hivatali épületet járta körül külföldi vendégekkel. A vendégek a környező utcák nevei felől érdeklődtek. Nézegették az utcatáblákat. Mind a tegnapi kocsmái este szereplői nevét viselték.

– Micsoda bizarr álmom volt – mesélte reggel Lillának.

– Mindig a legbizarrabb álmok valósulnak meg – jelentette ki Lilla.

De hihetünk-e a nőknek?

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó / 5

SCHUBERTIÁDÁK

(Szemelvények fiktív emlékirataimból)

Nagyandris / 7

Ziegler és Zurecki / 9

A párt dzsoli dzsókere / 15

Szex és Szekszárd / 31

Arckép egy arc nélküli képről / 51

Egy félreértett ember / 61

Rózsadombi blues fekete-fehérben / 77

Kémtörténet / 85

Végzetes vonzás / 105

Balkonepizódok / 113

Tél a kastélyban / 119

KULTÚRCIRKUSZ

Kultúrcirkusz / 125

Levéltitok / 141

Fiktív szemelvények

Keleti Károly szenvedélyes életéből / 155

„Alkonyodni kezdett, indulnom kellett, hogy sötétedés előtt visszaérjek a panzióhoz, mert a közvilágítás nem erőssége a szigetnek. Úgy éreztem azért, hogy egy kis kitérőt megengedhetek magamnak, hogy arra a napra elbúcsúzzam a koaláktól és az eukaliptuszoktól. Ha már ott voltam, rágcsáltam egy kicsit. Lebegtem a fák között. És mintha egy koala barátságosan vállon veregetett volna:
– Ez a cucc, nem a whisky!”

